

Masteroppgave
Skolerettet utdanningsvitenskap med fagfordypning i
kroppsøving og kroppsøvingsdidaktikk 5910
August 2021

En kvalitativ studie av lærere på friluftslivlinjer sin mening om hva som er en god friluftslivlærer på folkehøgskolen.

A qualitative study of outdoor life folk high school teachers' opinions about what a good outdoor life teacher at folk high school is.

Ruben Gundersen

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier

Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning

Sammendrag

Formålet med dette studiet er å undersøke friluftslivslærere som arbeider på friluftslivlinjer på folkehøgskolen sine tanker og meninger om hva som er en god friluftslivslærer på folkehøgskolen. Ifølge folkehøgskoleloven kan ansettelse skje på grunnlag av kvalifikasjonskrav som den enkelte skolen stiller, noe som gjør at ansettelse som lærer kan skje uten formell utdanning. Undersøkelsen sikter på å bidra til å utvide kunnskapen om friluftslivslærere på folkehøgskolen. Prosjektets problemstilling er: *Hva mener lærere på friluftslivlinjer på folkehøgskolen at er en god friluftslivslærer?* Problemområdet er knyttet til hva lærere mener er viktig å ha lært før en begynner i jobb, men også hvordan du skal jobbe med friluftsliv på folkehøgskoler. Studiet svarer også på forskningsspørsmål som er knyttet til hva friluftslivslæreren mener er hensiktsmessig å kunne før ansettelse. *Hva gjør en person kvalifisert til å jobbe som lærer på friluftslivlinjen på folkehøgskolen?*

Kvalitativ metode og semistrukturert intervju med syv friluftslivslærere fra fire forskjellige frilynte folkehøgskoler i Norge benyttes til å løse problemstillingen. Utvalget består av seks menn og en kvinne, som gjorde det lite hensiktsmessig å sammenligne kjønn. Det ser ut til at det er en tendens med at det er menn som jobber på disse type linjene på folkehøgskolen. Alle friluftslivslærerne i dette studiet har mye erfaring og over 10 år arbeids erfaring på folkehøgskolen, og alle har en form for formell utdanning.

I oppgaven gir jeg en forståelse av den frilynte folkehøgskolen sitt verdisyn, hva friluftsliv er på folkehøgskolen og hvilken betydning friluftsliv har. Den teoretiske tilnærmingen har forankring i læreryrkets forståelse og diskusjonen omkring lærerprofesjon, profesjonelt arbeid og hva som skal til for å være den gode lærer. I profesjonelt arbeid inngår det bruk av pedagogiske verktøy som har utgangspunkt i didaktikk og fagdidaktikk blir også inkludert.

Resultatene i studiet indikerer at informantene mener at den gode friluftslivslærer er en person som har interesse og engasjement til å lære bort friluftsliv, og at personen helst skal ha mye kunnskap som er tilknyttet til friluftslivbegrepet og spesielt det basiske friluftslivet. Læreren vil da kunne gi elevene gode opplevelser og erfaringer i naturen. Friluftslivet må være erfart gjennom praktisk erfaring på den måten at friluftslivslæreren har vært ute i naturen og kjent friluftslivet på kroppen. Noe som er spesielt i friluftslivfaget er at undervisningen er ute i uteklasserommet, hvor det kan oppstå uforutsette hendelser. I den sammenheng må en god friluftslivslærer kunne ha en trygg og fleksibel undervisningsrolle, hvor undervisningen blir justert etter sikkerhetsforholdene. Personen må kunne arbeide med sikkerhet og helst ha god

erfaring med slikt arbeid før hen tar med seg elever fra folkehøgskolen på tur. En friluftslivlærer burde ikke utføre aktiviteter uten at det kan utføres trygt og sikkerhetsmessig. Om en friluftslivlærer mangler kompetanse på et område må en kompetent person hentes inn, slik at sikkerheten opprettholdes. En god friluftslivlærer burde ha friluftslivutdannelse gjerne med pedagogikk, men hen må også skaffe seg masse praktisk erfaring i tillegg til studiet. Dette gjøres gjerne via kurs, verv, sosialt arbeid, militæret og arbeid med mennesker ute i naturen.

Abstract

The purpose of this study is to examine outdoor life folk high school teachers' thoughts and opinions about what a good outdoor life teacher at folk high school is. According to the Folk High School Act, employment can take place based on qualification requirements set by the individual school, which means that employment as a teacher can take place without formal education. The study aims to help expand knowledge about outdoor life teachers at folk high schools. The research question is: *What do teachers at outdoor life folk high school think a good outdoor life teacher is?* The research question is related to what teachers think is important to have learned before starting to work, but also how to work with outdoor life at folk high schools. The study also answers research questions related to what the outdoor life teacher thinks is appropriate to know before employment. *What makes you qualified to work as an outdoor life teacher at folk high school?*

Qualitative approach and semi-structured interview with seven outdoor life teachers from four different free-spirited folk high schools in Norway are used to solve the study. The sample consists of six men and one woman, who made it inappropriate to compare gender. It seems that there is a tendency that there are men who work on these types of lines at folk high school. All outdoor life teachers in this study have a lot of experience and over 10 years of working experience at folk high school, and all of them have some form of formal education.

In the thesis I give an understanding of the free-spirited folk high school's values, how outdoor life works at the folk high school and what significance outdoor life has. The theoretical approach is rooted in the teacher profession's understanding and the discussion of the teacher profession, professional work and what it takes to be the good teacher.

Professional work includes the use of educational tools that are grounded in didactics and subject didactics are also included.

The results of the study indicates that the informants means that a good outdoor life teacher is a person who has an interest and commitment to teaching outdoor activities, and that the person should preferably have a lot of knowledge that is associated with the concept of outdoor activities and especially the basic outdoor life. The teacher will then be able to give the students good experiences in the nature. The outdoor life must be experienced through practical experience in the way that the outdoor life teacher has been out in the nature and experienced it by themselves. Something that is special in the outdoor life folk high schools is that the teaching is in the outdoor classroom, where unforeseen events may occur. In this context, a good outdoor life teacher must be able to have a safe and flexible teaching role, where the teaching is adjusted according to safety conditions. The person must be able to work with safety and preferably have good experience with such work before taking students from folk high school on outdoor activities. An outdoor life teacher should not carry out activities without it being carried out safely and secure. If an outdoor life teacher lacks expertise in an area, a competent person must be brought in so that the safety is maintained. A good outdoor life teacher should have an outdoor life education often combined with pedagogy, but the person must also acquire a lot of practical experience in addition to the education. This is often required through courses, engagement, social work, the military and working with people in the outdoors.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	9
1.1	<i>Problemstilling.....</i>	<i>10</i>
1.2	<i>Begrepsavklaring.....</i>	<i>11</i>
1.3	<i>Avgrensninger.....</i>	<i>12</i>
2	Folkehøgskole	13
2.1	<i>Folkehøgskolens historie og særegenhet .....</i>	<i>13</i>
2.2	<i>Skolesynet i dag.....</i>	<i>14</i>
2.2.1	<i>Idegrunnet.....</i>	<i>14</i>
2.2.2	<i>Skolesynet og pedagogikk .....</i>	<i>15</i>
2.3	<i>Ansettelse i folkehøgskolen .....</i>	<i>16</i>
2.4	<i>Forskning på skoleslaget .....</i>	<i>17</i>
2.5	<i>Friluftsliv i folkehøgskolen .....</i>	<i>18</i>
3	Fenomenet Friluftsliv	19
3.1	<i>Begrepet friluftsliv .....</i>	<i>19</i>
3.2	<i>Kunnskap i friluftsliv .....</i>	<i>20</i>
3.3	<i>Legitimering av friluftsliv.....</i>	<i>21</i>
4	Teoretisk perspektiv	22
4.1	<i>Profesjon.....</i>	<i>22</i>
4.1.1	<i>Profesjonskunnskap.....</i>	<i>25</i>
4.1.2	<i>Taus kunnskap .....</i>	<i>26</i>
4.1.3	<i>Praktiske synteser og Indeksert kunnskap .....</i>	<i>27</i>
4.2	<i>Didaktikk.....</i>	<i>28</i>
4.2.1	<i>Hva er Didaktikk.....</i>	<i>29</i>
4.2.2	<i>Folkehøgskolens frie pedagogikk.....</i>	<i>30</i>
4.2.3	<i>Profesjonelt arbeid med didaktikk .....</i>	<i>30</i>
4.2.4	<i>Didaktikkens hva, hvordan, hvorfor .....</i>	<i>31</i>
4.3	<i>Friluftsliv fagdidaktikk/undervisning.....</i>	<i>32</i>

4.3.1	Veiledning i friluftsliv	33
5	Metode.....	36
5.1	<i>Førforståelse</i>	36
5.2	<i>Metodisk tilnærming</i>	37
5.3	<i>Semistrukturert intervju</i>	38
5.3.1	Inkluderingskriterier og utvalg	39
5.4	<i>Før datainnsamling</i>	40
5.4.1	Intervjuguide.....	40
5.4.2	Pilotering.....	42
5.4.3	Kontakt med skole og informanter	42
5.5	<i>Datainnsamling:</i>	43
5.5.1	Instrument	43
5.5.2	Transkribering:.....	43
5.5.3	Analyse.....	45
5.6	<i>Kvalitet av studiet:</i>	47
5.6.1	Relabilitet.....	48
5.6.2	Validitet.....	49
5.6.3	Generalisering.....	50
5.7	<i>Forskningsetikk</i>	50
5.7.1	Makt.....	51
5.7.2	Det informerte frie samtykke	51
5.7.3	Konfidensialitet.....	52
6	Resultat.....	53
6.1	<i>Informantene:</i>	54
6.2	<i>Den gode friluftslivlærer</i>	56
6.2.1	Klare meninger om hva friluftsliv er på folkehøgskolen.....	57
6.2.2	Tydlig interesse og engasjement for å lære bort et trygt friluftsliv.	61
6.2.3	Lære å oppdage de gode opplevelsene med naturen, og å ta vare på naturmiljøet.....	63

6.3	<i>Utdannelse og praktisk erfaring</i>	64
6.3.1	Det kan være lurt å ha en friluftslivutdannelse for å bli en god friluftslivslærer	65
6.3.2	En folkehøgskolelærer bør ha en pedagogisk utdannelse	67
6.3.3	Praktisk erfaring og realkompetanse.....	69
6.3.4	Praktisk erfaring er viktig kunnskap i friluftslivfaget	69
6.3.5	Det er lurt med utdanning, men med erfaring kan du også bli en god friluftslivslærer	70
6.3.6	Friluftslivstudier gir ikke studenter nok praktisk erfaring	72
6.3.7	Hvordan bygge opp erfaring og kunnskap uten utdanning?	73
6.4	<i>Sikkerhet</i>	74
6.4.1	Ikke driv med aktiviteter du ikke har kompetanse på eller det formelle på plass.....	75
6.4.2	Rutiner på hvordan du arbeider med sikkerhet i folkehøgskolen.....	76
6.4.3	Lærer elevene sikkerhet	76
6.5	<i>Fleksibel undervisning</i>	77
6.5.1	Trygge turer krever fleksibel undervisning og en fleksibel rolle.	78
6.5.2	Rolle	78
6.5.3	Undervisningsmetoder som er god i friluftsliv	79
6.6	<i>Danning er noe som er i bakhodet</i>	81
7	Diskusjon	83
7.1	<i>Den gode friluftslivslærer, folkehøgskolelærer og den profesjonelle lærer</i>	83
7.1.1	Danning i friluftsliv.....	84
7.1.2	Hvilken oppgave har den gode friluftslivslærer	85
7.2	<i>Hvilke friluftslivkunnskaper bør en friluftslivslærer på folkehøgskolen ha</i>	88
7.2.1	Gode opplevelser og erfaringer gjennom sansing fører til miljøbevisste elever	90
7.2.2	Fleksibel undervisningsrolle for å kunne ha sikkerhet på tur.....	91
7.2.3	Det kan være lurt med friluftslivutdannelse	92
7.2.4	Vektlegger pedagogisk utdanning på folkehøgskolen generelt	94
7.3	<i>Praktisk erfaring er det viktigste arbeidet for en friluftslivslærer</i>	95
7.3.1	Erfaring, den tause kunnskapen som du må ha for å bli en god friluftslivslærer	96

7.3.2	Profesjonelle lærer anvender kunnskap til riktig situasjon.....	98
8	Styrker og svakheter med studiet.....	100
8.1	<i>Utfordringer med presentasjon av resultat.....</i>	<i>100</i>
9	Konklusjon og Avslutning.....	102
9.1	<i>Veien videre.....</i>	<i>105</i>

1 Innledning

Da jeg tok min praksis på PPU-studiet var jeg første halvåret utplassert på ungdomsskole som kroppsøvingslærer. I praksisen jobbet vi hardt for å planlegge undervisningen, begrunne våre valg skriftlig og knytte aktivitet og innhold opp mot læreplanen. Vi øvde oss også på å sette karakter på flere klasser som jeg bare underviste to timer i uken.

I den neste praksisperioden fikk jeg muligheten til å være på en folkehøgskole, noe som var nytt for meg. Her fikk jeg jobbe på en friluftslivslinje (ekspedisjonslinje) som hadde fokus på og bygge opp elever til å dra på noen lengre turer eller ekspedisjoner. Jeg var så heldig at jeg fikk krysse Hardangervidda og være der som praksisstudent og leder på turen. Etter sju uker i praksis på folkehøgskole ble jeg veldig inspirert og overrasket over hvordan en skole kunne ha et så godt miljø med så glade elever. Jeg stilte meg spørsmål om det var fordi det var mye undervisning ute i friluft, eller hadde det noe med at elevene selv valgte linjen basert på interesse og ønske? Eller var det rett og slett noe veldig annerledes med Folkehøgskole?

I praksisperioden på folkehøgskolen var det en større frihet og vi jobbet ikke direkte inn mot kompetansemål. Det var større rom for fleksibilitet og endring i opplegget, og et mindre press på å jobbe seg gjennom alt. Vi hadde en lang tur vi skulle forberede elevene på. Innholdet ble tilpasset på best mulig måte for og klare denne ekspedisjonen på en god og sikker måte. Det var også mye fokus på gode opplevelser, samhold og å ha det fint på tur. Under praksisperioden på denne linjen oppdaget jeg at noen av de som jobbet der hadde enorm interesse, engasjement og kunnskap om det de holdt på med. Det var ikke alle som hadde fått jobben på bakgrunn av utdanning. Vi var i praksis med lærere som ikke selv hadde hatt praksis via utdannelsen sin. Jeg fant senere ut at ifølge folkehøgskoleloven kan ansettelse skje på grunnlag av kvalifikasjonskrav som den enkelte skolen stiller (folkehøgskoler, 2006, § 15.). Jeg skjønnte da at det viktigste ikke nødvendigvis var å ha en utdanning for å få jobbe på en slik linje. Spørsmålet om hvordan man kunne bli en god lærer på en friluftslivslinje kunne plutselig ikke bare knyttes til det å ta en utdanning. Du måtte kunne noe mer enn bare det som knyttes til skolekunnskap, og det oppsto flere spørsmål om hva en folkehøgskolelærer på friluftslivslinje har som oppgave. Dette ble inngangen til det temaet jeg ønsket å undersøke i mitt masterprosjekt: *Hva gjør personer kvalifisert til å jobbe som lærer på en friluftslivslinje på folkehøgskolen?*

Med bakgrunn i dette var det nødvendig å se nærmere på lovverket i opplæringen til folkehøgskolen. Det viste seg at de ikke har en læreplan på lik linje som offentlige

utdanninger. Utdanningsdirektoratet (2021a) har ansvar for utvikling av lærerplanen for grunnskole og videregående skole og setter mange krav til hva elevene skal lære i ulike fag. Utdanningsdirektoratet (2021b) har på sine sider utdanningsløpet til grunnskole og videregående skole og her er det masse lenker til skolefagenes kompetansemål, føringer, verktøy, og hva som skal læres i de ulike trinnene. Går du inn på folkehøgskolen står det kort om hva folkehøgskolen handler om og hvordan den skal få tilskudd og gir lite føringer til hvordan læreren skal jobbe. I Folkehøgskoleloven (2002) kommer det frem at formålet er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Hver enkelt skole har frihet til å utforme sitt eget verdigrunnlag innenfor rammene av formålet.

På bakgrunn av denne friheten reklamerer det også på Folkehøgskolene (2019) sine hjemmesider at folkehøgskolen er en av verdens frieste skoler hvor det verken er karakterer, pensum eller eksamen. Utdanningsdirektoratet (2021a) beskriver kort at skolen har sitt grunnlag i en pedagogisk filosofi utviklet av den danske pedagogen og teologen Nikolai Frederik Severin Grundtvig. Hvordan det blir jobbet med dette på en friluftslivlinje, og om det er ulikt til hvordan det jobbes på andre skoler er fortsatt et spørsmål. Det står ingenting i Folkehøgskoleloven (2002) om at det er en forpliktelse til Grundtvigiansk tradisjon, men Grundtvig regnes som folkehøgskolens far og blir på mange måter allikevel umulig og ikke inkludere hans tanker, siden hans tanker ligger i fundamentet for folkehøgskolebevegelsen (Slumstrup, Akerlie, Terning, & Bjørkstrand, 1983). Denne pedagogikken er en felles grunnstein for folkehøgskolen. Frilyntfolkehøgskole (2021) henviser til at fagene brukes som et verktøy for å jobbe med mennesket, og skal bygge på elevens interesse og skape en god arena for dannelse, læreren skal undervise med faget hvor undervisning aktivt skal fremme allmenndanning og folkeopplysning. Denne pedagogikken er på mange måter felles og danner lite grunnlag for hvordan dette arbeidet skal gjennomføres på en friluftslivlinje knyttet til friluftslivets egenart.

1.1 Problemstilling

I forskningssammenheng hevder og påpeker Gloppen (2013) at det i beskjedne grad har vært fokus og forskning på folkehøgskolen. Knutas og Solhaug (2010) Er enig i dette og argumenter at dette er uheldig siden samfunnet og den enkelte person bruker store ressurser på skoleslaget, samtidig som at folkehøgskolen står i en annen pedagogisk tradisjon enn grunnskolen og videregående skole. Ifølge Michaelsen og Håkenrud (2002) er friluftsliv et av

de største fagområdene i folkehøgskolen. Dette gir gode argumenter for å arbeide med å utvikle forskning på dette feltet.

I mitt masterprosjekt ønsket jeg å undersøke hva som kjennetegner en god lærer på en skole som skal fremme danning og folkeopplysning. Jeg ønsket å fokusere på lærere ved friluftslivslinjer. I dette studiet vil jeg fordype meg i hva som gjør en lærer til en god og kompetent friluftslivslærer på folkehøgskole, og hvordan dette blir arbeidet med. Jeg er interessert i å finne ut hva lærere på folkehøgskoler mener bør være forutsetningene man trenger for å bli ansatt på en slik linje. Med bakgrunn i dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Hva mener lærere på friluftslivlinjer på folkehøgskolen at er en god friluftslivslærer?

Hensikten med oppgaven er å undersøke friluftslivslæreres tanker og meninger om hva som er en god friluftslivslærer på folkehøgskolen. Problemområdet er knyttet til hva lærere mener er viktig å ha lært før man begynner i jobb, men også hvordan du skal jobbe med friluftsliv på folkehøgskole. Michaelsen og Håkenrud (2002) argumenterer for at det ikke er definert hvordan du skal jobbe som friluftslivslærer på en folkehøgskole. De stiller også spørsmål til hvilken kunnskap du trenger og hva som er nødvendig. Jeg har med bakgrunn i dette laget et forskningsspørsmål som kan hjelpe meg med å svare på problemstillingen.

Hva gjør personer kvalifisert til å jobbe som friluftslivslærer på friluftslivlinja på folkehøgskolen?

1.2 Begrepsavklaring

Lærer- defineres av Store Norske leksikon Leksikon (2121) som en generell person som underviser. Kompetanse Norge (2121) velger å beskrive *lærer* begrepet som et samlebegrep om alle som jobber med undervisning og jobber i barnehage, skoler, folkehøgskoler og voksenopplæring. Oppgaven til en lærer er å støtte barn og voksen i deres læring, utvikling og danning. Det finnes mange utdanningsmuligheter for å bli lærer, men det avhenger av hvem man ønsker å undervise eller hva man ønsker å undervise i.

Gode lærer (friluftslivslærer)- Bli i studiet åpent for tolkning for å få fram meningen til informantene. Det teoretiske perspektivet gir allikevel en mer omgående beskrivelse av begrepet for å konkretisere mer hva som inngår i arbeid som en god lærer.

Friluftsliv- kan bli sett på som et kulturelt begrep eller fenomen som ikke er bundet til tid og sted, noen som utvikler seg og er i endring Bentsen, Andkjær og Ejbye-Ernst (2009).

Begrepet og fenomenet friluftsliv har også en subjektiv karakter, siden det er et omdiskutert begrep. Typiske karaktertrekk ved fenomenet er omfattende, og det blir nødvendig å gi det en mer grundig presentasjon i kapitel tre om friluftsliv.

Friluftslivlinjen- i denne oppgaven er det det *linjene* som kan søkes opp på folkehøgskolen sine hjemmesider med nøkkelordet *friluftsliv*. Disse linjene inneholder ifølge folkehøgskolene selv aktiviteter som er relatert til friluftslivbegrepet.

Friluftslivlærer- brukes i problemstillingen på bakgrunn av at friluftsliv har den subjektive oppfatningen som nevnt over. Dette skal gi et skille fra folkehøgskolelærer-begrepet å sikte seg inn på friluftsliv som muligens noe annet en bare «folkehøgskolelærer». Folkehøgskolen bruker felles begrepet folkehøgskolelærere når du arbeider som lærer på en folkehøgskole. Begrepene *lærer* i sammenheng med *friluftsliv* prøver å fange om en tilknytning til friluftslivet, men også gi informantene mulighet til og komme med sine egne meninger om hva en *friluftslivslærer* på folkehøgskolene er. Dette blir hensiktsmessig fordi at i ulike utdanninger varierer det hvilken rolle studentene utdanner seg til. Det kan være friluftslivlærer, veileder, naturveileder, guide, lærer, osv. Diskusjonen i tilknytning til de ulike rollene blir grundigere gjennomgått i fagdidaktiske- kapitlet.

1.3 Avgrensninger

Avgrensninger i oppgaven blir helt nødvendig da dette er en masteravhandling og det blir ikke mulig å ha med for omfattende teori. På folkehøgskole er det to måter å drive skolene på og det ene er frilynt folkehøgskole eller en kristen folkehøgskole. I denne oppgaven blir det tatt utgangspunkt i den frilynte folkehøgskolen og det blir kun lærer fra frilynte folkehøgskole som bli inkludert i dette studiet. I tidligere teorien og forskning blir det på mange måter vanskelig å skille frilynte folkehøgskole og kristen folkehøgskole, på bakgrunn av at noen studier blander lærere fra begge.

2 Folkehøgskole

Folkehøgskolens formål ifølge Folkehøgskoleloven (2002) er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. I arbeidet med dette reklamerer Folkehøgskolene (2019) på hjemme sidene sine for at folkehøgskolen er en av verdens frieste skoler hvor det verken er karakterer, pensum eller eksamen. En stor og viktig del av folkehøgskolen er at elevene bor på internat på skolen noe som gjør at det skiller seg fra vanlig grunnskole og videregående skole. For å få til oppgaven og målsetningene til skolen er hovedfokuset at elever skal få å prøve ut temaer i praksis under tett oppfølging fra engasjerte lærere. Skolens linje tilbud kan velges fritt av elever basert på hvilken ønsker interesser de har. Det finnes 82 folkehøgskoler i Norge med bredt faglig mangfold, men det nevnes også at skolene har forskjellig profil og verdigrunnlag. Skolen velger dette selv, men det blir framhevet at folkehøgskolene vil noe og står for noe. Noen av skolen har kristent grunnsyn og andre skoler har ikke utgangspunkt i et bestemt livssyn og de blir kalt frilynte folkehøgskoler, som blir hovedfokus i denne oppgaven. På nettsidene til Folkehøgskolene (2019) kan du velge ulike skoler og linjer og herfra linkes du videre til ulike skoler sine hjemmesider hvor det står noe informasjon om skolen sine verdier, mål, osv. Hver folkehøgskole har varierende innhold og det blir nødvendig og gå på en felles plattform og nettside for frilynte folkehøgskoler. Frilyntfolkehøgskolene (2019) har tilknytning til informasjonskontoret for folkehøgskolen. Nettsiden har også tilknytning til Folkehøgskoleforbundet (2019) som er en fag-, interesse- og ideorganisasjon. Denne siden gir informasjon til folkehøgskolelærere som jobber i folkehøgskolen om kursing, møter, informasjon, sosialisering og opplæring av folkehøgskolelærere, slik at de kan holde seg oppdatert i arbeide folkehøgskolen ønsker å få til. På siden ligger det ulike dokumenter om faglige og teoretiske diskusjoner og henvisning til litteratur som kan brukes. Det er her formet et dokument på landsmøte av Folkehøgskoleforbundet (2020) som gir klarer retningslinjer på hva den frilynte folkehøgskolen står for. Dette dokumentet skal vi se nærmere på for å få en forståelse på verdisynet til den frilynte folkehøgskole, men før det skal det gis et kort grunnleggende historisk innblikk i folkehøgskolen.

2.1 Folkehøgskolens historie og særegenhet

I boken til Slumstrup et al. (1983) ser vi at Idegrunnlaget til folkehøgskolen bygger på den danske presten og folke opplyseren Grundtvigs sine tanker om folkehøgskole. Dette er historisk rettet mot en kristen og humanetisk tro. Tankende legger vekt på at menneske livet

er en gåte, mennesket var alltid og er et mål i seg selv og det som åndsvesenet samtidig søker ut over seg selv. Begreper folkelighet, vekselvirking og det levende ord var grunnlaget for en pedagogikk som gjorde oppgjør mot embetsanden. Folkehøgskolen ville myndig gjøre deltakere til det framvoksende demokratiet på 1800 tallet. Grundtvig hevdet at læring var vanskelig uten lyst og kjærlighet til det man skal lære og knyttet erkjennelse, kunnskap og visdom sammen på en ny måte på den tiden. Grunnsynet til folkehøgskolen har vært preget av Grundtvigs dialogiske tenking, men samtidig mener de at folkehøgskolen har utviklet seg i takt med nyere pedagogisk tenking, og at over de 150 årene som har gått har det utviklet seg til en vital del av det norske skole landskapet Folkehøgskoleforbundet (2020).

2.2 Skolesynet i dag

Selv om Grunnlaget kommer fra Grundtvig mener Folkehøgskoleforbundet (2020) at verdisynet har utviklet seg i takt med den moderne verden og at det grunnet dette er en vital del av skole landskapet den dag i dag. Folkehøgskolen sitt formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning (Folkehøgskoleloven, 2002). Lovens sier at det er den enkeltes folkehøgskole har ansvar å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen. Går vi inn på nettsider til linjer er det litt ulike formulerte verdi grunnlag knyttet til ulike begreper. Jeg ser det derfor hensiktsmessig og presenter det den frilynte folkehøgskolen har laget som felles ide og prinsipp program.

2.2.1 Idegrunnlaget

Folkehøgskoleforbundet (2020) sitt verdigrunnlag baseres på det personlige møte, basert på frihet, felleskap, og helhet, og utgjør kjerneverdiene i norske folkehøgskoler. Dette grunnsynet springer ut fra synet om at alle mennesker er unike og likeverdige.

Folkehøgskoleforbundet (2020) sin fremste dannelses oppgave er å myndig gjøre elevene gjennom livsopplysning og demokratisk dannelse. Dette skal kunne bidra til engasjerte og samfunnsaktive mennesker med tro på forandringens mulighet. For å ha en moderne tidsaktuell skole som er relevant i å bidra til utvikling av praktisk etisk og estetisk grunnlag for all menneskelig virksomhet velger skolen og ha fokus på disse punktene:

- *det enkeltes menneskes evne til livsmestring og deltakelse i samfunnet, det enkelte*
- *menneskes helse, psykisk som fysisk,*

- *å forsvare og videreutvikle folkelige fellesskaper og folkestyrte samfunn,*
  - *å arbeide aktivt for økologisk bevissthet og respekt for naturen og dens mangfold,*
  - *den teknologiske utviklingens muligheter og samtidig hvordan den utfordrer mennesket og livet på jorda,*
  - *globaliseringens muligheter og utfordringer med økt migrasjon og tilgang til kulturelt mangfold,*
  - *en økonomisk og sosial rettferdig og fredelig utvikling for alle.*
- (Folkehøgskoleforbundet, 2020, s. 2)*

Disse punktene utgjør tanker om hvordan mennesket skal sosialiseres og lærer til å bli et individ som kan være med å forstå og utvikle det folkelige felleskapet og hvordan deltakelse i samfunnet felleskap gir mening til livet. Menneskets deltakelse og myndiggjøring av mennesket bevissthet til livsmestring av helse, psykisk og fysisk slik at mennesker i felleskap kan utvikle globalt og teknologisk på en rettferdig og fredelig måte (Folkehøgskoleforbundet, 2020).

2.2.2 Skolesynet og pedagogikk

Skole synet og hvordan folkehøgskolen ønsker å vær et annerledes tilbud som er en motsetning til tidligere studie løp i grunnskole og videregående utdanning. Folkehøgskolen ønsker frihet til elevene som ikke baserer seg på eksamen og karakterer. Det gir muligheter for alle å bli akseptert og slippe å bli vurdert og ekskludert grunnet karakterer og vurdering. Folkehøgskolen beskriver her hva de legger i skolesynet og det pedagogiske tilbudet.

Folkehøgskolen skal derfor være et fritt og uavhengig pedagogisk tilbud på bred humanistisk etisk grunn og som tar ansvar for en bærekraftig framtid. Uavhengig av livssyn, etnisitet, legning, kjønn, alder, politiske holdninger, sosioøkonomisk bakgrunn og funksjonsevne, møtes mennesker i folkehøgskolen i åpenhet og respekt på en fordomsfri og undersøkende læringsarena, preget av stor grad av frihet, uten fastlagt pensum, karakterer og eksamen, og hvor internatet utgjør en viktig og en integrert del av skolens helhetlige læringsrom som ramme for dannelsesprosessen.

(Folkehøgskoleforbundet, 2020, s. 2)

Vi ser her at folkehøgskolen har som mål å ikke ha helt faste pedagogiske rammer slik at absolutt alle kan bli møtt med åpenhet og respekt uten fordommer hvor undersøkende læring preges i stor grad av mye frihet. Folkehøgskolen ønsker å gi elevene nye erfaringer ved å ha praktisk undervisning. Folkehøgskolen har et av de frieste pedagogiske undervisning tilbudet av skoler som får økonomisk statelig støtte. Noen av disse føringer skal være med på å sikre denne pedagogisk frihet som er knyttet til tidligere grunntanke, og folkehøgskoleloven og formålsparagrafen skal være med på å sikre denne friheten og allsidigheten. Folkehøgskolen hevder selv at de holder seg oppdatert på moderne undervisning og holder følge med pedagogiske modernisering. Det er noen staslige føringer som også kommer med den økonomiske støtten. Folkehøgskolen har allikevel en felles utviklet plattform for den pedagogiske utviklingen som skal holde seg oppdatert. Det er på sidene leges de statelige føringer frem, og den frilynte folkehøgskolen gir i den sammenheng retningsgivende føringer på hvordan de mener det pedagogiske arbeide skal utføres. Friluftslivlinjer på folkehøgskolen regnes som et verktøy for å arbeide med mennesket. Målet er å skape en god arena som baserer seg på elevene sine interesser og fører til en dannelsesprosess. Faglig utvikling og undervisning i og med faget skal brukes aktivt til å fremme allmenndanning og folkeopplysning (Folkehøgskoleforbundet, 2020).

2.3 Ansettelse i folkehøgskolen

Det kommer tydelig fram på nettsidene Folkehøgskoleforbundet (2020) at det ikke er noen klare retningslinjer knyttet til undervisningsmetoder og pedagogikken i friluftsliv siden fag regnes som verktøy. Det er ser ut til at det blir lagt ut faglige diskusjoner, dokumenter og artikler på fellessidene til folkehøgskolen slik at folkehøgskolelærer kan holde seg oppdatert på faglige diskusjoner knytte til opplæring. Michaelsen og Håkenrud (2002) har skrevet et kompendium om hvordan friluftslivsundervisning kan bli utført på en trygg og sikker måte i folkehøgskolen. Dette gir noen retningslinjer tanker og faglige diskusjoner om hvordan du skal drive en friluftslivlinje. Michaelsen og Håkenrud (2002) nevner at det ikke er krav til formell kompetanse for å jobbe som folkehøgskolelærer. Det viktigste er sikkerhet som er helt avhengig av vurderingsevnen til læreren. For å se hva som er grunnlaget for ansettelse kan vi se på loven:

Den som tilsettes som lærer i folkehøgskolen, må fylle kravene til kompetanse for undervisning i grunnskolen eller videregående skole etter lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) med forskrifter. Ved behov kan tilsetting også skje på grunnlag av kvalifikasjonskrav den enkelte skole stiller (folkehøyskoler, 2006, § 15.)

Lovgivningen starter med å nevne at det skal være nødvendig med noe formell utdanning knyttet til utdanningsloven, men åpner i det neste opp for at det er folkehøgskolen sitt ansvar knyttet til behov og hvilken kvalifikasjons grunnlag de mener er nødvendig for ansettelse. Dette gir en mulighet for at den aktuelle folkehøgskolelærer ikke har formell utdanning. Vel å nevne kan denne personen være beriket med andre kvalifikasjoner, kurs eller erfaringer som danner et godt grunnlag for ansettelse. Folkehøgskolen mener at de har en utviklet pedagogikk og at den er i tråd med samfunnets utvikling selv om det bygger på Grundtvigs tradisjoner, men det er ikke kjent at det er utdanning på denne pedagogikken. I den sammenheng er det nylig veldig nylig er blitt utviklet en nett-studie knyttet til PPU med folkehøgskolepedagogikk på Universitetet i Stavanger (Frilyntefolkehøgskole, 2021). Denne utdanningen er så pass ny at ingen av informantene kommer til å ha gjennomført en slik utdannelse. Dette studiet tilbys til lærer på folkehøgskolen for å gi et kompetanseløft på folkehøgskolen. Det er også mulighet for opptak av studenter med bachelor i formings- og idrettsfag til PPU, men skjer kun ved unntak fram til 2025.

2.4 Forskning på skoleslaget

I forskning rapporten til Knutas og Solhaug (2010) forsker de på hvilke erfaringer folkehøgskole elever har hatt i løpet av et år på skolen. I forskning rapporten hevdes det at personlig modning, utvikling av selvverd og mestrings forventning, sosial læring og i noe grad forberedelser til utdanning framheves som viktig utbytte av året på skolen. Det blir også nevnt at disse operasjonaliseringene av utbytte bør ses som et uttrykk for elevenes samlende erfaringer med folkehøgskolen, og som en del av et videre danningsbegrep. Denne forskningen i tar ikke til høyde for spekteret av linjer og om det gir noe som helt utsalg for resultatene. Det er ikke tvil om at det for mange elever er et utbytte av å ha gått på folkehøgskolen, men om det er noe mer eller spesielt med friluftsliv linjer og hvordan denne danningen og undervisningen forgår er det ikke svar på. Michaelsen og Håkenrud (2002) har

blitt spurt og å utvikle og det har gitt et grunnlag for hvordan du kan på en god måte jobbe med sikkerhet i folkehøgskolen på friluftsliv linjer, men om friluftslivlærer på folkehøgskolen bruker det er uvisst.

2.5 Friluftsliv i folkehøgskolen

I kompendiet til Michaelsen og Håkenrud (2002) tar de for seg spørsmål knyttet til hvem som er kvalifisert til å være friluftslivlærer på folkehøgskole. De nevner også her at det er en diskusjon i forhold til hva som veier mest av egen erfaring og formel utdanning knyttet til ansettelse. For å finne ut hvem du er som person og hva du mener i forhold til din egen erfaring og kvalifisert, mener Michaelsen og Håkenrud (2002) at det er avgjørende med et intervju for å kartlegge deg som person. Det må knyttes opp mot det viktigste spørsmålet som har med hvem du er og om du kan ivareta/vurdere sikkerheten best på tur med en gruppe.

I folkehøgskolen er det det enkle friluftslivet som har stått sterkt, men Michaelsen og Håkenrud (2002) mener at det i dag også er en endring i hvordan ungdom driver friluftsliv og det blir da viktig og kunne tilby disse aktivitetene som ungdom ønsker og holde på med. Videre i oppgaven skal vi se på hva som er friluftsliv og hvilken betydning begrepet kan ha av betydning.

3 Fenomenet Friluftsliv

Du må ikke ha utdanning for å arbeide som friluftslivlærer på folkehøgskolen og Michaelsen og Håkenrud (2002) mener at det er fordi det er diskusjon om hva som skal veie mest av formell utdanning og praktisk erfaring. Formell friluftslivutdanning dukket ikke opp i Norge som enkelt emne under idrettsfag på Norges idrettshøyskole (NIH) før i 1968. Friluftsliv har nå utviklet seg til et fagområde og arbeids felt på mange områder. Dette gjør at det er mer populært og hensiktsmessige å ta utdanning i friluftsliv, og i 2016 var det tilbud studium med minst 15 av Norges høyskoler og universitet (Horgen, Fasting, Lundhaug, Magnussen, & Østrem, 2016). Friluftsliv er i dag tilbudt som utdanning for de som er interessert i friluftsliv og eventuelt lærere som ønsker å undervise i det. Friluftsliv blir beskrevet som en ung fagtradisjon og det blir hensiktsmessig å se nærmere på hva som omhandler friluftsliv fenomenet.

3.1 Begrepet friluftsliv

Friluftsliv begrepet blir i boken til Bentsen et al. (2009) oppfattet som et begrep eller et fenomen, der det er kulturelt bestemt, dvs. bundet til tid og sted og noe som utvikler og forandrer på seg. Begrepet brukes bredt om mange forskjellige aktiviteter og livsformer i utemiljøer, natur og kulturlandskap. Friluftslivet blir ikke knyttet til særlige former for aktivitet eller særlig verdsett, men ses derimot som et overordnet begrep på synet på å bruke natur og landskap. Begrepet blir i den forstand umulig å avgrense og definere presist (Bentsen et al., 2009) Friluftsliv menes og være både bevegelses kultur i hverdagslivet, et fag, eller tema i institusjon og organisasjons verden og rommer også samfunnsmessige og politiske perspektiver. Allikevel er det flere som prøver på sett og vis å definere begrepet eller i vært fall dele det inn til det som muligens er mest normativt knyttet til forståelsen av begrepet. Selve begrepet i seg selv kan er veldig omdiskutert og undersøkt og prøvd og bli delt opp slik at det kan dannes forståelse av fenomenet. Fenomenet har en subjektiv karakter som gjør at det fra ulike hold blir ulike meninger, forståelser og ulik bruk av begrepet. I boken (Bentsen et al., 2009) nevnes det også at det har sine ulemper med å ta for seg det normative da fenomenet utvikler seg over tid og rom og kan samtidig risikere og miste viktige perspektiver knyttet til friluftsliv. Friluftsliv blir i denne oppgaven forstått som et fenomen av subjektiv karakter og ses som et overordnet begrep på synet på bruk av natur og landskap, men er også kulturelt bestemt og bundet til tid og sted og blir i den forstand åpent å ikke definert. Jeg ser

det nødvendig å ha et åpent syn på fenomenet i studiet. Videre er det nødvendig å se nærmere på fenomenet og kunnskap i friluftsliv siden det er kunnskapen til friluftslivlærer som skal undersøkes. Lærere har også gjerne politiske føringer som gir noen normative føringer og ønsker til hvordan begrepet skal bli brukt for å oppnå ønskelige mål som kan komme samfunnet til gode, og derfor må jeg også se på noen normativt.

3.2 Kunnskap i friluftsliv

Når det er snakk om friluftsliv, blir det ofte snakket om praktisk kunnskap framfor teoretisk kunnskap. I boken til Horgen et al. (2016) nevner Høyem (2016) at i friluftsliv trenger vi et mangfold av ulike kunnskaper når det for eksempel skal bygges en kant grop i snøfonna om vinteren. Høyem prøver og språklig gjøre praktisk kunnskapen, men nevner også at språkliggjøring aldri kan erstatte den praktiske kunnskapen, men kan supplere og berike den og bidra til kvalitet i formidling av friluftslivfaget. Praksis er således innsikt i seg selv og dette er en type kunnskap som på mangemåter kan være vanskelig og snakke om og artikulere, men allikevel en type kunnskap som lærere prøver og lære elevene sine. Høyem never også at nyttig kunnskap er ikke bare det som kan formuleres eksplisitt og verbalt, men også det som kan utøves implisitt. Det å fange akkurat hvilken type kunnskaper som forekommer og som er viktig er en komplisert prosess. Det blir uttrykt av Hallandsvik og Høyem (2019) at kunnskapsformene kan beskrives som om at de henger sammen og er vanskelig å skille fra hverandre, og er også gjensidig avhengig av hverandre. En klok praktiker vil evne å anvende de ulike formene for kunnskap til riktig tid og sted i et helhetlig perspektiv. Den praktiske situasjonen og avgjørelsene som blir tatt der å de da kan bli vanskelig og artikulere, det kan være vanskelig å få fram dette med ord vist du er lærer det er gjerne noe som må vises og det er noe som sitter i læreren. I den sammenheng mener Hallandsvik og Høyem (2019) at det er praktiske kunnskapsformer som er kroppslig, kommunikativ og følelsesmessig. Det blir også nevnt av Hallandsvik og Høyem (2019) at det er viktig og forstå at disse formene for kunnskap er relasjonelle og utgjør den kunnskapen vi har i den tiden. I friluftsliv er det naturopplevelsen som er bære bjelken, men hvilken opplevelse som er mest sentral når en driver med friluftsliv er forskjellig fra person til person og er på mange måter subjektive selv om flere driver med akkurat det samme aktiviteten. Er du ute for å slite deg ut fysisk eller er det for å nå en topp eller kjøre ned fra toppen eller bare nyte naturen hele tiden som er hovedfokuset på en ski tur. Dette variere også basert på ulik tilgang til natur som igjen bygger på en for forståelse som forutsetter kunnskap (Hallandsvik

& Høyem, 2019). Friluftsliv er noe som foregår utendørs hvor vær og vind har innvirkning på hvordan vi kan opptre i friluftsliv aktivitetene.

3.3 Legitimering av friluftsliv

Hvorfor friluftsliv er et fenomen som er eksisterende både som yrke og som fritidsaktivitet Norge gjør at det er hensiktsmessig å gi et lite innblikk på normative føringer, tanker og oppgaver som er knyttet til fenomenet. Stortinget velger derfor å legge til grunn en definisjon av begrepet for å sikre at det jobbes målrettet innenfor området, og for å ivareta det de mener for kjerneverdier.

«opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (K. o. miljødepartementet, 2015-2016)

Videre i stortingsmeldingen er det beskrevet noen målsetninger som sikter seg inn på hvorfor friluftsliv er viktig å ta vare på som en levende sentral del av den norskekulturarven og nasjonal identitet. Norske folk er for lite fysiske aktive, noe som gir negativt utslag på den nasjonale helsetilstanden. Regjeringen mener at friluftsliv er en kilde til høyere livskvalitet og ønsker derfor å fremme fysisk aktivitet og friluftsliv for å styrke folkehelsen. Friluftsliv kan gi både sanselig og fysiske opplevelser, som kan føre til at den enkelte får et forhold til naturen. Dette kan medføre til økt vilje til å foreta gode miljøvennlige valg. I en verden i utvikling som krever hardt arbeid og kan kreve sitt av mennesket, kan friluftsliv hjelpe personer til et bedre liv (K. o. miljødepartementet, 2015-2016). Forskning bekrefter at problemløsning knyttet til friluftsliv gir positive mestringsopplevelser og fører til et styrket selvbildet. Ved å ta i bruk friluftsliv og være i kontakt med naturen kan det redusere stress, påvirke hormoner, immunforsvaret og påskynder tilfriskningsprosess for syke mennesker. Dette kan virke gunstig i arbeidssituasjon. Miljødepartementet (1996-97a) mener at forskning bekrefter at naturomgivelser oppfyller alle kravene til omgivelser som kan gi nytt mentalt overskudd.

4 Teoretisk perspektiv

I dette kapitlet presenteres det teoretiske rammeverket som skal bli brukt til fortolkning av resultat i diskusjonsdelen. Problemstillingen angir jo at oppgaven søker svar på hva lærere mener er en god friluftslivslærer på folkehøgskolen. Det blir derfor interessant å se nærmere på hva som former læreryrket og hvilke premisser som er sentral sett i lys av det teoretiske perspektivet. Når det blir lagt ut en annonse om ledig stilling som friluftslivslærer på folkehøgskolen, søker de ofte en person med praktisk erfaring, og skriver at personlig egenhet blir vektlagt. Det blir også nevnt at realkompetanse blir vektlagt. Dette skiller seg muligens fra læreryrket på grunnskolen og den videregående skole, hvor du helst må ha det formelle på plass, og hvor kravene også er blitt høyere og strengere. I den sammenheng skal det teoretiske rammeverket skal bli presentert i tre deler.

I den første delen vil fokuset være på læreryrket og dens premiss som *profesjon*. Jeg skal her prøve å gi en kort forståelse av hva som er lærerne sin profesjonelle ekspertise og mandat, og hvilken type kunnskap som kan danne grunnlag for en lærers profesjonelle arbeid som en profesjonsutøver. Kroppsøvningsfaget har ansvar for friluftsliv på grunnskolen og den videregående skole, derfor blir det hensiktsmessige å binde dette faget sammen med profesjonelt arbeid i friluftsliv. Vel å nevne står folkehøgskolelærer i andre former for Statlige føringer som er mye friere en kroppsøvningslærere, men det er ofte utdannede kroppsøvningslærere som ansettes til friluftslivlinjene på folkehøgskolen og derfor blir det en relevant relasjon for å knytte opp mot en profesjon.

Andre delen redegjøres det for profesjonelt arbeid med *didaktikk* og hvordan du som lærerutdannet eller under utdanning skal kunne bruke, anvende og forstå teoretiske verktøy i didaktikken, for å handle som en «*god lærer*».

Tredje del omhandler typiske fagdidaktiske overveielser som omhandler undervisning og *friluftslivdidaktikk* i nær tilknytning til friluftslivets egenart. Her ser jeg på hva som er særegent for faget i forhold til andre fag og hva som er typisk knyttet til fagets formål, og denne delen bør ses i sammenheng med tidligere *friluftsliv*-kapitel.

4.1 Profesjon

Profesjonalitet blir ofte brukt til å beskrive visse kvaliteter til hvordan et arbeid bli utført. Begrepet profesjonalitet blir ofte forstått som en yrkesmessig, normativ verdi som er verdt å

bevare og fremme både av og for arbeidstaker. Profesjonalitet er også et populært begrep og brukes for å fremme interesser og oppfatninger av «den gode lærer». Allikevel vil det kunne være forskjellige oppfatninger hos ulike aktører og hva profesjonalitet egentlig er.

Profesjonalitet er også et «situert» begrep som kan forføre og fordekke (Dahl et al., 2016). Ifølge Dahl et al. (2016) er lærere blant samfunnets viktigste yrkesgrupper. Betydningen lærere har for eleven sin læring og sosiale utvikling regnes som et avgjørende premiss for alle de mål som settes for skolen og de tiltakene som iverksettes. Videre hevder Dahl et al. (2016) at dagens forventinger til lærere er noe urimelige høye, og at forventningene formuleres innafør et samfunn i rask endring, der skolen forventes å møte «utfordringer» som globalisering, kulturelt mangfold, teknologi, miljøutfordringer og sosial ulikhet. Det blir også diskutert om den økende kompleksiteten i krav og forventning til læreryrket, gjør kravene uoversiktlig, uoverkommelig og gjør det er utfordrende å hevde at lærere er profesjonsutøvere (Dahl et al., 2016). Disse diskusjonene om uoverkommelige krav til læreryrket har på mange måter også gjenspeilet seg i media i koronaepidemien og lønnsoppgjøret. I den sammenheng mener Kunnskapsdepartementet (2009) at det allikevel skal være høy kvalitet i lærerutdanningen og at den skal være krevende å gjennomføre. Dette skal gi lærerkandidaten gode forutsetninger til å møte forventinger og krav i læreryrket. Kunnskapsdepartementet (2009) ønsker at grunnutdanning, pedagogikk og elevkunnskap til sammen skal kunne gi lærerkandidatene en felles identitet som lærere i hele skolen, og skape en plattform for en profesjonell utvikling, samt legge fundamentet til et yrkeslangt perspektiv. Selv om kunnskapsdepartementet mener at det skal skapes et profesjonelt felleskap er det allikevel diskutert i hvilken grad læreryrket er en profesjon. De siste ti årene har skolen blitt et objekt for mer forskning, kartlegging og måling, noe som har gitt mer kunnskap om skolen og har skapt et høyere krav til utdanning. Utdanningskravet til lærere er høyere, og det betyr at lærerprofesjonen i prinsippet har et yrkesmonopol. Det vil si at du må i utgangspunktet være utdannet for å kunne utføre yrket, men samtidig er ikke kompetansekravene absolutt noe som utgjør en forskjell fra andre klassiske profesjoner som lege og advokat. Ifølge Dahl et al. (2016) hevdes det at i dag er den dominerende tendensen til å omtale læreryrket som en profesjon på tross av ulikhetene fra andre profesjoner. Det er også et ønske fra lærerorganisasjoner og fra statlig hold.

Folkehøgskolen som tidligere nevnt har mulighet til å ansette «lærere» uten utdanning, noe som muligens kan skape læreryrker hvor kompetansekravene ikke er absolutte. Dette kan være et eksempel som reflekteres i lys av hva Dahl et al. (2016) sier om spenningsforholdet knyttet til læreryrket som profesjon. Utdannede lærere har da ikke monopol på eventuelle

stillinger, noe som kan være uheldig når det er tatt mange år med utdanning. På denne måten kan muligens læreryrket skille seg fra klassiske profesjoner. Læreryrket er unikt med arbeidsforhold som er knyttet svært mange krav. Grunnet læreryrkets kompleksitet er det heller ikke så enkelt å måle resultatene for arbeidet som blir gjort. Videre i denne oppgaven blir det nødvendig å ta utgangspunkt i at læreryrket er en profesjon, men det blir også videre nødvendig å nevne spenninger, diskusjoner for å forklare og beskrive hva som bør legge grunnlaget for lærerprofesjonen.

Lærerprofesjonalitetsbegrepet ble brakt på banen av lærerorganisasjoner i Norge på tidlig 2000-tallet som et svar på skolereformer. Lærerprofesjonalitet har vært diskutert siden og det stilles fortsatt spørsmål om læreryrket kan regnes som en profesjon (Imsen, 2009). Begrepet profesjon kommer fra det greske ordet *prophaino* som betyr «å erklære offentlig». Profesjon er et ekspertyrke eller kunnskapsyrke der utøverne har særegne kunnskaper for å ivareta viktige oppgaver i samfunnet. Erklæringen av samfunnsmandat og kunnskapsgrunnlag profesjonen forvalter er grunnleggende for profesjonens eksistens og myndighet. Dette har også sterk sammenheng med at det er en distanse mellom allmennkunnskap og den profesjonelle kunnskapen (Angelo, 2016).

Profesjonalitet er vanskelig å forstå bare på kvaliteten av arbeidet som utøves og er knyttet til en sterk relevans i utvikling av yrket, beskyttelse av eget arbeidsområde, grensen mellom andre yrker og beskyttelse av egne interesser. Dette er uløselig knyttet til en evig profesjonskamp som gjør diskusjonen om kvalifikasjoner problematisk. Mandatet er knyttet til begrepet lærerprofesjon. Dette har mye til felles med begrepet lærerrolle, hvor rollebegrepet omhandler det formelle og uformelle forventingene lærere møter (Dahl et al., 2016). I følge Kunnskapsdepartement (2009) defineres lærerrollen som summen av forventinger og krav som stilles til utøvelsen av yrket. I den sammenheng hevdes det at profesjonsbegrepet er mer omfattende og inneholder normative beskrivelser av hva det vil si å være profesjonell. Profesjonsbegrepet kan i likhet med rolle også ha ulike vinklinger basert på om det er det mest vanlige forskningsfeltet med sosiologer eller andre forskere fra ulike felt som driver med profesjonsforskning. Vi kommer ikke til å gå i dybden av begrepet lærerrollen, men det er allikevel viktig å forstå at lærerrollen utspiller seg i skolen. Det er også en arbeidsplass og organisasjon der lærere utøver yrket sitt og hvor disse forholdene påvirker hverandre (Dahl et al., 2016).

Et av stridsspørsmålene er om hvem som skal bestille og hvem som skal bestemme hva som skal være profesjonsutøverenes kunnskapsgrunnlag og oppgave. Noen av bestilleren i

læreryrket kan være myndighetene, samfunnet, rektor, skoleeier, elever og foreldre, fagfelleskap eller forskningsfelleskap, hvor alle har ulike ønsker. Det vil derfor blir en nødvendighet for en lærer å navigere med klokskap rundt alle dilemmaer og ulikheter. Lærere har friheter som profesjonsutøver, noe som gir dem myndighet til å bestemme over eget arbeid. Dette begrenser den offentlige kontrollen og innsynet, noe som gjør det vanskelig på kontrollere kvaliteten. Ifølge Dahl et al. (2016) er det tre kjennetegn ved profesjoner og profesjonelt arbeid som er relevant i sammenheng med læreryrket: (1) At de bygger på et distinkt teoretisk og metodisk kunnskapsgrunnlag ervervet gjennom høyere utdanning. (2) At de har et handlingsrom for profesjonell skjønnsutøvelse. (3) At de har et spesielt ansvar gitt deres samfunnsmandat. Lærer har fått et mandat som gjør at de innenfor visse rammer er gitt et spesielt ansvar for barn og unges oppdragelse og læring. Skal du være en profesjonsutøver har læreren en type spesialkunnskap som skiller læreren fra ufaglærte (Dahl et al., 2016). Noe av denne typen kunnskap som lærer bruker innebærer for eksempel bruk av abstrakte kunnskaper basert på fag, fagdidaktikk og pedagogikk, og skjønnsbasert anvendelse av denne kunnskapen. I den sammenheng skal jeg videre se på hva profesjonell kunnskap er og hva som er kreves for profesjonell anvendelse av kunnskap.

4.1.1 Profesjonskunnskap

Spesialkunnskaper som jeg nevnte tidligere, gir et kunnskapsgrunnlag til den faglærte læreren og er en viktig faktor for å kunne skille seg ut fra ufaglærte, og et fundament for enhver profesjon. Skille mellom lærerens profesjonskunnskap og hverdagskunnskap problematiseres allikevel. Hva er det egentlig som er skille mellom vitenskapelig og praktisk kunnskap? Teoretisk kunnskap har ofte blitt sett på den høyeste form for kunnskap og den praktiske kunnskapen har kommet litt i skygge av den teoretiske, da den gjerne er vanskelig å artikulere. I den sammenheng ble det nevnt i friluftsliv-kapittelet at språkliggjøring av praktisk kunnskap aldri kan erstatte den praktiske kunnskapen, men heller supplerer og berike den. Friluftsliv regnes på mange måter i dag som et praktiske fag, men har utviklet seg som utdanning og har fått et mer teoretisk grunnlag som ble nevnt tidligere i oppgaven. Skal du bli lærer på grunnskolen og den videregående skole er det kroppsøvfingsfaget som tar seg av læringsmålene i friluftsliv. Folkehøgskolelærere kan i den sammenheng ha idretten eller andre bakgrunner for ansettelse, noe som helst ikke skal være tilfellet i læreryrket på barneskolen og den videregående skole, siden det i dag er høyere krav til utdanning. Kroppsøvfingslærere forventes å ha ulik kunnskap til ulike situasjoner og det er mer tilrettelagt for informasjon om

hva som kreves enn hva som kreves for å bli en friluftslivlærer på folkehøgskolen. De må både beherske teori om kroppens oppbygging, fysiske funksjoner og yteevne, samt teori om formidling av dette fagstoffet når de underviser i trening av fysiske egenskaper. Grimen (2008) prøver i sin artikkel å språkliggjøre utfordringene og sette ord på hvordan vi skal forstå praktisk kunnskap bedre., og mener at profesjoners kunnskapsgrunnlag er et sammensatt fenomen. Det er også muligens mer mangfoldig, og at elementer av den praktiske kunnskapen muligens spiller en større rolle i all profesjonsutøvelse enn det klassiske bilde antyder (Grimen, 2008).

Videre blir det naturlig å se på Grimen (2008) sin artikkel i sammenheng med Lyngstad (2013) sin avhandling om profesjonellkunnskap i skolens kroppsøvfingsfag, da det er dette faget som også har ansvaret for utdanning i friluftslivfaget på grunnskolen og den videregående skole. Nok en grunn til å dra inn disse elementene er grunnet at lærerutdanningen i kroppsøvfingsfaget og friluftsliv ofte har sentrale elementer knyttet til opplæring av nye lærere rettet mot elevgruppene på grunnskolen og den videregående skole. Elever på folkehøgskolen kommer ofte rett ut fra den videregående skolen og rett på folkehøgskolen, som hevdes å være et annerledes skoleår og en skole som skiller seg i større grad fra den videregående skole. Det er allikevel relevant å nevne at aldersspranget fra videregående elever til folkehøgskoleelever gjerne bare er et år, vel å nevne kan også eldre elever komme inn på folkehøgskolen.

4.1.2 Taus kunnskap

Lyngstad (2013) hevder at det er en diskusjon knyttet til hvilken kunnskap profesjoner har og hvordan denne kunnskapen skal fremlegges til andre. Diskusjonen om taus kunnskap er ifølge Grimen (2008) fokusert på hvordan vi tenker, erfarer, bedømmer og handler på grunnlag av viten som enten ikke er verbalt artikulert eller ikke kan artikuleres verbalt. Den vanligste formen er å artikulere kunnskapen, men det argumenteres for at profesjonsutøvere har mer kunnskap enn de kan «utsi». Denne kunnskapen kan muligens bare kommuniseres via en kroppsliggjøring og kan bare vises ved å utføre handling. Denne type kunnskap kan ikke bli beskrevet på en enkel eller presis måte, men blir kalt for den tause kunnskapen «Tacit knowing» som til motsetning av den teoretiske kunnskapen «Explicit Knowledge». Det blir hevdet at denne type kunnskap er relevant i læreryrket grunnet det varierte spekteret av kunnskap lærer må ha. Derfor er det viktig å se dette i sammenheng med læreryrkets

profesjonalisering. Det hevdes av Grimen (2008) at all profesjonell kunnskap kan artikuleres på en eller annen måte, og han mener da at ikke alt kan komme fra et verbalt sted, men heller gjennom for eksempel handling, eksemplifisering og demonstrasjon. Handling og verbalisering blir i den sammenheng sett på som like grunnleggende og presis i måter å artikulere kunnskap på.

4.1.3 Praktiske synteser og Indeksert kunnskap

I sammenheng med den tause kunnskapen mener Lyngstad (2013) at profesjonell kunnskap i kroppsøving bør ses mer nyansert da formidlingen av fagstoff har et større spekter av kunnskapsformidling. Kroppsøvingslærer må behersk og formidle teori om kroppens oppbygging, fysiske funksjon, yteevner, teori, idrettens grunnleggende ideer og regler, kombinert med at kommunikasjonsteori og formidlingsteori sier noe om overføringen av kunnskap om dette fagstoffet til elevene som er i læringsituasjon. Disse kunnskapselementene er ikke knyttet sammen i omfattende teori, men heller *praktiske synteser*. Det handler om å overføre kunnskap til elever i en læringsituasjon, og mange av de kvalitative formidlingene ved bevegelseslæring er vanskelig å «utsi» og artikulere, og det kan være vanskelig for elevene å forstå. En kroppsøvingslærer må da vise de kvalitative aspektene og gjerne porsjonere passe mengde gjennom handling og forenkle øvelsene for elevene. Selv om de praktiske aspektene er viktig er det også viktig at profesjonell kunnskap i kroppsøving ikke bare forstås som ren praktisk kunnskap, men som kunnskap som inneholder og sammenbinder teoretisk innsikter fra flere områder. Grimen (2008) mener at det er nødvendig for å unngå et reduksjonistisk syn på disse forbindelsene mellom teoretisk og praktisk kunnskap, og bruker i den sammenheng begrepsapparatet *praktiske syntese og indeksert kunnskap*.

Når vi nå snakker om kroppsøving er det viktig å ha en forståelse om at det ikke bare er snakk om praktisk kunnskap. Faget har kunnskap som inneholder og sammenbinder teoretiske integrasjoner og innsikter fra flere områder, som for eksempel arbeid med lokale årsplaner, lovverket, forskrifter, læring, undervisning og lærerplaner. Dette gir på mange måter intellektuelt arbeid og vekst som kan føre til profesjonell teoretisk kunnskap. Vel å nevne blir det umulig å komme seg unna det praktiske momentet som en kroppsøvingslærer har, selv hvor stor interessen for teoretiske disipliner og intellektuelle utvikling er. Praktisk kunnskap bunner i mange ting og er på mange måter kroppslig og kan utøves uten og si noe, men ikke uten at kroppen gjør noe. Kroppsøvingslæreren profesjonelle kunnskap er *indeksert kunnskap*.

Lyngstad (2013) mener i den sammenheng at dette peker på kunnskapsbærere og hvordan kunnskapen, om det er praktiske, teoretisk eller kombinasjoner, handler om at det fungerer i en brukssituasjon, og den peker også på lærings situasjonene for kunnskapen.

Denne kunnskapen hos kroppsøvingslærere er innebygd i praktisk pedagogisk kunnskap om det konkrete som skal foregå i kroppsøvingstimene, og holder hus i kroppen til lærerne, som instruerer og igangsetter elever i fysisk aktivitet, underviser og veileder elever. Kunnskapen er kroppsliggjort og uttrykkes i praktiske ferdigheter og i instruksjons-, undervisning- og kommunikasjonsferdigheter (Lyngstad, 2013).

Dette uttrykkes i ulike idretter med ulike ferdigheter som inneholder ulike bevegelselementer som har enten en fastsatt standard, som for eksempel løpsøvelser eller mer friere øvelser som dans og friluftsliv. Ferdighetene knyttes tett opp mot pedagogiske handlinger og kommunikasjonsevnen til lærere ovenfor elevene, hvor læreren prøver å overføre sine ferdigheter og kunnskaper ved bruk av praktisk metodisk kunnskap. Skal denne indekserte kunnskapen være målbar mener Grimen (2008) at læreren i denne sammenheng kan bedømmes ut fra kvaliteten på lærerens utførte handling i for eksempel praktiske aktiviteter, og da kan gjerne aktiviteter med en mer fastsatt standard være lettere å bedømme kvaliteten på. Til slutt avslutter Lyngstad (2013) med å hevde at profesjonell kunnskap i kroppsøving omfatter en evne til å vurdere hva som er bra og klokt for sin egen del, men også for elever i kroppsøvingen og deres læringsprosess. Slik jeg forstår Lyngstad og Grimen er det viktig å kunne se på praktisk og teoretisk kunnskap som en flytende harmonisk interaksjon, hvor begge deler er av stor nødvendighet knyttet til profesjonelt arbeid. Denne interaksjonen er tett knyttet til reelle undervisningssituasjoner hvor læreren underveis og i undervisningssituasjon må avgjøre, vurdere og handle for og oppnå de beste resultatene som lærer i kroppsøving.

4.2 Didaktikk

Jeg har sett på hva som ligger til grunn for profesjonelt arbeid som lærer, skal vi nå se nærmere på hva som ligger til grunn for å lære bort til elever. Først skal jeg se nærmere på hva didaktikken står for, og hvilken betydning den har for lærere sitt profesjonelle arbeid. Det blir hensiktsmessig å se på didaktikken som sikter seg inn på undervisning og opplæring knyttet til praktisk undervisningsarbeid. I den sammenheng tar jeg utgangspunkt i artiklene til Roar C Petersen (Pettersen, 2005) som omhandler arbeid med didaktikk.

4.2.1 Hva er Didaktikk

En vanlig forståelse av pedagogikken handler om utdanning, oppdragelse og har en teoretisk side og en praktisk side, hvor de overordnede teoretiske teoriene skal bidra til å forstå og forbedre praksis (Imsen, 2009). *Pedagogikk*-faget rommer flere disipliner, blant annet didaktikk. Det handler i hovedsak om opplæring, oppdragelse og sosialisering både hjemme, blant venner, i skole og gjennom massemedia. *Didaktikk* er som sagt en del av pedagogikkfaget og handler om undervisning og opplæring. *Didaktikk* er den eneste disiplinen som prøver å gi en systematisk framstilling av de begrepene vi bruker til å forstå og beskrive undervisning, og hvilken sammenheng det er mellom begrepene innbyrdes og relasjonen de har til det samfunnet som skolen er en del av. Didaktikken skal utvikle begreper og modeller, noe som gir en bedre forståelse og prøver å gripe om praktisk undervisningsarbeid. Den ønsker å beskrive undervisningsvirkelighet på en systematisk måte (Pettersen, 2005). Historisk har begrepet didaktikk hatt en sentral rolle i Skandinavia så lenge vi har hatt offentlig skole, men begrepet har ulike betydning i ulike land og det blir derfor viktig å presisere at i denne oppgaven blir det tatt utgangspunkt i den skandinaviske (Europeiske) forståelsen av de ulike didaktiske tradisjonene (Imsen, 2009).

Didaktikken blir tolket på to forskjellige måter i forhold til den empiriske og normative siden, noe som gjør det vanskelig knyttet til hva vi bør gjøre ut fra didaktikk teorien og forskning. Spørsmålet i den sammenheng er: *teori for praksis* eller *teori i praksis*? I boken til Pettersen (2005) blir det tatt utgangspunkt i *teori i praksis* som er en analytisk didaktikkforståelse hvor didaktikken prøver å tilby tolkningsperspektiver, kunnskaper, begreper, og modeller basert på didaktisk forskning og teori. Det handler da om å tilby didaktiske redskaper som lærerne kan bruke i sine analyser, overveielser, og refleksjoner i forhold til den konkrete og praktiske undervisningsvirkeligheten som er til stede. På mange måter danner denne type teori og kunnskapsgrunnlag for noe som muligens bør inngå i profesjonelt og selvstendig arbeid. Slik jeg tolker artikkelen til Pettersen (2005), forteller dette at lærerarbeidet ikke er tilstrekkelig med praktisk eller teoretisk kunnskap, men heller en forening av begge deler. Lærere må i den forstand kunne anvende teoretiske verktøy til å utvikle, reflektere, forbedre og forstå egne praktiske utførelser, slik at undervisningspraksis hele tiden kan være i utvikling og forbedring.

4.2.2 Folkehøgskolens frie pedagogikk

Når du underviser i den videregående skole og i grunnskolen har du som lærer flere føringer i form av kompetansemål som på mange måter gir innhold og retning til lærere til å forme undervisningsinnholdet. På hjemmesidene til folkehøgskolene har de ofte lagt ut en utdanningsplan med linjens innhold og dette kan minne om grunnskolenes og den videregående skole sine kompetansemål, og kan være «kompetansemålene» folkehøgskolelæreren prøver eller ønsker å bruke for å strukturere undervisningsinnholdet på linjen. «Kompetansemålene» til Folkehøgskolen trekkes fram i tilknytning med undervisningsinnholdet. Som nevnt i begrepsavklaringen av lærer, er det mange måter å bli lærer på, og det avhenger av hvem du ønsker å undervise eller hva du ønsker å undervise i. Folkehøgskolen har en stor frihet til å utforme sin egen plan, «kompetansemål» eller hva det måtte være som læreren ønsker å undervise, så lenge det er grunnet i formålsparagrafen. For at det skal bli god undervisning er det ifølge Pettersen (2005) noe mer som ligger til grunn for å ha god undervisning eller læring, siden det er slik at vi alle lærer hele tiden og på mange måter ikke kan unngå å lære. For å kunne forstå hva som skiller undervisning som en aktivitet fra andre aktiviteter må vi spørre oss hva man ønsker å oppnå med aktiviteten. Vi skal nå se nærmere på hva som legger grunnlaget for dette i didaktikken og hva som gjør at en profesjonell lærer skiller seg fra den vanlige personen i gaten.

4.2.3 Profesjonelt arbeid med didaktikk

Videre nevner Pettersen (2005) at det har etablert seg en grunntese i didaktikken, at lærere og skoler som sikter til og utvikler sin didaktiske kompetanse og pedagogiske profesjonalitet, må også etablere didaktikkens språk og begrepsbruk som «skolehverdagens daglige språk». Det bør i den forstand utvikle faste og stabile mønstre og strukturer som inkluderer ulike forestillinger, forståelser, samtaler og begreper om undervisning og læring. Didaktisk kompetanseutvikling nevnes av Pettersen (2005) til også å være en individuell utviklingsprosess. Denne planleggingen og organiseringen er noe som forgår bak kulissene før undervisningen. Det som gjør didaktikken viktig og relevant for lærerens profesjonelle arbeid med undervisning er å kunne anvende modeller som gir organisering av læringssystemer. Hva som bør gjelde for et «godt utført lærerarbeid». Kriteriene for god undervisning og et godt didaktisk arbeid har ikke bare med den enkelte lærer sitt arbeid, men det som vi kan samle oss om av kjennetegn i tilknytning til utdanning som organisasjon og

læreren som kollegium og team. Felles anliggende for lærer og organisasjon bør det være reflekterte rutiner. Folkehøgskolen har i den sammenheng en pedagogisk plattform og organisering som nevnt tidligere, men det er opp til den enkelte lærer å engasjere seg i denne. Hva som skjer på folkehøgskolen og blant kollegium vil variere fra skole til skole.

4.2.4 Didaktikkens hva, hvordan, hvorfor.

Hovedaspektene i didaktikken er *hva, hvordan, hvorfor*. For å skille undervisning fra andre aktiviteter må vi spørre oss hva som man ønsker å oppnå med aktiviteten eller undervisningen. Undervisning handler om læring i en bestemt forstand og er avhengig av at læreren har en intensjon med undervisningen for å kunne bidra til læring hos andre.

«Undervisningens intensjon er uttrykk det vi har til hensikt å oppnå og avstedkomme med undervisning og pedagogiske virkemiddel og- begrunnelsene for dette (Pettersen, 2005)»

Dette er undervisningens formål og det er det som er didaktikken og undervisningens *hvorfor*. Det har også sammenheng med *hvorfor* det resultatet forventes framfor noe annet. Det er ikke nok med bare lærerens undervisningsintensjoner og *hvorfor* gjelder også både lærerens undervisningssituasjoner og lærerkollegiets fortolkning, presisering og konkretisering av intensjonene i gjeldende lærerplan. I denne sammenheng handler *Hvorfor*-aspektet om å starte en refleksjonsprosess hos læreren, slik at læreren kan gi gode, presise og artikulerte begrunnelser for de didaktiske overveielsene og valgene som gjøres.

Pettersen (2005) mener at læring i en bestemt forstand omfatter *hva* læringen skal dreie seg om. For å få dette til må det være en målrettet læring til *hva* eleven skal lære av kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Det handler om hvilken retning læringsprosessen skal ta og hvilket læringsresultat vi har til hensikt ved å fremme. Formålet til undervisningen er å beskrive det vi har til hensikt i å oppnå. Dette innebærer at vi presiserer og konkretiserer forventede læringsresultater som eksplisitte læringsmål. I dag er det vanlig at en lærerplan uttrykker mål og innhold, noe som anses som en stor verdi og noe som er verdt å strebe etter i undervisningen.

Hvordan en skal legge til rette for at elever skal lære, og hvordan pedagogiske virkemidler, strategier eller metoder brukes til å gjøre dette. Metodene eller strategiene blir på bakgrunn av lærerens forståelse og undervisningsintensjon knyttet til *hva* aspektets mål, innhold og tema formidlet på mest mulig hensiktsmessige måte.

Vi overveier hvordan vi best kan tilrettelegge og formidle undervisningens innhold på en måte som gir studentene gode muligheter for og realisere læringsresultater i tråd med eksplisitte lærermål og målbeskrivelser (Pettersen, 2005).

Hva, hvordan, og hvorfor burde fungere i et avhengighetsforhold med hverandre. Videre skal vi se nærmere på det mener er typiske fagdidaktiske overveielser. Det er da snakk om det som er særegent for et fag og i denne sammenheng friluftslivfaget i forhold til andre fag. Dette er nært knyttet til hva som er typisk til fagets formål, fagets arbeidsmetoder, historiske og sosiale forutsetninger og fagets samfunnsfunksjon. Noen av disse særegenhetene er viktig å trekke inn i undervisningsarbeidet når du skal anvende didaktiske overveielser og planlegge undervisning (Pettersen, 2005).

4.3 Friluftsliv fagdidaktikk/undervisning.

Vi skal se litt nærmere på friluftslivfaget og teorien knyttet til undervisning i friluftslivfagets egenart. Det blir viktig å trekke fram den utviklingen av friluftslivfaget for å danne premisser for hvordan undervisning i friluftsliv er i dag og hvilke diskusjoner der er knyttet til dette.

På nettsiden til Folkehøgskolene (2019) blir det nevnt at det er mest vanlig for elever som går på folkehøgskolen at de kommer rett fra den videregående skole. De fleste folkehøgskoleelevene er 18 til 25 år, og ved noen få folkehøgskoler er det 16 års aldersgrense, men det er ingen øvre aldersgrense. Det betyr at disse elevene som kommer fra den videregående skolen skal helst ha litt grunnkunnskaper knyttet til friluftsliv. Går vi inn på Utdanningsdirktoratet (2021) og ser på læreplanen i kroppsøving kan vi se hva elevene skal ha gått gjennom på grunnskolen og på videregående. Dette kan gi mulighet for en friluftslivlærer på folkehøgskolen å danne seg et bilde av hva elevene kan, men det kan allikevel bli en svært blandet elevgruppe som dukker opp. Det kan også stilles kritiske spørsmål om de ulike skoleelevene har klart å komme seg gjennom kompetansemålene i friluftsliv på en tilstrekkelig måte, som skulle ha gitt elevene et kunnskapsgrunnlag i friluftsliv. Folkehøgskolelærere skal ifølge formålsparagrafen drive med danning. Uansett må lærere gjøre en vurdering på hva elevene kan og må få kjennskap til elevene når de kommer på skolen. Det kan være hensiktsmessig å kjenne til kompetansemålene for å danne seg et bilde av kunnskaps- og ferdighets nivået til elevene, og det kan være fornuftig å bruke kompetansemål som en slags måleskala for å se hvor mye kunnskap elevene har.

Som skolefag mener Mytting and Bischoff (2008) at friluftsliv bare har eksistert i 30-40 år. I mastergradsoppgaven til Neegard (2008) blir det hevdet at pedagogisering bygger på en gradvis strukturering, organisering og institusjonalisering av friluftslivet. Denne prosessen fører til at friluftsliv mister sitt spontane preg og organiseres i foreninger og blir videre instrumentalisert. Det blir så brukt som et middel kommersielt, pedagogisk og politisk. Etter det har det skjedd en institusjonalisering som førte til en naturlig framvekst av mer litteratur, tekst og bøker som skal kunne lære opp til friluftsliv. Før det ble et skolefag, har tidligere generasjoner måtte lære seg ferdigheter og kunnskaper for å kunne utøve friluftsliv. Dette var viktig å kunne, og de fleste lærte uten kurs, lærer eller instruktør. Det ble lært via tur med foreldre, leken gjennom det lokale, gjennom uteliv, ferier ved (kyst, båt, hytte, i fjellet osv), ved utprøving og feiling som noen av måtene å blir kjent med friluftslivet på og det representerer på mange måter friluftslivets egenart. Etter som det har skjedd en institusjonalisering av friluftsliv, spesielt i høyskolesystemer, har dette ifølge Dahle (2007) ført til at det vektlegger en studie om friluftsliv på bekostning av en studie i friluftsliv og kaller dette misforstått akademisering. Ut fra denne diskusjonen kommer det fram viktigheten av å holde på gamle læringstradisjoner slik at opplæringen foregår i nær tilknytting til friluftslivets egenart. Når vi snakker om friluftsliv i den forstand som et fagområde, er det snakk om kunnskap som både har teoretisk og praktisk forankring. Høyem (2010) mener at en lærer som har gjennomført en formell utdanning på høyskolenivå, skal ha lært ferdigheter innen friluftslivutøvelse og kunnskaper om disse, samfunnsfaglige rammer for friluftslivutøvelse og å fungere som leder ute for en gruppe mennesker i naturen. Derfor mener Høyem (2010) at dette innebærer at en som faglærer må ha evne å trekke inn disse ulike dimensjonene og se sammenhenger mellom dem i friluftsliv. Denne påstanden er med på å fremheve viktigheten av at friluftslivutdanning kan være hensiktsmessig for å bevare gamle tradisjoner og ivareta friluftslivets egenart knyttet opp mot undervisningen.

4.3.1 Veiledning i friluftsliv

Det var på 1970 tallet friluftsliv vokste fram som undervisnings- og skolefag og det ble da i følge Mytting and Bischoff (2008) valgt å bruke begrepene *veiledere* framfor lærer, instruktør eller leder. Det var for å markere at oppgaven var utvidet fra å ikke bare dreie seg om læring av teknikk og ferdigheter, men også om naturopplevelser og verdiorientering. Det var også like viktig å tilegne seg ferdigheter fra ulike friluftslivsaktiviteter, slik at det kan åpne opp for opplevelsene som ligger i selve aktiviteten. Sansing ute i det frie og opplevelsen av naturen og

læring om hvordan vi er knyttet til naturen. Veiledning begrepet er omfattende og diskutert og det blir nødvendig å begrense omfanget av diskusjon ve å velge veiledning fra boken til Mytting and Bischoff (2008). Jeg vil allikevel prøve å trekke inn noen viktige aspekter for å få frem egenarten av undervisning i friluftsliv ved bruk av anene teori.

Som nevnt tidligere var det en utvikling av begreper og litteratur knyttet til friluftslivlærer. Mytting and Bischoff (2008) hevder at begrepet veileder var mer riktig begrepsbruk knyttet til oppgaver som blir utført i friluftsliv. Det blir allikevel viktig å ha en liten begrepsavklaring, fordi at det i de ulike utdanningene er varierende hva studenter utdanner seg til. Her er det mulig å sette fokus på naturveiledere, friluftslivveiledere, guider, lærere og mange flere roller. Som overordnet begrep blir det allikevel hensiktsmessig å bruke veilederbegrepet da det prøver å fange om alle rollene en friluftslivlærer må ha. Begrepet skal også omfatte alle kompetanser og ferdigheter som anses som nødvendig innenfor friluftslivlederskap. En ferdig utdannet friluftslivstudent kan arbeide som lærer selv om utdanningen viser til at de skal utdanne seg som veileder eller guide. Denne vekslingen kan være forvirrende, men det er viktig å nevne da det kan på mange måter være en subjektiv oppfatning fra lærere om hvilken rolle de ønsker å ha og representere knyttet mot seg selv og sin selvoppfatning.

Når du jobber som veileder kan det være fornuftig å prøve å gi positive opplevelser i friluftsliv, slik at det kan skape bevegelsesglede og deltakelse i lek og aktivitet ute i naturen. Det er også viktig å ha opplæring ute og i nærhet med naturen. Sosialiseringen til friluftslivet burde bli lagt til rette, spesielt med praksisdeltakelse i aktiviteten som læres, slik at læringen skjer gjennom å være med, etterligne, prøving og feiling (Odden, 2009). For at læringen skal skje og foregå på en gunstig måte må det være via en mer erfaren læremester, som kan være en lærer, foreldre, besteforeldre og ledere. For å kunne skape disse rammene til en flink læremester eller veileder kan det være fornuftig å se på hva Mytting og Bischoff (2008) mener er viktige momenter til å veilede en gruppe på tur.

Ifølge Mytting og Bischoff (2008) avhenger dette av hensikter og mål med turen. Skal turen være en trivselstur hvor veileder tar seg av orientering eller er hensikten med turen at hver og en skal kunne finne fram ved bruk av kart og kompas. Mytting og Bischoff (2008) mener at veilederens rolle og oppgave skal være en underviser, organisator, leder, omsorgsperson og motivator, men dette har en sammenheng med hva som blir av prioritering knyttet til målet med turen og i ulike situasjoner underveis.

For å skape gode tilvenninger til elevene mener Mytting og Bischoff (2008) at veilederens oppgave begynner før turen og før du møter gruppen. For at veilederen skal være best mulig forberedt deler Mytting og Bischoff (2008) inn i disse fasene: før vi møter gruppa, det første møte med gruppa, planleggingsprosessen fram til turstart, turfasen og til slutt oppsummering og etterarbeid. Noen ganger er det ikke tid til å kunne få planlagt slik som ønskelig, men det kan være lurt å la valg og vurdering følge et mønster slik at valgene du gjør tidlig i fasen gir alternativer som bestemmer valg i neste fase (Mytting og Bischoff, 2008). Det kan da være greit å kjenne til hva som kan legitimere denne type undervisning knyttet til hvorfor du lar situasjoner forløpe på den måten du gjør. Ifølge Mytting og Bischoff (2008) veiledning vil det i høy grad innebære at ledelse er situasjonsbestemt. Dette stiller en del krav til lederen og det er derfor vi tidligere snakker om planleggingsfasen og det å ha mål og en plan for turen. Som veileder vil rollen bestemmes av posisjonen i gruppa og dette settes av valg av mål og oppgave som er satt for turen, forutsetninger i gruppa som erfaring, motivasjon, kunnskap og den situasjonen som gruppa befinner seg i. Mytting og Bischoff (2008) mener at veileder må se an situasjonen hele tiden for å se om det er nødvendig å være tilbaketrucken eller om veileder må ta over og gå inn i en mer styrende rolle. Det skal være rom for at elevene selv kan ta ansvar, men om oppgaven går over ferdighets- eller sikkerhetsrammene til elevene, må veileder gå over i en mer styrende rolle. Friluftslivet i dagens Norge har et mangfold av aktiviteter med ulike hastigheter og intensiteter. Dette kan se ut til å prege en stor del av folkehøgskolene fordi de må tilpasse seg elever for å markedsføre linjene. Denne type aktivitet knyttet til opplevelser og opplevelser i naturen i den sammenheng mener Steinsholt and Gurholt (2010) at enhver generasjon må bli kjent med naturen, sanse og gjøre erfaringer for å bli kjent med den. Eventyrlig pedagogikk ønsker å skape situasjoner der elevene kan oppleve eventyr og utforske naturen. Dette legger føringer på å ikke være for bundet av planen i undervisning. på den måten kan det tillates at ulike situasjoner kan utfolde seg. Ifølge Mytting og Bischoff (2008) må en veileder se eller prøve å se læringspotensialet i det som oppstår av situasjoner underveis. Det å ta vare på eller skape situasjoner som er aktualiserende knyttet til oppmerksomhet rundt å motivere til læringsevne gir gylden og viktige muligheter for læring.

5 Metode

I problemstillingen søker jeg å finne meningene til friluftslivlærerne. Denne problemstillingen, temaet og innfallsvinklene har vært retningsgivende for valg av metode i dette forskningsprosjektet. I denne delen skal jeg presentere de valgene som blir tatt på forhånd av prosjektet. Det skal her belyses valg av metodisk tilnærming og hvordan datainnsamlingen blir planlagt i forkant av studiet og hvordan det blir gjennomført, innsamlet, analysert og arbeidet med.

Til slutt skal jeg redegjøre for kvaliteten av studiet knyttet til forskningsetiske problemstillinger og vurdere forskningens kvalitet. Målet med dette kapitlet er å framstille en fornuftig synliggjøring av de metodiske valgene på en måte som åpner for kritiske vurderinger av arbeidsformer og resultatene i oppgaven. I den sammenheng ser jeg det relevant å presentere min førforståelse.

5.1 Førforståelse

Førforståelsen er det jeg drar med meg av personlige erfaringer og opplevelser som kan knyttes av relevans til forskningsprosjektet. Bruker du intervju i forskningssammenheng kommer dette til å påvirke konteksten. Det betyr at forsker og informant ikke kan møtes helt nøytrale. Førforståelsen, forskeren og subjektiviteten vil påvirke intervjusituasjonen (Kvale og Brinkmann, 2015). Derfor blir det viktig å nevne at denne oppgaven ble tilsynelatende inspirert av praksisopphold på seks uker på en friluftslivslinje på folkehøgskolen. Erfaringer og opplevelser fra folkehøgskolen har gitt meg litt innsikt i skolen og hvordan den fungerer. Jeg har gjennom min rolle som praksisstudent opplevd ulike sider med friluftslivlinje på folkehøgskolen. Selv har jeg aldri vært elev på folkehøgskole, siden jeg var i førstegangstjenesten. Jeg har også en interesse for friluftsliv, har tatt utdanning og fått erfaring fra ulike arbeid i skole med friluftsliv. Når jeg selv fordypet meg i friluftslivfaget på PPU-studiet ble det en interessant opplevelse å oppdage at det var mulig å jobbe på en slik linje. På bakgrunn av dette må jeg ta hensyn til mine oppgjorte meninger om hva som er en god friluftslivlærer.

5.2 Metodisk tilnærming

Til å starte med skal vi i denne delen presentere *veien til målet* som Kvale og Brinkmann (2015) mener er den opprinnelige greske betydningen av metode. Veien til målet for å løse denne problemstillingen gjøres ved bruk av deskriptiv metodetilnærming. Deskriptiv metode er en type forskning som prøver å beskrive statusen av studiets fokus. En vanlig metode brukt til denne tilnærmingen er kvalitativ forskning og intervju (Thomas, Nelson, & Silverman, 2011). Det blir brukt en induktiv tilnærming som vil si å benytte observasjon og analyse, for deretter å konstruere teori av meningsinnholdet (Postholm, 2005) For å kunne besvare problemstillingen vil det blir brukt semistrukturert intervju som er en kvalitativ metode. Intervju er en kunnskapsprosess som er aktiv på den måten at intervjuer og den som blir intervjuet produserer kunnskap gjennom relasjoner eller sosialiseringprosesser som er kontekstuell, språklig, narrativ og pragmatisk, og på den måten blir det produsert kunnskap. Dette kvalitative synet på intervjukunnskap står i motsetning til et metodologisk positivistisk vitenskapssyn hvor kjensgjerningen skal kvantifiseres (Kvale og Brinkmann, 2015).

Min empiriske tilnærming er inspirert av fenomenologien. Fenomenologien handler om å beskrive det gitte så presist og fullstendig som mulig istedenfor å forklare og analysere. Objektivitet er uttrykk for troskap mot de undersøkte fenomenene innenfor fenomenologisk filosofi. For å nå fram til målet skal undersøkelse av essenser og fenomeners vesen framkomme ved å beskrive enkeltfenomener til å søke etter deres allmenne vesen (Kvale og Brinkmann, 2015).

Typisk forståelsesform for kvalitativt forskningsintervju ut fra et fenomenologisk inspirert perspektiv er et *semistrukturert intervju*. Fenomenologer er interessert i å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden. I et semistrukturert intervju prøver forskeren å fortolke, forstå ord og meninger som blir brukt av respondenten som igjen kan knyttet til personens livsverden. Hermeneutikken er igjen opptatt av fortolkning av meninger som derfor blir relevant for studiets problemstilling. Fortolkning av mening er det sentrale tema i forbindelse med en spesifisering av de formene for mening som søkes, og oppmerksomhet overfor de spørsmålene som stilles i teksten (Kvale og Brinkmann, 2015).

5.3 Semistrukturert intervju

Ønsket i studiet er å gi informantene muligheten til å komme med sine meninger om hva som gjør deg til en god friluftslivlærer på folkehøgskolen. Da kommer noen til å ha mer bastante meninger mens andre er mer forsiktige og i den sammenhengen sier Kvale og Brinkmann (2015) at gjennom samtaler kan vi tilegne oss kunnskap selv om det er en eldgammel måte og tilegne seg kunnskap på. Det blir derfor relevant å bruke det semistrukturert livsverden intervjuet når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra informantenes egne perspektiver (Kvale og Brinkmann, 2015). Intervjuet søker å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet. Denne type intervju regnes som en profesjonell måte å intervju på, men strukturen kan ligne på en samtale i dagliglivet. Det er verken en samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. Denne type intervju har som karakter et formål, særegen tilnærming og teknikk for å nå et mål. Det er tilstedeværelse av en intervjuguide som målrettet sirkler inn bestemte temaer å kan også gi eksempler på spørsmål som kan bli stilt underveis ut fra hva forsker mener er nødvendig. Denne type intervju vil senere bli transkribert til teks, slik at det kan bli gjort en tekstanalyse for å finne meningsinnholdet. Det nevnes også av Postholm og Moen (2009) at denne type intervju har forsker noen temaer eller spørsmål klare på forhånd, men rekkefølgen kan allikevel endre seg i løpet av intervjuet. Retningen intervjuet tar i løpet av intervjuet kan endres, og forskeren må være forberedt og åpen for at den som intervjues kan trekke inn andre temaer i samtalen som ikke var tenkt på forhånd. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) er det å bli en god forsker i et intervju, noe som kommer via praksis. Før jeg begynte på dette masterstudiet gjennomførte jeg en fireårig utdanning hvor jeg skrev en kvantitativ oppgave på bacheloren, men jeg har også vært innom kvalitativ FOU oppgave på PPU studiet. Dette blir nødvendig å nevne fordi at som forsker kan jeg ikke påstå at jeg har den store erfaringen med intervju. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) mener de at ved å lese boken deres og gjøre et pilotintervju vil dette gjøre deg til en bedre forsker. Kvale og Brinkmann (2015) sier at det er et Paradox når muntlige ferdigheter skal lærers i skiftelig form. Boken prøver allikevel å framlegge pragmatiske håndverkorienterte tilnærminger som forsøker å utlede intervju metodologiske regler ut fra en normativ vitenskapsteori (Kvale og Brinkmann, 2015). Denne pragmatiske tilnærmingen blir brukt i denne oppgaven for å sikre at ønsket informasjon blir innsamlet på en god måte.

5.3.1 Inkluderingskriterier og utvalg

Kvalitative studier baserer seg på et strategisk utvalg av informanter som har spesifikke karakteristika. Dette gir et meningsfullt utvalg i henhold til min problemstilling (Thomas et al., 2011). Det blir da fornuftig å ha noen inklusjonskriterier knyttet til utvalget. I den sammenheng at oppgaven skal få det meningsinnholdet som den er ute etter. Dette er en studie hvor inklusjonskriteriene er at du skal jobbe på Norsk frilynte folkehøgskole som friluftslivlærer på en friluftslivlinje. De kan ha ulike bakgrunner, må kunne norsk flytende, skal ha et minimum på to års arbeids erfaring fra folkehøgskole. Læreren må ha en tilknytning til en friluftslivlinje. Slik jeg har nevnt tidligere kan friluftsliv begrepet tolkes subjektivt. Det blir i den forstand høyst nødvendig at informanten godkjenner seg selv som informant til studiet. De må selv se det som relevant å bli intervjuet basert på om de mener de har nok friluftsliv til å se på seg selv som godkjente informanter.

For å øke sannsynligheten for å få tak i ønskelige informantene som jobber på en friluftslivlinje brukes folkehøgskolen sin fellessider. På denne felles plattformen til alle folkehøgskoler brukes søkeordet friluftsliv. I denne oppgaven velges det å ha fokus på frilynte folkehøgskoler. I filteret på nettsiden kan det hukes av på frilynte folkehøgskole og på den måten ble folkehøgskoler med kristent verdisyn raskt eliminert i søket. Det kommer da opp 67 forslag til ulike friluftslivlinjer. Noen av disse linjene er rene friluftslivlinjer, men mange er en beriket kombinasjon av et spekter med variert utvalg av aktiviteter hvor det er en del friluftslivinnslag. Linjene har ulike navn eller slagord for å selge linjekonseptet sitt, slik at skolen får flest mulig søkere. Dette slagordet skal også gi en beskrivelse og et budskap knyttet til linjens innhold og dens aktiviteter. For å gi noen eksempler valgte jeg ut noen tilfeldige linjenavn fra folkehøgskolens sider. «Friluftsliv lett», «Sport og villmark», «friluftsliv-opppdrag Norge», «linjeX -Action», «ekspedisjon og idrett». Alle disse linjene er potensielle friluftslivlinjer og har innsalg av friluftsliv i linje beskrivelsen. Dette viser at det ikke trenger å ha friluftsliv begrepet i linjenavnet for at det vil bli inkludert i søket. Siden det er en kvalitativ undersøkelse er ønske å komme i kontakt med mellom 2-4 folkehøgskoler, hvor det er 4-8 friluftslivlærere som tar seg tid å intervjues. Målet blir å få en metning av informasjon fra informantene.

5.4 Før datainnsamling

Før det blir sendt ut forespørsel bestemte jeg meg for at den informasjonen jeg søker fra informantene ikke skal være person identifiserbare. I min studie skal informantene anonymiseres slik at det ikke kan bli sporet tilbake på dem. Dette gjør jeg for å sikre at informantene ikke er bekymret for å gjøre feil eller si feil, og på denne måten prøver jeg å sikre kvaliteten på informasjonen fra informantene. Håpet er at informantene kan være litt mer trygge og tilgjengelige for å dele kunnskap og å si seg villig til å delta i studiet.

Før jeg gikk i gang med å forske måtte jeg ta en test for å se om det var nødvendig å melde inn og søke om forskningstillatelse. Ved et intervju blir det oppbevart lydfiler og sensitiv informasjon. Derfor sendte jeg en forespørsel til NSD med intervjuguide (vedlegg 3) og informasjonsskriv (vedlegg 1). Når denne ble godkjent (vedlegg 4) vil jeg få tillatelse til å gjennomføre studiet.

Jeg velger så å sende en informert forespørsel om forskning til rektor på ulike folkehøgskoler. Håpet er at rektor gir tillatelse til å bedrive forskning på skolen og at jeg deretter kan sende en forespørsel til lærere på friluftslivlinjer.

5.4.1 Intervjuguide

I boken til Kvale og Brinkmann (2015) nevner de at det semistrukturerte intervjuet er verket en åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. På bakgrunn av dette blir det i forkant av intervjuet utformet en intervjuguide (vedlegg 3). Intervjuguiden blir også en guide på hvordan jeg som forsker skal opptre, tale og gjøre de riktige valgene når jeg møter informanten. Det gir også informantene de beste forutsetninger for å dele informasjonen i intervjusituasjonen. Dette er basert på retningsgivende forslagene til Kvale og Brinkmann (2015) som er seks retningslinjer som bør følges og reflekteres rundt for å sikre en god valideringsprosess.

I intervjuguiden er det valgt ut bestemte temaer som gir forslag til spørsmål. I intervjuguiden er det et stort hovedspørsmål med flere underordnede temaer med flere underspørsmål. Hovedspørsmålet skal gi informanten en veldig åpen mulighet til å kommunisere sine egne tanker og meninger. I intervjuet kan de ulike informantene ta veldig ulike retninger og det blir forsker sin jobb å være åpen for dette, men samtidig rette inn mot de temaene jeg ønsker å snakke om. Som forsker nevner Kvale og Brinkmann (2015) at du må være bevisst narrativ, og

det betyr at forskeren viser åpenhet for nye og uventete fenomener. Forskeren bør også være kritisk ovenfor sine egne forutsetninger og hypoteser under intervjuene.

Basert på dette blir informantene gitt mulighet til å starte å svare på hovedspørsmålet, men jeg forbereder meg på at intervjusituasjon må bli strukturert med litt retning og spørsmål for å minimere omfanget av hovedspørsmålet. På bakgrunn av dette blir de temaene basert på induksjon og min forforståelse av hva som kan framtre som interessante tematikk knyttet til problemstillingen. Temaene og spørsmålene blir også valgt ut basert på tidligere pilotering og til videre hensiktsmessig analyse. For å kunne ha en analyse i sammenheng med det en forsker søker, formes intervjuguiden basert på hva jeg tror kan gi svarene på hoved spørsmålet. Det ble helt nødvendig etter pilotering ha spørsmål som ga informantene en liten tematisk struktur og ide på hva de kan begynne å snakke om. Til tross for dette ble hovedspørsmålet stilt flere ganger under intervjuet for å danne grunnlaget hele veien. Disse forberedelsene hjelper forskeren til å være forberedt og gir også bedre forutsetning for at forskeren får mest mulig ut av informantene ved å skape en god samtale.

Temaene som er valg ut er kompetanse og kunnskap, friluftsliv, lærer, og folkehøgskole. Underspørsmålene under disse temaene skal hjelpe forskeren til å ha en grad av retning i intervjusituasjon og gi forskeren flere måter å formulere seg på slik at informantene forstår spørsmålet. Denne intervjuguiden skal ikke følges sporadisk og i dette tilfellet nevner Postholm og Moen (2009) at disse spørsmålene kan endres i løpet av intervjuet, og at som forsker må du være åpen for at den som intervjues kan trekke inn andre temaer i samtale en som var tenkt på forhånd.

Under intervjuet kan jeg som forsker lage et sammendrag eller repeterer for å vise forståelse til informanten. Dette gjøres for å vise at jeg følger med og har skjønnet hva som blir sagt. Jeg må være «føre var» siden det er en stor fare for at jeg kan veilede svarene til informantene. Samtidig kan dette hjelpe svært mye hvis informanten ser at de ikke har gitt forsker god nok informasjonen og at det ikke er blitt artikulert godt nok. Da får informanten mulighet til å prøve igjen, å kunne forklare på en mer forståelsesfull måte. Oppfølgingsspørsmål brukes også i håp om at informant kan gi mer detaljert eller bedre beskrivelser som forhåpentligvis fører til at svaret blir mer utfyllende.

5.4.2 Pilotering

Siden det er jeg som er forsker, instrumentet og den som søker å finne fram til informasjon som informanten sitter med, blir det nødvendig å bli flinkere til å intervju. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) blir det da viktig at jeg som instrument og forsker blir en ekspert på emne og på menneskelig interaksjon, slik at intervjuet kan ledes der det er ønskelig. Det blir nødvendig å nevne litt om hva jeg i denne oppgaven har gjort for å bli en bedre forsker, siden det ikke er realistisk at jeg verken kommer til å bli en ekspert på intervju. Derfor blir det også nødvendig å teste, pilotere intervjuet på noen kjente for å øve seg og se hvordan de reagerer på spørsmålene. I den sammenheng ble en person som arbeider på en friluftslivlinje på folkehøgskolen pilotert på for å se hvordan intervjuet var slik at det kunne forbedres.

5.4.3 Kontakt med skole og informanter

Første steget etter å ha fått tillatelse til forskning er å sende ut epostforespørsel til rektor på skolen. Jeg informerer om anonymitet og ønsker tillatelse til forskning og ber om kontaktinformasjon til aktuelle kandidater. Som regler ligger kontaktinformasjonen til friluftslivlæreren tilgjengelig på hjemmesidene til skolen, men det er nødvendig og viktig å informere rektor på grunn av koronasituasjonen. Det ble så sendt en epostforespørsel til friluftslivlærere om de kan ta seg tid til og bli med i mitt masterprosjekt. Det ble også sendt med et mer detaljert informert samtykke (vedlegg 3) slik at friluftslivlæreren kunne få mer informasjon og forståelse av sine rettigheter og hva studiet omhandler. Det var ulik respons fra skoler og friluftslivlærere. Heldigvis var det seks Folkehøgskoler som ga tillatelse til forskning, hvor det var fire skoler med til sammen syv friluftslivlærere som ønsket og være informanter. Det ser ut til å være en tendens at det er menn som jobber på disse type linjene. På selve skolene var det mange kvinner som jobbet på ulike linjer, men det var tilfeldigvis et flertall av menn som hadde de linjene som inneholdt søkeordet friluftsliv, og som sa seg villig til å delta. Jeg fikk heldigvis intervjuet en kvinne, som jobbet på en av friluftslivslinje og som arbeidet med valgfag friluftsliv på folkehøgskolen. På bakgrunn av dette blir det i dette studiet lite hensiktsmessig å trekke frem kjønn i videre analyse.

Når informantene har sagt seg villig til å delta i studiet avtales tid og sted via epost eller melding og for å skape ønskelige forhold ble det tatt ulike hensyn. Det blir avtalt møte slik at vi kan opprettholde smitteverns reglene som er gjeldene til datoen vi skal møtes.

Det å skape trygghet med informantene nevnes som et svært viktig moment for å kunne etablere tillit, slik at de åpner seg opp, beskriver sanne følelser, tanker og intensjoner (Thomas et al., 2011). For at informantene skal føle seg trygg vil jeg avtale et møte på et sted som er ønskelig. Kvale og Brinkmann (2015) nevner at hvis du skal kunne få en god transkribering må du sørge for at det ikke er noe bakgrunnsstøy og du må ikke være redd for å be en mumlende informant om å snakke tydeligere. Det er da naturlig å spørre på epost om vi kan sitte et sted hvor det er fred og ro hvor vi ikke blir forstyret.

5.5 Datainnsamling:

5.5.1 Instrument

For at ingen feilinnsamling skal forekomme slik at ingen informasjon blir glemt eller ikke notert brukes båndopptaker og Ipad som reserveopptaker. Bruken av dette ble godkjent av Oslomet (vedlegg 2). Dette er for å sikre at ingen data skal gå tapt hvis noen av opptakerne skulle ha en funksjonsfeil eller problem under intervjuet. Båndopptaket blir senere transkribert til tekst, noe som gir forsker mulighet til å se over mange ganger i analysedelen. Dette er et tilleggs instrument som hjelper slik at mest mulig informasjon skal komme og at forskeren som også er et instrument kan få best mulig utgangspunkt når datamaterialet skal bearbeides. I denne sammenheng henviser (Thomas et al., 2011) at det er forskeren som er instrument for samling og analyse av data som skal bli gjort etter datamaterialet er innsamlet og transkribert. For å legge best til rett for dette ble det skrevet en intervjuguide

5.5.2 Transkribering:

Kort tid etter intervjugjennomføring ble intervjuene transkribert. Det gir meg mulighet til å studere og repetere stoffet fra intervjuene og det gir meg god oversikt til å starte analysen. Fordelen med å transkribere med en gang er at man har intervjuet mer frisk i minnet, det kan føre til noe bedre transkribering. Kvale og Brinkmann (2015) mener at dette vil kunne styrke nærheten til materialet som er med å styrke analyseprosessen. For å kunne transkribere eller fortolke intervjuopptakene som er blitt gjort står vi ovenfor noen valg. Her mener Kvale og Brinkmann (2015) at det på mange måter ikke er ukomplisert å transkribere, hvor transkribere betyr å transformere. Opptakene må underveis gjennom en rekke vurderinger og beslutninger når det skal oversettes fra talespråk til skriftspråk. Det er viktig å forstå allerede i det sosiale

samspeilet som er mellom forsker og informant har en mengde ikke verbalt språk som ironi, kroppsspråk, gester og kroppsholdning som kommer til å gå tapt i transkripsjonen. Det ble brukt taleopptak under intervju og det gav meg mulighet til å høre gjennom mange ganger for å unngå tap av viktig informasjon. Fordelen i dette studiet er at forskeren skal transkribere sine egne intervjuer og vil på den måten lære mye om sin egen intervjustil, men det vil også være med på å gi en rød tråd i forhold til valg av stil. Kvale og Brinkmann (2015) nevner at det er viktig å ha en språklig prosedyre for at det skal kunne replikeres. Siden dette er en studie som søker mening blir det viktig at teksten blir skrevet uttrykkelig i transkripsjonen. Det finnes ingen standardsvar på akkurat hva som skal tas med av latter, sukk, pauser og følelsesuttrykk og i denne transkripsjonen blir det heller ikke veldig viktig å få fram. Jeg søker meningsinnholdet og det er verken nødvendig med ikke-verbalt språk eller språk som ikke gir meningsinnhold. Det blir da brukt en mer formell skriftlig stil som prøver å være så ordrett som mulig, men kutter ut unødvendig innhold som ikke gir et meningsinnhold til formulerte setninger forståelige setninger. Det er nødvendig å påpeke at meningskonstrueringsarbeidet skal beskrive det informanten sier så godt som mulig uten å konstruere bias og annen mening enn det som ble sagt. Fordelen med at samme forsker gjør alt i denne oppgaven er at når transkripsjonen utføres og det lyttes til båndopptakeren, har allerede forsker en rimelig god forståelse og tolkning av ikke-verbalt språk knyttet til meningsinnholdet informanten prøver å fortelle. Allikevel kommer ikke teksten til å kunne representere hele sannheten og noe kommer til å gå tapt i transkripsjonen. Kvale og Brinkmann (2015) nevner at transkripsjonen er et språklig spill som varierer i ulike kulturer. Abstraksjonen av en transkripsjon mister ulike momenter og transformasjonen gjør at det kort sagt er svekkende, dekontekstualisert gjengivelse fra intervjusamtaler. I denne typen transkripsjon som er valgt i denne oppgaven blir det også helt nødvendig å transformere hvor momenter blir kuttet ut for å begrense omfanget av tekst.

I intervjuene var det ulike dialekter, mye repetisjon, mye bruk av ord som ikke gav noe meningsinnhold. På bakgrunn av dette ble bokmål valgt som skriftspråk. I tillegg ble det noen endringer i transkripsjonen slik at det ble rensket og forkortet til meningsinnhold i sitatene som blir brukt, og jeg skal videre beskrive denne analysen prosessen.

5.5.3 Analyse

Som nevnt tidligere er ikke jeg den mest erfarne forsker og ble anbefalt av veileder å bruke Malterud (2011) sin analysemodell til mitt analyseringsarbeid. Denne metoden skal være overkommelig og en god metode å bruke i dette studiet. Arbeidet med analysen er et kontinuerlig arbeid som starter når forskeren inntreffer forskningsfeltet og avsluttes når oppgaven ferdigstilles (Postholm, 2005; Dalen, 2004). Prosessen har vært lærerik og på bakgrunn av valgt tema brukte jeg muligheten til å formulere de tematiske spørsmålene som en mulig strukturering som jeg håpet skulle hjelpe i analyseprosessen. Dette gjør jeg fordi Kvale og Brinkmann (2015) mener at du må sirkle inn ulike temaer som gir forslag til spørsmål for å få kunnskap opp mot problemstillingen. Problemstillingen er stor, åpen og omfattende, og det blir helt nødvendig å begrense det ned til temaer som forhåpentligvis gir svar på det viktigst informantene mener er en god friluftslivlærer. Temaene var behjelpelige til å få informasjon, men gav også mulighet til at ny informasjon kunne vokse fram i analysen. Til metode for å kunne analysere det transkriberte deskriptive datamaterialet, har jeg valgt å ta utgangspunkt i Malterud (2011) sin systematiske tekstkondenserings metode. Den består av 4 systematiske trinn: 1) Helsekategorier, 2) Meningsbærende enhet, 3) Kondensering og 4) Sammenfatning. Det skal nå presenteres hvordan disse stegene fungerer og hvordan de ble brukt i denne oppgaven.

Første trinn handler om å lese transkripsjonen og få et helhetsinntrykk. Siden jeg transkriberer, får jeg et godt overblikk over innholdet. Det blir nødvendig å lese gjennom uten å tenke på skriving, men bare innholdet som fremkommer. I den første delen av analysen skal førforståelsen legges til side og det er helheten som er viktigere enn iøynefallende detaljer som dukker opp. Det skal her ifølge Malterud (2011) prøves å få et mer fugleperspektiv. I denne fasen er det også viktig å prøve og motstå fristelsen om å systematisere. Det ble da viktig å legge til siden de tematiske spørsmålene så godt som mulig for å legge bort min førforståelse og se om jeg kunne oppdage noe nytt knyttet til problemstillingen. Jeg leste gjennom intervjuene flere ganger og underveis ble det notert ned stikkord fra intervjuene. Noen eksempler på stikkord som ble skrevet ned er friluftsliv, undervisning, rolle, sikkerhet, erfaring og hele menneske. Når alt er lest skal inntrykkene oppsummeres. Målet er å skimte språket til informanten og spørre seg selv om hvilke foreløpige temaer jeg kan skimte i teksten knyttet opp mot problemstillingen. Ved hjelp av det helhetlige inntrykket jeg fikk og ved hjelp av stikkordene mine satt jeg igjen med fem temaer som intuitivt vekket min interesse. Informanten hadde flere like synspunkter og meninger om det samme. Samtidig

fremkommer det ny og interessant informasjon, men på mange måter samsvarer det litt med tidligere tematisering som er et mulig tegn på god planlegging, eller vanskeligheter for å legge vekk førforståelsen. Malterud (2011) nevner i den sammenheng det er et godt tegn på kreativ analyse at de foreløpige temaene ikke sammenfaller for mye med hovedtemaene i intervjuguide.

Andre trinn handler om å finne materialet som har meningsbærende enhet og studere det nærmere. Det skal organiseres og den delen av teksten som tenkes å kunne belyse problemstillingen skal sorteres. I trinn en ble det fastsatt flere temaer og de blir så reformulert underveis, slik at de på best mulig måte belyser problemstillingen og representerer informantens språk. Temaene fra første trinn danner grunnlaget for kodegrupper i andre trinn. Disse temaene skal i den delen av analysen være med på å sortere ut relevant tekst fra irrelevant tekst. I denne prosedyren eliminerer irrelevant tekst som ikke er meningsbærende, for å få bedre oversikt. Ved å eliminere tekst underveis får jeg bedre oversikt over kodene og tekstomfanget blir overkommelig. All tekst blir nøye gjennomgått linje for linje flere ganger for å identifisere meningsbærende enhet. Jeg velger så ut tekst som har på en eller annen måte kunnskap knyttet til et eller flere av de temaene jeg har valgt. Hver meningsbærende enhet blir markert med fargekode som tilhører en gruppe. Målet er å oppdage sammenhenger, nyanser, ulikheter og mangfold som kan ses i en sammenheng med de ulike informantens mening knyttet til problemstillingen. Det blir også skrevet sitater i teksten som skal gjøre det lettere å identifisere temaer som er gjentakende i intervjuene. Hvert tema representerer ulike sider av problemstillingen som jeg systematiserer og klassifiserer, og det er dette som Malterud (2011) kaller for koding. Kodearbeidet identifiserer og sørger for at det er systematisk og overkommelig med temaer som skal gi oversikt over tekstbiter som har noe til felles. Det blir brukt ulike fargekoder på temaene og kodene for å skille ut hva som skal brukes. I dette kodearbeidet blir det nødvendig å justere fordelingen av grupper og eventuelt navnet på hva de representerer. Dette er en metode som er flytende og konstant i endring, noe som krever fleksibilitet av forsker. Å kode på den måten er i empirisk (Malterud, 2011).

Tredje trinn av analysen er kondensering og det handler om å finne det viktigste innholdet i de forskjellige meningsbærende enhetene som er kodet. Ifølge Malterud (2011) skal vi her systematisk hente ut mening ved å kondensere innholdet i de meningsbærende enhetene som er kodet sammen. Informantene har ofte lange fortellinger med praktiske eksempler, noe som gjør det utfordrende å korte ned og samtidig ta vare på innholdet. Løsningen på dette blir at de sitatene som på mange måter har den samme meningsbærende enhetene, velges det sitatet

som er kortest, mest tydelig og har beste innhold. Sitatene vil også bli kortet ned og omformulert, men på en måte som gjør at meningen og essensen fortsatt kommer fram på best mulig måte. I følge Malterud (2011) bør materialet, hvis det er rikt og relevant, på mange måter være kodegrupper med flere ulike nyanser som beskriver flere meningsaspekter.

Fjerde trinn av analysearbeidet skal teksten få en sammenfatning eller rekontekstualiseres. De ulike delene skal settes sammen på en måte som gir grunnlag for nye beskrivelse eller begreper som skal deles. Malterud (2011) nevner i den sammenhengen at det er viktig at man formidler på en lojal måte i forhold til informantenes stemmer, og på den måten gir leseren innsikt og tillit. I denne delen vil jeg beskrive og formidle mine funn som jeg opplevde at informantene mente å utrykke i intervjuet sitt. Dette er teksten som skal representere resultatene i forskningsprosjektet. Det er derfor viktig å nevne at det er jeg som forsker som har fortolkningsansvaret. Malterud (2011) nevner at sitatene ikke bare skal bevise at funnene stemmer, men at de skal fungere som fargerike og typiske eksempler som gir en utdypende fortelling om det den analytiske teksten forteller. Det blir også anbefalt å lete etter data som kan motsi konklusjoner som en kommer fram til. Når sammenfatningen ble skrevet ble de ulike sitatene knyttet til de ulike kategoriene og underkodene satt sammen. Det ble nødvendig å se over det tidligere transkriberte materialet for å se at dette stemte overens med det informantene sa.

Kategoriene jeg satt igjen med til slutt og som blir systematisk presentert i resultat delen med tilhørende underkoder. Til slutt ender jeg opp med disse temaene *den gode friluftslivlærer, utdanning og praktisk erfaring, sikkerhet, fleksibel undervisning og danning,*

5.6 Kvalitet av studiet:

Kvaliteten av studiet er nært tilknyttet diskusjoner hvor det blir tatt overveielser på hva som er god forskning og hva som er forskning med god kvalitet knyttet tett til etiske og kritiske overveielser. Forskning av kvalitet er også nært knyttet til å diskutere kritisk, objektivt og fortrolig ovenfor egne arbeidsprosesser og den forskningen som blir presentert. Jeg vil nevne at dette er et kontinuerlig arbeid som blir reflektert i tidligere metodedel på samme måte som vi her skal dra fram enda flere viktige momenter med denne kvalitetssikringen av arbeidet.

5.6.1 Relabilitet

Reliabilitet vil si at metoden som blir brukt i studiet kan etterprøves og tilnærmet likt resultat vil forekomme (Thomas et al., 2011). Ut ifra antall personer, ulike syn og svarmuligheter i dette studiet, kan det settes spørsmålstegn til den ytre reliabiliteten av studiet. Den ytre reliabiliteten er muligheten andre forskere har til å oppdage samme fenomen som den opprinnelige forskeren. Det blir på mange måter umulig å skape akkurat de samme intervjuforutsetningene som var i intervjuene. Kvalitativ metode vektlegger kontekstene hvor datamaterialet blir samlet inn. Det vil si at møtet mellom forsker og informant vil ha betydning for hvilken data som blir produsert i intervjuet. Jeg har allikevel gjort et forsøk på å beskrive de samme forutsetningen jeg hadde. Ved grundig metodologi beskriver jeg hva jeg gjorde så grundig som mulig, og det vil bli presentert en strategisk metodologi som danner grunnlag for at forskningen kan bli reprodusert så godt det lar seg gjøre. Indre reliabilitet er i hvilken grad andre forskere kan anvende begrepsapparatet for analysen av data som den opprinnelige forskeren (Postholm, 2005). På bakgrunn av dette burde en annen forsker i prinsippet kunne bruke samme metode for å komme fram til samme resultat. Får forskeren andre resultater vil reliabiliteten svekkes. Det er i den sammenheng svært viktig å rapportere framgangsmåten så godt som mulig for å ha en god indre reliabilitet. For å klare dette ble det prøvd å presenter vanskelige begreper så godt som mulig, selv om omfanget av noen begreper har omfattende forklaringer. Kvale og Brinkmann (2015) mener at forskerens førforståelse vil ha en innvirkning og kan farge prosessen og analysen. For å ha en kritisk vurdering til meg selv og forskningsprosessen presenterte jeg min førforståelse for å gi kjennskap til forsker og eventuelt klare å oppdage eller stoppe meg selv fra å «farge prosessen». Ledene spørsmål kan også være med å påvirke reliabiliteten i studiet. Dette var en utfordring i intervjuet med et så åpent og stort spørsmål. Det ble på mange måter nødvendig med tematiske spørsmål som ledet informantene inn på et åpent tema knyttet opp hovedspørsmålet for å få de til å prate. Studiet vektla meningen til informantene og lå opp til at de fritt skulle få mulighet til å si sin mening, selv når det ble spurt mer tematiske spørsmål. Kvale og Brinkmann (2015) nevner at den som intervjuer burde holde en høy standard på den menneskelige interaksjonen og helst være en erfaren intervjuer. Det blir derfor nødvendig og stille seg litt kritisk til meg som forsker da jeg ikke har masse erfaring og dette blir grundigere reflekter over i diskusjonsdelen. Vel å nevne har det vært en kontinuerlig prosess hvor jeg har utviklet meg som forsker og intervjuer i løpet av hele denne perioden. Ifølge Thomas et al. (2011) kan ikke arbeidet være valid hvis den ikke er reliable.

5.6.2 Validitet

Validitet forteller om gyldigheten av resultatene og om studiet undersøker det som er formålet og presenterer virkeligheten (Postholm, 2005). Intern validitet refererer til hvilken grad resultatene fra forskningen kan tilbakeføres til handlingen som er gjort i forskningen, og på den måten kontrollere alle variablene som kan påvirke resultatene (Thomas et al., 2011). Det gjør at disse forholdene bør være logiske og ha sammenheng med forskningsspørsmålet knyttet til den tidlige utarbeidelsen av forskningsprosjektet. Ekstern validitet knyttes til generalisering som jeg tar for meg i neste kapitel. Når det gjelder kvalitativ forskning spesifiserer Kvale og Brinkmann (2015) at validitet i vid forstand, har med hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene eller variablene som vi ønsker å vite noe om. Forskerens håndverksmessige dyktighet og troverdighet er også viktig for den vitenskapelige kunnskapen eller metoden som blir produsert. I den sammenheng nevner Kvale og Brinkmann (2015) at valideringsprosessen er kontinuerlig og gjennomsyrrer hele forskningsprosessen, og bruker derfor syv stadier for validering. Jeg skal forsøke å gi et kritisk blikk på validering knyttet til forsker og metode.

Intervjuene i studiet ga et godt innsyn på hvordan lærerne jobber på en folkehøgskole og hva de mener er viktig for å være en god friluftslivlærer, som var relevant til problemstillingen. Kvaliteten kan en stille seg kritisk til, da jeg som forsker ikke har mye erfaring og håndverksmessig dyktighet. Allikevel vil jeg hevde at det ble gjort gode forberedelser med intervjuguide og pilotering for å styrke intervjukunnskapene til intervjusituasjon. Jeg diskuterer også valgene mine og argumentere på hvorfor det blir gjort, og grunner det i hensiktsmessige årsaker som kan tilknyttes validitet. Ved å være åpen for forandringer, prøver også jeg gjennom en kontinuerlig prosess å forbedre intervjuene slik at jeg kan innhente best informasjon. For å gi informanten de beste forutsetningene i intervjuet til å dele sin kunnskap mener Kvale og Brinkmann (2015) at det er seks retningslinjer som bør følges og reflekteres rundt for å sikre en god valideringsprosess. Ved å være bevisst, kritisk og reflektert på valgene mine under hele forskningsprosessen, har jeg prøvd å følge de seks retningslinjene så godt som mulig for å kunne ivareta oppgavens validitet. Validitet har med å stille seg kritisk til spørsmål ved konklusjonen og om den er gyldig for den virkeligheten som blir studert. Dette blir diskutere videre neste kapitel.

5.6.3 Generalisering

Kvale og Brinkmann (2015) mener at det handler om å vurdere om resultatet er av lokale interesser eller om de kan overføres til andre intervjusituasjoner eller kontekster. Det blir viktig og stille seg kritiske til mitt kvalitative intervju sin generaliserbarhet, siden hovedfokuset som søkes er å gå i dybden og å finne eller oppdage noe nytt. Hvis det skjer, kan det mulig initiere til videre forskning. Kvale og Brinkmann (2015) mener at når det når det er snakk om kvalitativ forskning er generaliserbare ikke et spørsmål om intervjuresultatene kan generaliseres globalt, men om kunnskapen som om ut av intervjusituasjonen kan gjelde i andre relevante situasjoner. For å få dette til blir det på mange måter viktig å ha en objektiv tilnærming til oppgaven med en detaljert metode og ikke være redd for og stille seg kritisk til egen førforståelse. Selv om det blir gjort et forsøk på objektivitet nevner Kvale og Brinkmann (2015) at begrepet er flertydig og at det er flere faktorer som må ligge til grunn om intervjuet ikke skal være subjektivt. De hevder allikevel at det forskningsmetoden kan være objektiv ved å oppfylle sentrale betydninger av objektivitet. Vel å nevne mener Rudjord (2009) overførbarheten i en kvalitativ studie har en annen form for overførbarhet en i kvantitativ forskning. Det blir heller viktig i kvalitativ forskning at vi skal komme fram til en mulig antakelse om at teorier utvikles og dette kan være nyttig for å forstå lignende personer eller situasjoner. Det blir da viktig å nevne at disse resultatene på ingen som helst måte gjelder for alle friluftslivlærere på folkehøgskolen. Denne oppgaven kan allikevel gi informasjon om fenomenet og gi innblikk i hva noen av friluftslivlærerne mener og opplever er den gode friluftslivlærer på folkehøgskolen.

5.7 Forskningsetikk

Forskningsetiske retningslinjer defineres av De Nasjonale forskningsetiske komiteer NESH (2121) som verdier, prinsipper, normer og institusjonelle ordninger. Dette er knyttet til regulering av vitenskapelig virksomhet og forventningene som en forsker skal utvise i sin etiske praksis knyttet opp mot sitt forskningsarbeid. Intervjuforskning har en rekke etiske dilemmaer og problemstillinger som er knyttet opp mot den kontinuerlige forskningsprosess, og det er derfor hensiktsmessig å ta med og diskutere noen av disse etiske utfordringene. Denne kontinuerlige prosessen er noe som er gjennomgående i oppgaven og det forsøkes å jobbe med etikk kontinuerlig og reflektere over de etiske spørsmålene. Gjennom hele

forskningsløpet oppstår det spørsmål knyttet til forskningsetikken og vi skal her ta for oss etiske hensyn som er tilknyttet makt, informerte samtykke og konfidensialitet.

5.7.1 Makt

Denne type intervju har det vi kaller for asymmetrisk maktforhold hvor jeg som forsker setter i gang en definerende intervjusituasjon, bestemmer tema for intervju, stiller spørsmål, beslutter hva som er viktig å følge opp under intervjuet og avslutter samtalen. Det er ikke en dagligdags samtale mellom likestilte partnere, det er heller en utspørring som bare går i en retning (Kvale og Brinkmann, 2015). Her er det viktig å passe på at man ikke leder informantene, men gir tid og mulighet for informanten å svare med det de har erfart og mener. Dette ble gjentatte ganger nevnt før intervju og under intervju. Dette ble gjort til den grad at forsker tok beregninger i intervjusituasjonen på hva som skal følges opp og når forsker kan se eller føle at informanten ikke kan svare tilstrekkelig eller trenger en omformulering av spørsmålet for å forstå. Det skal allikevel stilles spørsmål til forsker og hensikten med å samle kunnskapen. Basert på den hensikt kan det gjøre at informanten i intervjuet kan føle seg presset til å prestere. I intervjusituasjonen kan de føle at de må si det som de tror er best å si for å framstå bra istedenfor å si det de virkelig mener. Som tidligere nevnt, skal dette prøves og forhindres på best mulig måte ved å skape trygghet, godt miljø, samarbeid med informanten.

5.7.2 Det informerte frie samtykke

Informert samtykket ble utviklet i samtykke med de etiske retningslinjene og godkjent av veileder og NSD før jeg sendte ut en forespørsel om forskning. Dette gir informasjon om kontaktopplysninger, prosjektets formål, frivillighet, forskningsdesignet, hva som skjer med personopplysninger og hva som inngår i deltakelse i studiet (NSD, 2018). For å ha god forskning etikk ble valg ut noen tilfeldige folkehøgskoler med friluftsliv som jeg sendte en skriftlig forespørsel til, om å få forske (Vedlegg 1). Informanten måtte selv gi sitt samtykke til å delta og dette var frivillig, og de kunne trekke seg når som helst. For å opprettholde god forskningsetikk blir det å følge NSD sin veiledende mal og etiske retningslinjer.

Det er noen etiske utfordringer knyttet til samtykket i kvalitativ forskning. Det er begrenset hvor mye informasjon som kan gis til informantene på forhånd, siden dette kan endre

informantene sin adferd og påvirke informasjonen som deles (Kvale og Brinkmann, 2015). Informasjonsskrivet inneholder retning i studiet og det blir ikke sendt ut intervjuguide selv om noen informanter ønsker det. Det ble kun gitt den viktigste informasjonen knyttet til problemstillingen og hva som søkes av informasjon. Vel å merke blir det ikke gitt fullstendig informasjon om hvordan prosjektet kommer til å bli. Det er grunnet kvalitativ forskning sin fleksibilitet, enighet med veileder og at jeg ikke vet hvilken informasjon som fremtrer underveis.

Dette krever da at det er en konkret måte som forskeren må forholde seg til, knyttet til hva som er rett og galt. Det er da snakk om etiske retningslinjer og i denne sammenheng hvordan jeg som forsker opptrer for å samle ønsket data og informasjon. I den sammenheng knyttet til instrumentene som blir brukt, blir det veldig viktig å lagre data, transkripsjon og eventuelle opptak trygt og eventuelt slette det når jeg ikke har behov for den innsamlede dataen lenger (Kvale og Brinkmann, 2015).

5.7.3 Konfidensialitet

Intervjuene kan kanskje ta opp følsomme temaer som gjør at det blir viktig å beskytte konfidensialiteten til Informanten og institusjonen som nevnes i intervjuet. Forskeren sin jobb i den sammenheng blir å gjøre kalkulerte vurderinger og forberedelser slik at utvalget blir ivaretatt og beskyttet slik at de føler seg trygge på å bli med på undersøkelsen (Thomas et al., 2011). Konfidensialiteten skal beskytte informantene og derfor møter jeg de uten og la andre på skolen vite om min tilstedeværelse. Det gjør da at andre lærere og omliggende personer ikke får vite at de har deltatt i studiet. Skulle de selv fortelle at de er med, er det noe de velger selv. Informantenes data har fiktive navn og lagres forsvarlig. Jeg som forsker gjort så gode forberedelser som mulig for å unngå å dele informasjon om hvem som er med. Noen utfordringer som jeg møter på er spørsmål fra friluftslivlæreren som var nært knyttet til andres og deres egen konfidensialitet. Som for eksempel «Hvilke andre skoler er med?» «Er det flere friluftslivlærere på denne skolen som er med?». Disse spørsmålene var jeg forberedt på å ikke dele noe informasjon for å kunne ivareta konfidensialiteten til informantene.

6 Resultat

I dette kapitlet skal resultatet og fortolkningen av dataanalysen presenteres. I metodekapitlet fulgte jeg en strukturert metodisk tilnærming som gjennomgående beskrev forskningsprosessen og hvordan analysen skulle følges i ulike trinn. Resultatene som presenteres her skal representere hovedlinjene og få fram essensen av dette datamaterialet. I den sammenheng ønsker jeg å få fram tendenser, likheter og det som skiller seg ut ved datamaterialet. Jeg kommer til å bruke noen av sitatene fra friluftslivlærerne for å kaste lys over meningene deres, og på den måten eksemplifiserer tendenser i datamaterialet. Presentasjonen av resultatene blir gjort på bakgrunn av problemstillingen.

Hva mener lærere på friluftslivlinjen på folkehøgskolen er en god friluftslivlærer?

Jeg ønsker at presentasjonen av disse resultatene skal gi en rettferdig ytring av informantenes meninger og gi en helhet i datamaterialet. Presentasjonen av resultatene gav noen utfordringer siden informantene har mange meninger og gir omfattende informasjon, hvor de trekker inn veldig mange momentet i samme svarene. I den sammenheng vil jeg nevne at de ulike kategoriene på mange måter har en flytende sammenheng som er viktig å legge merke til. For å skille på dette, men også vise den flytende sammenhengen, skal jeg systematisk presentere resultatene i seks deler for å gi en god oversikt.

Den første delen (7.1) vil gi en kort presentasjon av informantene og deres tilknytning til prosjektet på bakgrunn av informantenes konfidensialitet.

Den andre delene (7.2) er starten på presentasjonen av resultatene. Den andre delen bygger på en retningsgivende innholds kategori «*Den gode friluftslivlærer*». Denne overordnede delen skal ses i sammenheng med de neste 4 innholds kategorier og deres underbyggende kategorier. Jeg velger å bruke «*Den gode friluftslivlærer*», fordi dette representerer det informantene mener er viktig for å bli en god friluftslivlærer på folkehøgskolen. De 4 andre kategoriene er en del av hva som inngår i å være, bli eller arbeide som en god friluftslivlærer på folkehøgskolen. De 4 kategoriene har også en sammenheng og er avhengig av hverandre, men det blir nødvendig å skille de i resultatdelen for å gi en god struktur og forståelse av de enkelte kategoriene. I den andre delen ønsker jeg å presentere hva som ligger i friluftslivbegrepet, friluftslivlærer og hva som umiddelbart er knyttet til dette begrepet før jeg går dypere inn på de andre innholds kategoriene.

For å illustrere hvordan de overordnede innholds kategoriene er førende for de 4 innholds kategoriene skal jeg gi eksempel på sammenhengen: «*Den gode friluftslivlærer*» på folkehøgskolen er faglig flink i friluftsliv og burde få kunnskaper gjennom «*Utdannelse og praktisk erfaring*» eller begge deler. *Friluftslivlæreren* skal også ha trygge turer med god «*sikkerhet*» og har i den sammenheng «*fleksibel undervisning*». I undervisningen er også «*Danning*» en del av arbeidet på folkehøgskolen og på en friluftslivlinje.

De fire neste delene (7.3-7.6) representerer innholds kategoriene som er de viktigste momentene som informantene legger i det å være, bli eller jobbe som en god friluftslivlærer på folkehøgskolen. Disse fire delene blir igjen inndelt i flere underliggende kategorier for å kunne gi en god og ryddig oversikt av resultatene.

Den tredje delen (7.3) er utdanning og praktisk erfaring. Denne kategorien handler om hva informantene mener er lurt og viktig å ha lært seg av kunnskaper, og hvordan du skal få denne kunnskapen gjennom utdanning eller praktisk erfaring for å arbeide som friluftslivlærer på folkehøgskolen.

Den fjerde delen (7.4) er sikkerhet. Denne kategorien representerer det informantene mener er viktig å arbeide med i forhold til sikkerhet og hvordan du burde arbeide med dette som friluftslivlærer ute i naturen. Uteklasserommet beskrives som at den har andre forutsetninger enn inne i et trygt klasserom.

Den femte delen (7.5) er fleksibel undervisning. Denne kategorien representerer hva informantene mener er god undervisning på en friluftslivlinje og hvilken rolle som du burde brukes i dette arbeidet. Jeg prøver å se på det som informantene mener er spesifikt rettet mot friluftslivfaget.

Den sjette delen (7.6) er danning. Denne delen representerer hva informantene mener om danning på friluftslivlinje og hvordan det jobbes med i friluftslivfaget.

Resultatenes helhet, likheter og ulikheter vil danne grunnlag for videre diskusjon som jeg presenterer i et eget diskusjonskapittel. Det teoretiske perspektivet blir senere brukt til analyse av resultatene, og dette ble først skrevet etter at presentasjonen av resultatet var ferdig.

6.1 Informantene:

Vi har i dette studiet intervjuet syv lærere på friluftslivlinjer på folkehøgskolen. Av informantene er det seks menn og en kvinne. I studiet er det bare en kvinne og det blir lite

hensiktsmessig å snakke om kjønn, men dette kan tyde på at det er flest mannlige lærere som arbeider på friluftslivlinjer. De syv informantene har alle jobbet langt over kravet i dette studiet som var at de hadde arbeidet to år på folkehøgskolen. De har ulike bakgrunner med ulike utdanninger, kurs og andre kompetanser. Noen har formelle friluftslivutdanninger fra skole og andre har noe alternative utdanninger som er relevant til friluftslivarbeid. De fleste har også flere kurs til ulike friluftslivsaktiviteter. Mange har også en stor interesse og engasjement til friluftsliv som har gitt de mange år med det de mener er relevant praksis og erfaring for å kunne jobbe på en slik linje. Alle informantene i dette studie har relativ god erfaring, hvor alle har jobbet over 10 år på folkehøgskolen. Jeg velger i denne oppgaven å anonymisere informantene og gir de derfor fiktive navn. Det skal allikevel bli presentert en kort oversikt over bakgrunnen til informantene siden det er relevant i studiet.

Ola har jobbet 17 år som lærer på folkehøgskolen og har fem års utdanning som lærer med to år på friluftslivstudie. I tillegg har han også utdanning som befal med forsvarets befalsskole. Han studerte to år friluftsliv, to andre årstudium og PPU som samlet sammen gir graden adjunkt. Friluftslivinteressen og engasjementet har vært stort siden han var et lite barn.

Sindre jobber på samme folkehøgskole som Ola og har jobbet som lærer på friluftslivlinjen i 13 år. Utdanningen han har tatt kommer fra Norges landbrukshøgskole, skogbruk, økonomistudiet og utmarksforvaltning. Interessen og engasjementet rundt friluftsliv har vært i over 45 år både i jobb og på fritid. Han har også tatt flere kurs for å kunne jobbe på friluftslivlinjen.

Julie har jobbet 35 år som lærer på folkehøgskolen. Hun jobbet 20 år med valgfag i friluftsliv og er til tider innom en idrettslinje med friluftsliv. På skolen er hun internatleder og har ansvar for trivsel til alle elevene på internatet. Julie er adjunkt og lærer i ernæring, helse og miljøfag. I tillegg tok hun også noen studier innenfor spesial pedagogikk. Senere tok hun deltidstudier i friluftsliv mens hun jobbet på folkehøgskolen. Hun har også jobbet som turlleder i DNT i 10 år. Interessen har vært det enkle friluftslivet som hun har masse erfaring med.

Stein jobber på samme folkehøgskole som Julie og har jobbet på folkehøgskolen i over 10 år. Han har grunnfag i idrett fra høyskolen med mellomfag, samt en fordypning i snø og ski aktiviteter. Han har i tillegg PPU og er adjunkt med opprykk. Har selv hatt interessen for det enkle friluftslivet i tenårene, men etter et år på folkehøgskolen ble interessen stor og han har drevet på med klatring og friluftsliv siden.

Jens har jobbet på folkehøgskolen i 23 år og har tidligere arbeidserfaring fra videregående. Han har 3-årig bachelorgrad som faglærer i idrett, hvor PPU er innbakt. Jens har også jobbet som brannmann i brannvesenet og kan mye om sikkerhet. Friluftslivinteressen kom i ung alder og dette førte til at han tok engasjement i Speideren, Norsk Folkehjelp, Røde Kors og 4-H, som igjen førte til en del kursing knyttet til førstehjelp.

Are har jobbet 19 år på folkehøgskolen og har 7 år på friluftslivlinjen. Han har tidligere jobbet 10 år på grunnskolen og litt på videregående og høyskolen. Are er utdannet adjunkt og tok idrettsutdannelse hvor friluftsliv var en del av studiet. Han har også jobbet som naturveileder. Friluftslivinteressen kom i ung alder hvor det startet med at far tok han med ut i naturen og på den måten har friluftslivkunnskapen gått i arv og vært en viktig del av livet.

Knut jobber på samme folkehøgskole som Are, hvor han er rektor i dag og har til sammen 27 år på folkehøgskolen. Han har jobbet 12 år med friluftslivlinjene og valgfag friluftsliv i 20 år. Knut er adjunkt med opprykk og har 3-årig allmennlærerutdanning med idrett og friluftsliv, i tillegg har han flere årstudier. Knut har jobbet med ulike friluftslivprosjekter og har veiledet elever som tar friluftslivstudiet i mange år. Interessen kom i ung alder hvor han vokste opp i et hjem som brukte naturen masse.

6.2 Den gode friluftslivlærer

I denne delen skal jeg se nærmere på hva som umiddelbart kommer fram som «Den gode friluftslivlæreren» blant informantene. Jeg skal her dele litt på begrepene friluftsliv og lærer for å få en ryddig oversikt over hva informantene mener gjør deg til en person som er en god lærer i friluftsliv. Det blir presentert flere likhetstrekk av meninger og det blir på mange måter det som er felles gjentakende hos de fleste av informantene knyttet til hva som representerer

en god friluftslivlærer på folkehøgskolen. Det blir også forsøkt å vise noen ulikheter og forskjeller med noen av fellestrekkene. For å få oversikt blir denne delen delt i underkategorier som skal gi en god oversikt. Jeg prøver å få med de viktigste detaljene, men grunnet omfanget av detaljer friluftslivlærerne beskriver blir ikke det mulig å få fram alt.

6.2.1 Klare meninger om hva friluftsliv er på folkehøgskolen

I intervjuet ble informantene spurt om hva de tenker om friluftslivets plass på folkehøgskolen, hva de tenker om begrepet friluftsliv og om det var noen retningslinjer knyttet til begrepet på folkehøgskolen. Flere av informantene har mange meninger som de greier ut om og bruker det gjerne i sammenheng med den gode friluftslivlærer. Flere mener at friluftsliv har stor plass på folkehøgskolen og er et av de største linjefagene med alle sine mange muligheter og aktiviteter. Are har et sitat hvor han beskriver hvorfor dette er et så stort fag og hvorfor det er mange friluftslivlinjer på ulike folkehøgskoler som jobber med dette faget.

Are: Generelt er det et fag som sånn sett har stor plass i hele det norske folkehøgskolelandskapet. Det er ikke uten grunn! Jeg tror det handler om at det har med måten man jobber i folkehøgskolen. Det har med grunntanken, elevsynet og menneskesynet som gir friluftsliv enorme muligheter. Her handler det om individ og vekst gjennom samvær og aktiviteter og lærings situasjoner med andre, både rent faglig, men også sosialt og ved at en bor sammen.

Are mener friluftsliv har stor plass og store muligheter med folkehøgskolens grunntanke og menneskesyn. Ola, Jens, Julie og Knut mener også at friluftsliv har en stor plass på folkehøgskolen og er et fag som er mye brukt på folkehøgskoler. På idrettslinjen til Julie og Stein har ikke akkurat friluftsliv en så stor plass siden linjen ikke har dette som hovedfokus. Stein og Sindre snakker ikke om hvor stor plass friluftsliv har på folkehøgskolen, men de har en klar mening om at friluftsliv gir gode muligheter til å arbeide på folkehøgskolen. Alle informantene har gitt uttrykk på hver sin måte at kompetanse innenfor friluftsliv er bra til å kunne arbeide på folkehøgskolen på bakgrunn av hvordan skolen ønsker å arbeide. Flere mener også at de andre linjefagene på folkehøgskolen er viktige, slik at alle kan finne noe de har interesse for. For å trekke fram noe av meningen til hvorfor kompetanse innenfor friluftsliv er bra til å kunne arbeide på folkehøgskolen har Knut, Julie og Stein noen sitater.

Knut: Friluftsliv er spesielt fordi du får masse gratis i forhold til den jobbingen vi ønsker å gjennomføre med hvert enkelt individ ved at rammevilkårene er som de er.

Julie: Det som er spesielt med naturen og det å være ute er at det gjør noe med oss.

Stein: Friluftsliv byr på veldig mange situasjoner hvor man sammen i en gruppe vil kunne oppstå veldig mange situasjoner mellom elever som kan være utviklende og bidra til refleksjon.

Situasjoner og rammevilkår ute i naturen kan bidra til arbeidet som foregår på folkehøgskolen. Dette arbeidet blir forbundet med mange momenter som kommer mer fram i resultatene etter hvert. For å finne svar på hvilken type friluftsliv som er på de ulike linjene henviser informantene til at det er beskrevet på hjemmesidene deres hvilket friluftslivtilbud som er, men dette kan endres litt underveis. Når informantene blir spurt om de har noen dokumenter på hvordan friluftslivet skal bedrives, sier alle at de ikke har det. Alle informantene mener at det er opp til friluftslivlæreren å definere og formulere friluftslivet underveis i utdannelsen, på bakgrunn av den friheten og fleksibiliteten lærere har til å utforme fagtilbudet og tilpasse det etter elevene sine ønsker underveis.

Sindre: Vi har ikke dokumenter eller retningslinjer på friluftsliv og det er veldig opp til læreren i forhold til kvalifikasjoner og holdning knyttet til viking en selv har.

Selv om informantene nevner denne friheten og fleksibiliteten er det flere som ønsker å beskrive hva de mener er friluftsliv for dem, og hva en god friluftslivlærer bør ha av forståelse relatert til friluftsliv. Arenaen som blir brukt til å ha undervisning med elevene kalles ofte for uteklasserommet, utearena eller bare ut på tur.

I tilknytning til friluftslivbegrepet fremkommer det et fellestrekk for alle informantene og det handler om at det å være *ute i natur* er en premisse for at det skal være friluftsliv. Selv om det å være ute ligger til grunn, er det litt ulike meninger om hva som faktisk er friluftsliv når det bedrives ute i natur. Ola har en ganske åpen mening til begrepet, men nevner at det er et diskutert tema og beskriver hva det dreier seg om slik.

Ola: «Det er også en diskusjon hva friluftsliv er, men hvis vi tar utgangspunkt i at det er aktivitet ute i natur der man ikke er innendørs».

Ola sitt utgangspunkt samsvarer med de andre. Stein er enig i at det skal være ute, men er en motsetning til det åpne synet, og prøver å beskrive friluftsliv som noe mer enn å bare være ute for seg selv.

Stein: For meg så er friluftsliv det at man må ut i frinatur da! En hyttetur er en sånn hybrid. Det er ikke ordentlig friluftsliv, men den delen når vi tar en dagstur med

utgangspunkt i den hytta så er det friluftsliv når vi er ute og går i naturen, men når vi er tilbake på hytta så er det hyttetur. Så man må liksom ut i fri natur som ikke er tilrettelagt og det er det som er ekte natur.

Stein mener at det det er noe som er «ekte natur», «fri natur» og noe som ikke er. Friluftsliv er noe annet en bare være i naturen, det må være ekte natur eller frinatur som ikke er tilrettelagt. Allikevel er det friluftsliv når du går mellom hyttene og er ute som er en form for friluftsliv, men hvis det skal være ekte friluftsliv må det være noe mer. Siden Stein jobber på en idrettslinje sier han også at friluftsliv på mange måter er en del av de ulike idrettene som elevene er innom. På den måten knytter han det til aktivitetsfaget friluftsliv, men at det helst burde være noe mer for å være «ekte natur» eller «frinatur». Motsetning i denne sammenhengen i forhold til hva Ola sier er at Stein legger en begrensing på hva som er friluftsliv, og da «ekte natur» for hans egen del. Ola har en mer åpen tilnærming til friluftsliv som å være i natur og legger heller ingen begrensinger knyttet til naturen om den er tilrettelagt eller ikke.

Flere begynner videre i intervjuet å bruke ord og uttrykk som beskriver deres egen mening om friluftsliv og hva de mener er mest hensiktsmessig å kunne lære bort i sammenheng med hva de liker eller det de velger å ha mest fokus på som person eller på friluftslivlinjen. På folkehøgskolen til Are og Knut har de hatt en uformell prat om friluftslivtanken de ønsker å ha på skolen. Dette er en motsetning til alle de andre som sier at det er de som styrer tolkningen for hva friluftsliv er. Are og Knut nevner at det allikevel er en stor frihet og fleksibilitet innenfor de rammene knyttet til den uformelle praten om grunntanken. Det er da snakk om en grunntanke som Are beskriver her.

Are: Felles på skolen vår har vi diskutert grunntanken om hvordan vi skal bedrive friluftsliv. Skogsdrift historisk sett vært en stor næring, og i vår tolkning så er det den måten vi driver friluftsliv på og tar utgangspunkt i skogsarbeiderne. Fordi vi mener at han var den første som sånn sett drev friluftsliv ikke nødvendigvis som en fritidsinteresse. Til å begynne med var det bare det simple skogshusvære hvor de lå 14 dager i skauen i gapahuker og hadde nying om natta. Det er utgangspunktet, men innafor det er det frie tøylar og jeg prøver å gi de en variert erfaring.

Are snakker her om at de har en grunntanke knyttet til det simple skogshusvære som noe som var nødvendig å gjøre for en som bodde eller oppholdt seg i skogen og at det ikke var for interessen, men for å jobbe. Grunntanken har allikevel stor frihet ifølge Are. Bruken av ord og

utrykk for å beskrive hva som er den viktige typen friluftsliv er noe som går igjen blant informantene. I den sammenheng er det snakk om ferdigheter elevene burde lære, men det har også en sammenheng med hvordan lærere ønsker å vise og framstille friluftslivet slik at alle kan få glede av den. Knut bruker en del ulike begreper som representerer friluftslivet for han.

Knut: Jeg tenker det enkle nære friluftslivet det er på en måte grunnlaget for friluftsliv. Det er det viktigste, og det å lære seg det enkle og nære, klare seg selv og ta vare på seg selv og andre. Så er det varianter hvor du gjør litt mer ekstreme ting som er fint for de som søker spenning, så lenge du kan bruke naturen uten å ødelegge den. Da må du kunne det grunnleggende, det å forstå risikoen ved å gå opp fjellsider, hvordan snø opptrer, skredfare og da bør du ha noe kunnskap og etter hvert noen ferdigheter for å kunne bevege seg i litt farligere terreng. Du må bygge det opp! Når det gjelder kompetanse så må du ha en grunnleggende kompetanse i det å klare seg selv ute i naturen i bivuakk, lage mat, fyre bål, kart og kompass, kle seg, og sånne ting. Det er helt nødvendig og hvis du ikke kan ta vare på deg selv så må du ikke finne på å ta med deg elever ut tenker jeg. Den type kompetanse er viktig og den kompetanse som går på sikkerhet.

Knut tenker at friluftslivbegrepet er det enkle nære, grunnleggende friluftslivet i sammenheng med at han mener det er noen grunnleggende kompetanser du må lære knyttet til å ta vare på seg selv og andre. Informanten mener at friluftslivlæreren må arbeide med det sosiale for å lære elevene ferdighetene skal gruppen fungere sammen. Sindre mener friluftsliv er et vidt begrep, men han beskriver hva som er viktig for han.

Sindre: Det er et vidt begrep! Det viktigste for meg er det mer grunnleggende friluftsliv hvor det ikke er nødvendig å gå brattest, høyest eller lengst. Det er litt mer sånn typisk norske friluftslivet hvis jeg kan si det. Så er det det at jeg ser på det at du bedriver jakt som en form for friluftsliv. For noen er det litt ekstremt, men for meg er det litt grunnleggende friluftsliv. Det er litt forskjellig fra person til person hva friluftsliv er.

Julie mener også at det er det enkle og nære friluftslivet som hun driver med. Hun beskriver det på samme måten som Sindre, med at det er det friluftslivet der du ikke går langt, høyest eller brattest, men at du bruker de nærliggende områdene. Både Ola og Sindre nevner at begrepet *friluftsliv* er diskutert og kan variere fra person til person. Det er noe som blir gjennomgående i intervjuene, også selv om det er blitt oppdaget flere likhetstrekk knyttet til

en form for grunnleggende friluftsliv er det en variasjon i hva som er grunnleggende aktiviteter for den enkelte informanten. Sindre nevner for eksempel at jakt er grunnleggende for han, men det gjelder ikke alle andre.

Are og Knut er også veldig klare på at friluftsliv ikke skal være for *høy risiko* og ønsker ikke ekstremsport på deres linje, og mener at den type ikke hører hjemme på deres folkehøgskole opp mot deres friluftsliv syn. De mener at det er andre folkehøgskoler som gir tilbud om det til de mest adrenalinsøkende elevene. Julie og Stein har heller ikke ekstremt friluftsliv siden de kommer fra en idrettslinje. Jens mener at det må være trygt å drive friluftsliv på folkehøgskolen. Ola og Sindre er i større grad åpen for mer ekstremt friluftsliv selv om de mener det skal være trygt og sikkert, de mener også at det er det grunnleggende friluftsliv som er viktigst. De har jobbet med det og mener det er mange gode verdier med det ekstreme friluftslivet også. Lærer og elever må i den sammenhengen ha veldig gode grunnleggende ferdigheter for å kunne oppsøke og arbeide med mer ekstremt friluftsliv mener Ola og Sindre. Det krever mer erfaring og høy kompetanse spesielt i forhold til sikkerhetstenking hvis du skal drive en friluftslivlinje med ekstreme friluftsliv aktiviteter.

6.2.2 Tydelig interesse og engasjement for å lære bort et trygt friluftsliv.

Alle informantene i studiet mener at du som person må trives med å være friluftslivlærer og ha en stor interesse og engasjement i forhold til friluftsliv og undervisning for elever på folkehøgskolen. Engasjementet og interessen for friluftsliv må også kobles sammen med interessen for å arbeide med mennesker og det sosiale. Ved å ha engasjement og interesse som lærer mener informantene at dette kan føre til at elevene også får gleden av å være ute i naturen og kanskje interesse og engasjement for friluftsliv. Are og Knut nevner hvor viktig interesser er.

Are: Jeg nevnte det med interesse og at man må kunne være glad i det man gjør. Man må også være glad i å dra på tur.

Knut: En viktig del av folkehøgskolen er det å være sammen med ungdommer og prøve å utvikle dem. En god friluftslivlærer er interessert i faget sitt og elevene. Du må være glad i det for hvis ikke så blir det ikke ekte.

Skal du videreføre interessen for friluftslivet til elevene dine trenger du som lærer kunnskap og erfaring med friluftslivet og du må ha god kjennskap til viktige og gode aspekter med friluftsliv slik Stein nevner i dette sitatet.

Stein: Jeg tenker at en god friluftslivlærer må ha kunnskap og kompetanse på friluftsliv og spesielt sikkerhet. Man kan ikke bare ha masse kunnskap og ha fokus på sikkerhet hele tiden heller, men hvis du virkelig skal svinge av det du driver med så må du klare og skape litt begeistring og interesse for friluftsliv. Da må du ha fokus på å ha gode opplevelser og det henger sammen med kompetanse og erfaring.

For å få til den gnisten til friluftslivet mener alle informantene at du som lærer må ha fokus å gi elevene gode opplevelser med friluftslivet og det å være ute i naturen. En god friluftslivlærer bruker i den sammenheng ulike spekter av varierte aktiviteter for å gi gode opplevelser og glede med friluftslivet. Det å skape gode opplevelser handler også om å tilrettelegge for et friluftsliv som er tilpasset elevene sine forutsetninger slik at det er trygt, litt behagelig og ikke for hardt som Are og Knut snakker om i neste sitat.

Are: Det man ønsker i forhold til friluftslivet er å sørge for elever opplever friluftslivet som trygt og behagelig. Både med tanke på værforhold som vær og vind som kan gjøre at det oppleves litt surt og ille. Da er det viktig at man vet hvordan man kan få snudd den situasjonen til at den blir komfortabel og at den kan nytes.

Knut: Å være en god friluftslivlærer har med at du skal vekke en interesse og lyst til å være ute. Hvis du overdriver turen så det blir for slitsomt i forhold til ferdighetene, slik at du vil du miste flere en du får. Så tror jeg det er viktig å tenke i stor grad av tilrettelegging. Sånn at de får den «Ååå, dette var gøy». For eksempel kan du heller noen ganger ta med vaffelrøre ut i stede for å lage det ute. Det er nok viktigere å få i gang prosessen med å kjenne varmen fra ovnen, bålet eller peisen, og samholdet i koiene. Grad av tilrettelegging er viktig alt ettersom hvilken gruppe og hvilke elever du har med å gjøre. Der kan du da forandre på den tilretteleggingen etter hvert som ferdigheten øker.

Skal du vekke en interesse sier Knut og Are at du må ha trygge turer hvor du tilpasser ferdighetsnivået til elevene, slik at det ikke blir for ukomfortabelt. Da må du vite hvordan du skal tilpasse for å få en komfortabel tur selv når det er dårlig vær.

6.2.3 Lære å oppdage de gode opplevelsene med naturen, og å ta vare på naturmiljøet.

Over snakker flere om å skape gode opplevelser i friluftslivet til elevene. Kunnskap og kompetanse om friluftsliv mener alle informantene at er viktig i friluftsliv. Spekteret av kunnskap er bredt og stort, men de fleste informantene nevner noe som er spesielt og eget med friluftsliv og det med å være ute i naturen. Det er noe som er bra for mennesket og det handler om verdien med naturen og hvordan du skal lære å bruke og ta vare på den. Dette er noe av budskapet en god friluftslivlærer burde smitte over på elevene via engasjementet og interessen mener Ola i sitt sitat.

Ola: Det er en positiv ting og bruke kroppen og når vi bruker naturen gir det noen ekstra dimensjoner med trening. Det å erfare naturen og kanskje bli glad i naturen gjør at vi på den måten kanskje tar bedre vare på naturen.

Julie inviterer til sin lekegrind med begeistring og engasjement for å få elever til å oppdage gleden og det vakre med friluftslivet.

Julie: Det å være ute gjør noe med oss. Jeg prøver å begeistre de, «Se den flotte fargen!», «Se soloppgangen!». Du må på en måte lære og fortelle de hvor vakkert det er for at de faktisk skal kunne se det, oppdage og forstå hvor fint og fantastisk det faktisk er. Da kan jeg komme med min barnslige begeistring og prøve å invitere de inn i min verden og lekegrind.

Det er nødvendig med kunnskap for å kunne kjenne til naturen slik at du kan beskrive og vise hvor og hva som er i naturen, og hvor vakkert det er slik at elevene kan oppdage det. I den sammenheng nevner Knut noen momenter som kan være lurt å ha med seg som friluftslivlærer.

Knut: En god friluftslivlærer må ha egenferdigheter og bør ha natur kunnskap, kunne litt om arter, trær, terreng og forstå naturen litt. Det er noen grenser eller fagområder som flyter over i hverandre som har med biologi, naturkunnskaper, økologi og friluftsliv, tenker jeg her henger litt sammen. En god friluftslivlærer prøver å legge opp til et friluftsliv som krever lite utstyr, fordi mye utstyr er i grunn å gå på tvers av det naturen trenger fordi det må produseres så masse. Så det er en litt sånn miljøtanke bak det. Dempe utstyrs hysteri. En god friluftslivlærer nærmer seg litt en sånn selv bergingstanke. Hva kan vi høste forsiktig, men samtidig høste bærekraftig. En som ser seg som en del av naturen, og ikke en lærer som skal bruke naturen og hva kan jeg få ut av naturen. En god friluftslivlærer får elevene til å bli glad i å være ute.

Gode beskrivelser og ord om naturen må brukes for å kunne begeistre og for å få elevene til å se det vakre, og da trenger du kunnskap for å være en god friluftslivlærer. For å se dette nevner Sindre og Julie at du må kunne formidle det med å være nysgjerrig og du må peke på ting i naturen og gjøre elevene oppmerksomme på fenomener ved å bruke sansene, se, føle for å kunne oppleve det vakre med naturen.

Sindre: Det å kunne formidle, være nysgjerrig og peke på ting i naturen gjør elevene mer oppmerksom på hva som er rundt og gjør at opplevelsen av friluftslivet kanskje blir mer forsterket og bedre. Hvis du for eksempel kan si: se på det fenomenet, den bekken, det treet, lese naturen og forklare hvorfor det har skjedd, hvorfor er det slik og kanskje koble inn litt kulturhistorie, hva som er blitt gjort med et område, her ligger det rester, groper i bakken og hva kan dette være, og rett og slett se sammenhenger.

Julie: Det er læreren som skal prøve på å motivere og gjøre elevene glade i å være ute. Det er mitt mål! Det at de skal like å være ute og oppleve mestring ute. Uten å måtte fryse så mye og kunne kle seg og oppføre seg slik at de får gode opplevelser. Med gode opplevelser så tror jeg at konsekvensen blir at de vil ta vare på miljøet.

Det vakre med naturen er også noe som må beskyttes av en god friluftslivlærer og læres bort til elevene. Det er da snakk om menneskers forhold til naturen og om hvordan vi i dag skal ta vare på naturen. Det å ta vare på naturen blir beskrevet som flere ting, men gjennomgående er det en tanke om å beskytte og ikke skade naturen, og skal du bruke den må det være med hensyn. Noen begreper som brukt i sammenheng med å beskrive hvordan man skal ta vare på naturen: Sporløs ferdsel, bærekraft, miljøvern, ikke kaste søppel, å være en del av naturen, ikke lage kjøpepress og lære elever å bruke det som de har. I datamateriale er det en tendens av meninger om at en god friluftslivlærer må kunne formidle det som inngår i å ta vare på naturen.

6.3 Utdannelse og praktisk erfaring

Informantene ble spurt om hva en person må lære seg av kunnskaper og hva som er viktig å lære seg for å kunne jobbe og bli ansatt på friluftslivlinje, og i det hel tatt for kunne bli en god friluftslivlærer. Informantene ble også spurt om hva de mener er viktig av formell utdanning og praktisk kunnskap for å få jobbe på en friluftslivlinje på folkehøgskolen. Alle informantene har en mening om hva som er viktig av kunnskaper og i den sammenheng blir det nødvendig

å bemerke at alle informantene i studiet har lang erfaring og alle har over 10 år erfaring med arbeid på folkehøgskolen. Alle har også tatt en form for utdanning om det er før eller etter de ble friluftslivlærere på folkehøgskolen. I dette studiet har noen av informantene pedagogisk utdanning, noen friluftsliv og andre helt andre utdannelse, og noen har tatt mer utdanning under ansettelsen ved folkehøgskolen. Flere av informantene mener også erfaring, andre jobber og interessefelt som relevante for at de fikk den jobben på folkehøgskolen. Det er en variert bakgrunn på hvordan informantene har blitt flinke i friluftslivfaget og hva som gjør de kvalifisert til å arbeide der.

Informantene har en mening om hvordan du skal ha fått eller kan tilvende deg nok kunnskap og hvordan du skal få nok kunnskap til å arbeide på friluftslivlinje på folkehøgskolen. I den sammenheng beskriver de sin egen situasjon eller bakgrunn ofte i sammenheng med hvordan de selv fikk nok kunnskap. For å ikke gå alt for detaljert inn i informantene sin bakgrunn prøver jeg her å få fram de viktigste momentene som informantene mener er viktigst knyttet til å bli ansatt på en friluftslivlinje på folkehøgskolen eller arbeide som en god friluftslivlærer.

6.3.1 Det kan være lurt å ha en friluftslivutdanning for å bli en god friluftslivlærer

I datainnsamlingen kommer det frem at det ikke er nødvendig med en formell utdanning for å kunne bli ansatt i folkehøgskolens friluftslivlinjer. Det kommer veldig tydelig fram at flere av informantene mener at utdanning er bra og at det på ingen måter er noe bakdel å ha med seg. Sindre har sterke meninger om hva han ville sett på skulle han ansatt en friluftslivlærer i dette sitatet.

Sindre: Det er helt soleklart hvis jeg skulle ansatt en friluftslivlærer ville jeg i første omgang fokusert på de med bachelor eller utdanning i friluftsliv, og så sett på hva de driver med og eventuelt hva som skulle være spennende.

Erfaring er så utrolig viktig ha med seg. Tenker kompetanse og det er snakk om en ny lærer så er det utrolig viktig med erfaring, men en bachelor i friluftsliv er gull verdt og gir et godt grunnlag, men er ikke noe du må ha for å jobbe på folkehøgskole. Å ha det teoretiske i bunnen er bra og gir gjerne mer utbytte av den praksisen du får.

Sindre har tydelige meninger om hva som er viktige kvalifikasjoner skulle han ha ansette en friluftslivlærer. Sindre synes en utdanning er svært fornuftig å ha med seg fordi det gir et godt teoretisk grunnlag og kan være bra for den praksisen som en friluftslivlærer burde ha. Stein er

opptatt av hvordan skolen skal bli oppfattet i Norge, noe som skiller seg litt fra de andre informantene og han har gjennomgående meninger om dette. Han mener at det er viktig at folkehøgskoleslaget ansetter lærere i dag som er velutdannede folk og tar teori i pedagogikk og andre fag seriøst. Stein er også enig med Sindre, og beskriver hvor viktig det er med utdanning og hva det gjør med folkehøgskolen sin status.

Stein: Hvis jeg skulle ansette en friluftslivlærer da ville jeg nå i 2020 valgt en med mastergrad i idrettsfag eller med fordypning i friluftsliv eller hva det nå heter og med PPU. Da har du de beste forutsetningene for å ha en faglig kompetent lærer og det er sånn skoleslaget burde framstå utad, i tillegg at det er skolerte velutdannede folk som tar pedagogisk fag på alvor. Det er litt mangelvare syntes jeg.

Stein mener at i 2020 burde ansettelse av friluftslivlærere være lærere med en idrett/friluftsliv utdanning med PPU og pedagogikk. Sindre og Stein skiller seg litt fra de andre informantene siden de er så veldig klare på at en person som blir ansett i dag bør ha en utdanning som er friluftslivrelatert om det er bachelor eller master. Flere mener også at friluftsliv utdanning gir deg best mulig grunnlag for å jobbe på en slik linje og at det er en fornuftig vei å ta hvis noen ønsker å bli friluftslivlærer på folkehøgskolen. Are beskriver her hva han mener er best av formell utdanning eller praktisk erfaring og diskuterer litt hvorfor han mener det.

Are: Mye handler om hvem du er som menneske og hvilket menneskesyn du har. Du kan ha formell god kompetanse som gjør deg skikket til å lede en gjeng så har du kanskje ikke det som trengs av personlige egenskaper for å kunne lede dem på rett vei. Men du har folk med realkompetanse som har de personlige egenskapene som sånn sett kan gjøre en mye bedre jobb en mange med formell kompetanse. Jeg personlig syntes en kombinasjon av de begge kanskje er det beste.

Are, Ola, Julie og Jens mener at det er lurt, ønskelig eller en styrke at alle tar en friluftslivutdanning, men påpeker at du må ha erfaring og mener en kombinasjon er fornuftig. Knut er kritisk til utdanning fordi praktisk erfaring er så viktig, og jeg vil komme mer inn på dette i senere i en kategori som omhandler praktisk erfaring for å ha en ryddig oversikt. I den sammenheng vil jeg nevne at i sitatet til Sindre forteller han hvor viktig praktisk erfaring er. Stein kommer også inn på viktigheten av praktisk erfaring senere, selv om han har klare meninger om utdanning. I intervjuene er det en tydelig tendens i datamaterialet at seks av syv av informantene er enig i at en form for friluftslivutdanning vil gi deg et godt utgangspunkt.

Utdannelsen bør helst kombineres med mye praktisk erfaring. Jeg skal se nærmere på praktisk erfaring etter jeg har presentert hva informantene mener om pedagogikk faget.

6.3.2 En folkehøgskolelærer bør ha en pedagogisk utdanning

Informantene mener at folkehøgskolen er litt annerledes fordi du jobber med hele mennesket og arbeider mye med sosialiseringprosesser. En tendens i datamaterialet er at arbeidet med det sosiale blir nevnt av alle informantene som veldig viktig på folkehøgskolen. Det er da snakk om skolen og læreren som arbeider på folkehøgskolen og ikke bare på friluftslivlinjer. I den sammenheng snakker fire av informantene om hvor viktig det er å arbeide med det sosialpedagogiske på folkehøgskolen. I dette sitatet beskriver Ola hvor viktig det sosiale arbeidet på folkehøgskolen er, og hva som er spennende med det i friluftslivfaget.

Ola: Det ene er at vi jobber med folk og da bør du ha et engasjement og en interesse for å arbeide og sosialisere deg med mennesker. På folkehøgskolen så er det sosiale veldig viktig, og det å kunne omgås med folk og arbeid sammen med folk. Å jobbe masse som sosialpedagog i folkehøgskolen, og rett og slett litt på det å kunne møte folk. I vårt fag jobber vi da med utearenaen og friluftslivet like masse i forhold til det å møte folk og jobbe med å utvikle mennesker og følge de på veien som de går på. Når man jobber som friluftslivlærer så er det jo spennende å ta med folk ut i naturen på forskjellige og varierte aktiviteter som er i naturen.

Ola mener at det er veldig viktig å arbeide med det pedagogiske og det er derfor lurt å få en pedagogisk utdanning. Knut skiller seg ut og er kritisk til utdanning og mener at realkompetanse og hvem du er som person er veldig viktig, men han sier også at det sosiale arbeide på folkehøgskolen er veldig viktig. Are og Sindre snakker mye om å arbeide med det sosiale og er positive til friluftslivutdanning, men har ikke en sterk mening om at du må ha pedagogikk. Jens, Stein, Julie og Ola snakker spesifikt om pedagogikkfaget og mener at det er veldig viktig i arbeidet med det sosiale i på folkehøgskolen. Stein nevnte i sitatet sitt tidligere hvor viktig han mente det var med utdanning for folkehøgskole som skoleslag. Her prater han positivt om pedagogikk faget, men skiller seg igjen litt ut med veldig streke meninger om skoleslaget.

Stein: Det blir litt sånn subjektivt hva jeg synes. Jeg synes at på generelt grunnlag at ingen bør ansettes i folkehøgskolen uten pedagogisk utdanning, men da er vi nesten litt over i sånn fagforening og skoleutviklingsperspektiv. Hvis folkehøgskolen stadig

skal benytte seg av retten til å ansette kule folk med realkompetanse. Så over tid så vil man da bli et skoleslag hvor man har mange lærere som ikke har lærer utdanning. Da blir man til slutt et skoleslag som ikke blir tatt seriøst i utdannings-Norge.

Grunnen til at pedagogikk er så viktig er fordi pedagogikk dreier seg om hvordan du skal behandle mennesker og forstå elevene. Det dreier seg om at du kan strukturere, planlegge og gjennomføre undervisning på en god måte. Altså pedagogikk er en vitenskap, og tro at man er like flink lærer ved å bare tenke kloke tanker og har vært masse på tur, da bommer man litt! Det er fordi man skal ha respekt for pedagogikk som fag.

Stein sier at dette er hans eget subjektive syn på hva han mener og hvordan han ønsker at folkehøgskolen skal bli oppfattet i utdannings-Norge. Stein advarer om ansettelse av kule lærere med realkompetanse. Det er ikke flere av informantene som kommer med disse tankene om hvordan de ønsker skoleslaget skal oppfattes utad. Det er flere som mener pedagogikk er viktig, og til og med litt viktigere en friluftslivutdanning. Julie mener det kommer litt an på hvor ekstremt friluftsliv du driver med i forhold til om pedagogikk er viktigs.

Julie: En viss praktisk erfaring må du ha, men det er spørst hvilket nivå friluftslivsaktiviteten trenger av sikkerhetstenking. På det nivået jeg driver med er det pedagogikken som er viktigst. Det er ikke nødvendig å ha idrettshøyskolen på mine enkle turer, men det er jo ingen bakdel som sagt. Mine turer er ikke bratte, lange og glatte, det er enkle nærturer, men det skal så klart ikke undervurderes heller. Jeg ønsker så klart at mange tar friluftslivutdanning. Det er mer viktig hvis du skal på vintertur og da krever det enda mer sikkerhet og erfaring om kulden, ras og slikt.

Julie som jobber på idrettslinjen og har friluftslivvalgfag, mener at slik hun driver friluftsliv så er det pedagogikken som er det viktigste og du trenger ikke nødvendigvis friluftslivutdanning. Det skal i den sammenheng nevnes at Julie er internatleder og arbeider ekstra mye med det sosiale på skolen. Pedagogikk blir ansett som et svært viktig fag for fire av informantene og de mener det er en fordel i det sosiale arbeidet på friluftslivlinjen på folkehøgskolen. Tre informanter nevner ikke pedagogikkfaget. Stein er den eneste som mener at ingen burde ansettes uten pedagogisk utdanning på folkehøgskolen generelt i dag. Tidligere ble det nevnt dette med praktisk erfaring som veldig viktig, og vi ser også at Julie nevner det i sitt sitat. Vi skal nå se nærmere på praktisk erfaring.

6.3.3 Praktisk erfaring og realkompetanse

Over er det flere sitater fra informantene som omhandler formell utdannelse, og i disse nevner jeg gjennomgående at flere av sitatene sier noe om praktisk erfaring. Jeg skal i den sammenheng presentere informantenes mening med flere sitater for å få fram hvor viktig praktisk erfaring eller realkompetanse er for å bli en god friluftslivlærer på folkehøgskolen. Det blir derfor relevant å nevne litt hva informanten har ment tidligere. Stein og Sindre som har veldig sterke meninger om at en friluftslivlærer i dag bør ha utdanning, men de sier også at du trenger praktisk erfaring for å være en god friluftslivlærer og dette mener alle informantene. Når informantene ble spurt om friluftslivbakgrunnen sin, prater de om sin egen erfaring og hvordan de via praksis lærte seg friluftsliv, og nevner det som en viktig faktor for at de ble flinke i friluftsliv selv. En tydelig tendens i datamaterialet er at alle informantene mener at for å være en god friluftslivlærer må du ha praktisk erfaring på en eller annen måte. Hvorfor informanten mener dette er så viktig, skal vi prøve å presentere videre.

6.3.4 Praktisk erfaring er viktig kunnskap i friluftslivfaget

Informantene ble spurt om hvorfor praktisk erfaring er så viktig og hva som trengs av kunnskap for å være en god friluftslivlærer. Tidligere nevnte informantene at de brukte uteklasserommet og tur, og dette er arenaen du er store deler av tiden hvis du er en friluftslivlærer. Er det noe annerledes med å være ute i uteklaserommet, og hva er det som eventuelt gjør dette spesielt. Jens mener at praktisk erfaring er viktig for å jobbe på en friluftslivlinje, og her forklarer han hvorfor.

Jens: Du må ha praktisk erfaring for å jobbe på en friluftslivlinje. Jeg mener at du kan ha gode karakterer og være egnet til å være en god lærer inne, men når du er ute og alt kan skje ute så må du ha noe erfaring. Det hjelper heller ikke med gode karakterer hvis du ikke er egnet til å jobbe med ungdom eller takle alt det som skjer ute. Det er viktig å ha levd et liv ute og ikke bare sittet inne. Ikke på byen, men i skauen og fjellet!

Jens mener det er andre forutsetninger når du jobber ute enn hva det er i et klasserom, fordi det er ikke like trygt ute som det er inne i et klasserom. Derfor er praktisk erfaring viktig, og i den sammenheng mener han at du som friluftslivlærer må ha erfaring med et liv ute i skauen.

Du må ha erfaring fra å være på tur, slik at du vet hva du skal gjøre hvis det skjer noe uforutsett. Are er enig i at det er viktig å ha erfaring med å være ute.

Are: Praktisk erfaring er viktig fordi den gir deg en trygghet. Det er ikke bare solskinnsdager ikke sant. Det at en velger og presse seg selv ute i dårlig vær og får den erfaringen på egen kropp, så gjør jo det at man da i lignede situasjoner undervisningsmessig vil ha et større register å spille på i forhold til hvilke tiltak man skal gjøre tenker jeg.

Are mener det ikke alltid er solskinnsdager ute og mener at en god friluftslivlærer må ha praktisk erfaring med dårlig vær og må ha kjent dette på kroppen, slik at du kan håndtere dette i en undervisningssituasjon. Julie er også enig om at du må ha vært ute og gått turer, og tilegnet deg noen erfaringer.

Julie: Du må ha kunnskap tilknyttet til at du må ha vært ute og gått noen turer, fått erfaring, vite hvordan det er å fryse, påkledning og kompetanse ellers. Jeg reiser aldri en plass hvor jeg ikke har vært og jeg går alle turene før jeg har med elever. Jeg liker å være forberedt og ha en trygghet på at det skal være ordentlig og at jeg skal vite hvor vi er på tur.

Julie mener du må ha erfaring og kunnskap med å fryse, slik at du vet hvordan du skal kle på deg. Hun mener også at du må være forberedt og ha gått tur der du skal ta med elevene, slik at du har erfaring med hva som møter deg på turen.

6.3.5 Det er lurt med utdanning, men med erfaring kan du også bli en god friluftslivlærer Tidligere nevnte jeg at det var fire informanter som var positive til friluftslivutdanning eller en kombinasjon av praktisk erfaring som var fornuftig. Sindre og Stein hadde streke meninger om at en person som skal bli ansatt på folkehøgskolen som friluftslivlærer må ha friluftslivutdanning. Fire informanter mener også at pedagogikk var veldig viktig i arbeide med på folkehøgskolen. Knut var den seneste som ikke var positiv til utdanning og som var mest kritisk. I dette sitatet forklarer han hvorfor.

Knut: Det er det som er vanskelig i dag er at vi måler kompetanse i dag med formell kompetanse. Kanskje ikke så mye i folkehøgskolen, men ellers er det det formelle som teller. Jeg tenker at en friluftslivlærer han må ha en god realkompetanse. I friluftsliv er praktisk erfaring viktigere en formell kompetanse.

Knut begrunner her tydelig at han mener praktisk erfaring er viktigere en utdanninge for å bli ansatt på en friluftslivlinje. Selv om Knut har en veldig sterk mening om at praktisk erfaring er viktigere en utdanninge, er han ikke alene om å mene at praktisk erfaring er veldig viktig for en friluftslivlærer. Tidligere mente Sindre at ansettelse av friluftslivlærere på folkehøgskolen bør skje på bakgrunn av at personen har formell friluftslivutdanninge, men åpner opp for at du ikke nødvendigvis må ha utdanninge for å klare deg som friluftslivlærer på folkehøgskolen.

Sindre: Praktisk erfaring er veldig viktig. Å ha erfaring og den praktiske biten er svært viktig avhengige av hvilken aktivitet en ligger opp til. Å ha en solid fagutdanninge er nok å foretrekke, spesielt om det er litt mer ekstreme friluftslivlinjer. Du kan klare deg med god erfaring og andre personlige egenskaper for å jobbe på folkehøgskolen.

Sindre mener det er en fordel med solid utdanninge på de ekstreme friluftsliv linjene, men du kan klare deg med praktisk erfaring. Når du ikke har en formell utdanninge mener informantene at det er mulig å allikevel være eller bli en veldig god lærer på friluftslivlinjen på folkehøgskolen. Da skal mange faktorer ligge til grunn som Stein nevner her.

Stein: Skal vi skille litt her å bare se på det å være en god lærer i friluftslivfaget, så kan man kompensere for litt manglede pedagogisk innsikt med å ha en voldsomt god erfaring med å være på tur. Det er flere veier fram her og det er helt sikkert mulig å være en veldig god friluftslivlærer med masse erfaring og lite formell kompetanse, men allikevel være mye bedre enn med en mastergrad fra idrettshøgskolen som egentlig har en litt for teoretisk tilnærming og for lite erfaring igjen da. I det lange løp så er jeg helt sikker på at det at man har en pedagogisk utdanninge i bunn er veldig viktig. Man kan utvikle seg å ta pedagogisk utdanninge etter hvert, eller starte litt teoretisk og ha lite erfaring, men så etter hvert bygge seg opp erfaring.

Stein sier her at i friluftslivfaget kan du klare deg uten en formell utdanninge hvis du har virkelig mye praktisk erfaring. Stein kritiserer også litt en masterstudent og sier at det muligens kan bli litt for teoretisk, men mener fortsatt at utdanninge er lurt fordi du kan bygge erfaring på det. Videre er det flere som er kritiske til utdanninge i neste kategorien.

6.3.6 Friluftslivstudier gir ikke studenter nok praktisk erfaring

Det er ikke bare Stein som mener det er mulig å bli for teoretisk på en utdannelse. Knut er en av informantene som har satt sin tvil til friluftslivutdannelse og hvor mye praktisk erfaring studenter får der. Julie, Ola og Sindre nevner også at det er lurt å ha kurs og andre praktiske erfaringer, men kritiserer ikke friluftslivutdannelse på samme måte. Jens tenker at du får en del praksis i studier, men mener selv han fikk mest nytte av praktisk erfaring og at du ikke kan klarer deg som teoretiker. I dette sitatet begrunner Knut hvorfor han mener utdanning ikke er godt nok.

Knut: I friluftsliv er praktisk erfaring viktigere en formell kompetanse. Det kan jeg begrunne med at i dag kan du gå gjennom friluftslivstudiet nesten uten å ha være noe særlig ute og uten å ha fått noe særlig veiledning. Du bare får noen prosjekter som skal gjennomføres på egenhånd. Det er også veldig varierende hvordan den praktiske biten din blir vurdert. Lærerutdanningen er et håndverk hvor du må lære deg noe om den teknikken til å ta vare på mennesker og du får en del forståelse av å lese teorien, men det er når du håndterer og snakker med ungdommen at du får en forståelse på ferdigheter og hvordan du burde gjøre det. Jeg mener mer at det er et håndverk enn akademisk tilværelse du skal inni når du er lærer. Derfor er jeg veldig tilhenger av mye praksis.

Knut mener at det er for lite og veldig varierende om du får praktisk erfaring ute og det er for dårlig veiledning for elevene. Are er enig i at det kan var for lite praksis og mener det er forskjellig på praksisen du får når du er student.

Are: Det kommer an på hvor praktisk rettet det studiet har vært selvfølgelig! Der er det også stor forskjell hvordan studier gjennomføres. Faglærerutdanningen som har vært her tidligere hvor de hadde fordypning i friluftsliv, selv der også mener jeg at det er nødvendig at de som ble uteksaminert også praktiserer friluftsliv på egenhånd for å bli flinke og har interessen for det.

Are er kritisk til studier og om de har nok praksis og mener at du som student burde praktisere og drive med friluftsliv på egenhånd for å bli flink. Jens mener at utdanning gir praktisk erfaring, men mener allikevel at det er lurt å gjøre litt ekstra for å bli flinkere.

Jens: Når det gjelder hva som er best av formell utdanning eller erfaring går de begge hånd i hanske, men det er klart hvis du har studert friluftsliv så har du også den praktiske biten med deg også. Du har også innbakt PPU og sånn. Hvis du har meldt

deg opp til noen ekstra kurs da, så er det bare gull. Men som en teoretiker så tror jeg ikke at du ville ha funnet deg til rette eller taklet de situasjonene som du ville ha kommet opp i så kjapt. Fordi du må ha eller bør ha en del praktisk erfaring med deg.

Jens sier at både utdanning og praktisk erfaring går hånd i hanske. Jens mener at det ikke holder å bare være en teoretiker, og at du da kanskje ikke kan håndtere situasjoner som oppstår uforutsett. Han mener at du bør eller må ha praktisk erfaring med deg for å fungere som friluftslivlærer.

6.3.7 Hvordan bygge opp erfaring og kunnskap uten utdanning?

Informantene nevner tidligere at det er viktig med erfaring og at det ikke er tilstrekkelig nok med å bare være en teoretiker. Du må ha eller få deg erfaring, opplevelser og kjenne på det å være ute på kroppen. På den måten kan du lære deg å håndtere ulike situasjoner bedre, siden du allerede har opplevd noe lignende og vet hvordan du skal handle. Skulle du ha noen mangler i det formelle eller generelt av erfaring eller bare ønsker å bli bedre har Sindre, Jens, Knut, Ola meninger om hvordan en friluftslivlærer kan få seg mer og tilstrekkelig med praksis erfaring. Sindre beskriver hva som er lurt å gjøre vist du ikke har utdanningen med deg.

Sindre: For min del som ikke har hatt den formelle sikkerhetsutdanningen så er det klart at jeg har hatt kollegaveiledning og kurs. Da må du være litt på «høgget» selv, søke kunnskap, søke kollegaer, erfare, deler kunnskap og være interessert i dette eller så gambler man litt i forhold til sikkerhet og da er ikke folkehøgskole plassen å jobbe.

Sindre mener du må være en person som søker kunnskap og arbeider med å bli en flinkere friluftslivlærer. Du må bruke de ressursene du har rundt deg som andre kollegaer. Jens mener praktisk erfaring er viktig og hvis du ikke har utdanning er det lurt å gjøre andre ting for å få praktisk erfaring. I den sammenheng forklarer han til elever som ønsker å få samme jobb som han.

Jens: Jeg sier til de elevene som mener jeg har drømmejobben at de må meld seg på masse kurs, for eksempel klatrekurs, brattkort, topptur, kajakk, kano og førstehjelpskurs. Da kan de vise til at dette har jeg gjort, jeg har ledet en gruppe! Får du spørsmål om å være en lagfører, troppsleder i militæret og speiderlagleder så ikke si nei, si ja! Da viser de også at de har troen på deg. Det er tillit som hele tiden går over til elevene og de kan bare ta det med seg videre. Sånne ting synes jeg er

avgjørende. Da har du den fått en god erfaring, og kunnskapen med at du har jobbet med mennesker og ikke bare sittet foran pc-en, levert inn oppgaven og fått karakteren.

Jens er mener at det er lurt å ta kurs og verv som gir deg erfaring med å arbeide med mennesker og å kunne lede grupper ute. Da får du erfaring som du kan vise til, i form av tillit som du har opparbeidet deg med at du kan arbeide med mennesker. Ola mener også at du bygger erfaring underveis og det er spesielt viktig at du lærer mye hvis du ikke har en formell utdanning.

Ola: Den erfaringen du bygger opp underveis tror jeg er veldig viktig for å kunne bli en bedre lærer både på sikkerhet og faglig innhold ellers. Av og til må man hoppe litt ut i ulike situasjoner hvis du ikke har en sterk formell bakgrunn og kanskje er litt fersk i friluftslivfeltet. Det er viktig at du legger ned mer arbeid underveis i starten og kanskje forhøre deg med andre som har den formelle kompetansen.

Ola sier her at erfaring du bygger opp underveis på sikkerhet og det faglige er viktig, om du ikke har en formell bakgrunn. Det viktig at du legger ned arbeid for å få kunnskap knyttet til mangler du har hvis du mangler utdanning. Ola mener at du som ny friluftslivlærer til en vis grad må hoppe litt ut i det hvis du har mangler innenfor det formelle eller i friluftslivfeltet. Det er da viktig å bygge opp erfaring på sikkerhet og det friluftslivfaglige. Jeg vil bemerke at i både Jens, Sindre og Ola sitt sitat over, snakker om at du som friluftslivlærer uten utdanning må arbeide mye og være interessert i å sanke nok kunnskap og erfaring. I sitatene kobler både Sindre og Ola den praktiske erfaringen du trenger sammen med sikkerhet. Sikkerhet er viktig å arbeide med og jeg skal nå se mer på dette i neste kategori.

6.4 Sikkerhet

I datamaterialet er det en tydelig tendens hvor informantene mener den gode friluftslivlærer er en som tenker på sikkerhet. Absolutt alle informantene snakker om en form for sikkerhet i tilknytning til å ta med seg elever i uteklasserommet eller på tur ute i naturen med friluftslivlinjen. Det er flere av informantene som starter med å prate om sikkerhet i tilknytning til den gode friluftslivlærer eller kunnskap en friluftslivlærer burde ha. En god friluftslivlærer er også en som har opplæring av elever for å kunne utføre aktiviteter på en trygg måte. Det skal også bli presentert hva informantene mener en god friluftslivlærer arbeider med for å opprettholde sikkerheten. Hvorfor sikkerhet er så viktig og hvordan det arbeides med skal jeg prøve å strukturere på en fornuftig måte i denne delen. Ola sier her at

det er noe av det mest utfordrende når du jobber som friluftslivlærer, spesielt hvis du ikke har noe faglig bakgrunn.

Ola: Det mest krevende er å komme inn i et fagområde og tenke på sikkerhet hvis en ikke har den faglige bakgrunnen. Så fokuset på sikkerheten og dette med å ivareta gruppen ute på tur. Da er det fint i hvert fall for min del å kunne ha en faglig bakgrunn der jeg blant annet har jobbet med sikkerhet, turplanlegging og de aspektene med jobben.

6.4.1 Ikke driv med aktiviteter du ikke har kompetanse på eller det formelle på plass.

Sikkerhet er noe som må bli tatt på alvor når en friluftslivlærer har med seg elever i uteklasserommet. Informantene er nøye med å si at en god friluftslivlærer ikke må drive med aktiviteter personen ikke har kompetanse på. Sindre forklarer at hvis det mangler kompetanse eller kunnskaper, må friluftslivlæreren hente inn kvalifisert personell for å opprettholde sikkerheten.

Sindre: Skulle du komme i en situasjon med skader, ulykker eller alvorlige ulykker. Da er det blant annet viktig med kompetanse og kvalifikasjoner læreren har for å kunne utføre den aktiviteten på en sikker måte. Med min bakgrunn er det ikke alt jeg kan ta hvis jeg mangler noe av den formelle kompetansen og da må jeg ta inn noen andre med den nødvendige kompetansen som kan ta det med elevene.

Sindre mener at det er viktig med kvalifikasjoner og kompetanse slik at om du havner i en ulykke, så har du det formelle på plass. Det å planlegge i forkant, men også ha erfaringer med situasjoner mener Jens er viktig. Jens mener også at du ikke må drive med ting du ikke har kompetanse og praktisk erfaring med.

Jens: Det er klart at dette med sikkerhet er viktig og vi driver ikke med ting som vi ikke har kompetanse på. Når vi har forflyttet oss fra skolen hvor det er ganske trygt og ut i fjellet, da kan selvsagt ting skje og da kommer førstehjelpen inn og den må man kunne. Det er viktig at du får kontroll, handler, ikke fryser i en situasjon og vet hvem du skal kontakte for å få hjelp og informere. Du må ha litt forkunnskaper, erfaringer og ha prøvd en del ting. Du vet hva du skal gjøre i forskjellige situasjoner og at du kan jobbe deg gjennom forskjellige scenarioer.

6.4.2 Rutiner på hvordan du arbeider med sikkerhet i folkehøgskolen

Alle informantene nevner at det er viktig å tenke og planlegge sikkerhet før du drar på tur, men ikke alle går i dybden på dette. Sindre og Jens beskriver gode måter å arbeide med denne type forberedelser. Sindre og Jens mener at dette er innarbeidet i folkehøgskolen. Sindre sitt sitat beskriver hvordan dette fungerer på skolen til Sindre og Ola.

Sindre: Før hver tur så utarbeider vi en turplan og i det ligger det en HMS-plan. Vi går gjennom og beskriver litt om opplegget hvor turen er og risikoen for ulike hendelser og for eventuelt hva vi gjør. Risikovurdering gjør vi hele tiden. Dette lærer vi også elevene, slik at de vet hvordan vi tenker sikkerhet og ved noen av oppleggene går vi grundig inn på sikkerhet, men etter hvert så blir også elevene veldig drillet på dette.

På skolen hvor Sindre og Ola arbeider, beskriver Sindre at de alltid lager en HMS-plan hvor de gjør ulike risikovurderinger. Sindre mener også at han tar elevene med på sikkerhetstenking. Alle informantene prater om sikkerhet, men de er ikke like bastante på at dette ligger innebygd i folkehøgskolen, slik som Sindre og Jens beskriver. Jens mener de har mange prosedyrer på skolen hvor han jobber, og han beskriver flere momenter i dette arbeidet som er veldig viktig og eksemplifiserer hvorfor dette er så viktig.

Jens: Her på skolen er det prosedyrer før alle turer, hvor vi som faglærere er i et sikkerhetsmøte hvor vi sitter ned og tenker igjennom forskjellige senarioer. Så lager vi en plan, snakker om hvem av lærerne på turen som skal gjøre hva og hva som er varslingsprosedyre. Det er mange ting som kan skje når du reiser med en ungdomsgruppe og elever kan skade seg.

Jens beskriver at de har planer og prosedyrer som utarbeides i sikkerhetsmøter. Dette er viktig for å kunne være forberedt for det uforutsette som kan oppstå på tur.

6.4.3 Lærer elevene sikkerhet

Alle Informantene mener at et viktig moment i sikkerhetstekningen er å lære elevene ferdigheter som gjør at de kan ta vare på seg selv og drive friluftslivet på en trygg måte. Når du som friluftslivlærer har med deg en gruppe på tur er det veldig mange ting du skal tenke på i forhold til sikkerhetsaspektet. For at en gruppe skal være trygg på tur hjelper det ikke alltid at

bare friluftslivlæreren er forberedt. Stein mener at en pakket sekk kan gi gode sikkerhetsforberedelser.

Stein: Det er veldig viktig hva hver enkelt elev i gruppa gjør selv for å være forberedt. Jeg tror de fleste lærere har førstehjelpsutstyr, vindsekk og standard utsyr og er godt forberedt selv, men har de sørget for at alle i gruppen er godt nok forberedt?

Stein snakker da om en ansvarliggjøring av elevene knyttet opp mot sikkerhet. Denne opplæringen skal gjøre at elevene kan lære å dra på tur selv. Det er da viktig å lære de hvordan de skal passe på seg selv for å ivareta sin egen sikkerhet. Ola mener at det er viktig for å bygge opp elevene sin kompetanse samtidig som du gir de gode opplevelser og glede med friluftsliv, og på den måten skapes den gode gruppen.

Ola: Det er viktig når vi gjør en aktivitet ute, at vi prøver å gi et minimum av opplæring som for eksempel: ta vare på seg selv og vurdere sikkerhet og prøve å skape gode opplevelser på en trygg måte. Når du har med nybegynnere så er det lurt å starte med å bygge opp aktiviteten fra bunnen og ta med de mest enkle sikkerhetsaspektene ved å kanskje gi de et kurs. Samtidig kan det være tekniske ting eller ferdigheter som krever at vi jobber teknisk, men også få folk til å oppleve glede med å være ute enten det er sol eller regn eller forskjellige væreforhold.

Ola nevner her at opplæringen må ha fokus på å lære elevene å ta vare på seg selv og vurdere sikkerhet, slik at de kan få gode opplevelser på en trygg måte. Da må du bygge elevene opp med opplæring eller kursing, og det kan føre til glede og interesse. Dette som Ola kobler opp mot sikkerhet er også noe som ble nevnt tidligere i tilknytning til friluftslivbegrepet. Informantene er delvis inne på undervisning og hvordan de underviser når det gjøres sikkerhetsvurderinger. Jeg skal se nærmere på friluftslivundervisningen på folkehøgskolen og de viktigste elementene her.

6.5 Fleksibel undervisning

Noen av de kategoriene over har sammenheng med undervisning. Hva som gjør undervisning annerledes i friluftsliv er at undervisningen foregår ute i uteklasserommet. Hvordan underviser en friluftslivlærer på folkehøgskolen og hva mener de er den beste måten å undervise på skal presenteres her.

6.5.1 Trygge turer krever fleksibel undervisning og en fleksibel rolle.

Når informantene blir spurt om den gode friluftslivlæreren eller hvordan de underviser trekker de ofte inn sikkerhets momentet. Alle informantene ønsker å gi elevene mulighet til å gjøre egne praktiske erfaringer, men de må hele tiden vurdere sikkerheten underveis eller før aktiviteten. Knut og Are beskriver flere viktige momenter i det gi eleven mulighet til å prøve seg, så lenge det ikke går ut over sikkerheten. Knut beskriver at risikofaktoren med aktiviteten gir føringer på hvordan du skal undervise.

Knut: Vi må ha en høy grad av sikkerhet med sterke og tydelig instruksjoner, og ha det veldig firkantet fordi dette kan være veldig farlig. Desto farligere øvelsen er, desto høyere grad av instruksjon og tydelige regler må settes. Er det grader av at noen kan skade seg så må vi stramme til sikkerhetsreglene, instruksjonen øker og det blir mindre erfaringer med problemløsende lek med aktivitetene.

Knut ønsker å gi elevene problemløsende lek, men mener at du må gi tydelig instruksjoner og regler hvis det er farlige øvelser som kan gå ut over sikkerheten til elevene. Are mener også det er viktig å gi handlingsrom og erfaringer, men han er nøye på at det må være trygt i gruppa og god sikkerhet for å kunne gi elevene handlingsrom. Stein sin mening samsvarer med Are.

Are: En god friluftslivlærer har evne til å skape trygghet og tillit i en elevflokk, som vet å samtidig gi dem handlingsrom til å kunne gjøre erfaringer. Det gjelder for all undervisning og er grunnlag for all læring. Med det handlingsrommet så tenker jeg at det ikke er handlingsrom for en vær pris og da snakker vi om sikkerhetsaspektet. Der kommer det sikkerhetselementet inn hvis det er en situasjon som krever at alle må være klar over alle sikkerhetsvilkår og da lar jeg de ikke erfare det. Da er det tydelig læring og forelesning om hvordan ting må være.

6.5.2 Rolle

Informantene mener at det er en forskjell på å være folkehøgskolelærer og friluftslivlærer, men du er også begge deler, og det er viktig å kunne bytte rolle når det er nødvendig.

Den fleksible undervisningen er avhengig av en fleksibel rolleforandring når situasjonen krever det, og som regel av sikkerhetsmessige årsaker. Hvordan informantene ser seg selv i ulike roller skal presenteres her. Stein og Julie problematiserer ikke rollen noe særlig, men mener at du må kunne tilpasse deg underveis. Sindre mener at det er ikke noe spesiell rolle,

men beskriver i tidligere sitat hva som inngår i å være lærer. Ola mener at friluftslivfaget har en egen veilederrolle knyttet fagets natur, men mener også man er like mye lærer.

Ola: Vi bruker betegnelsen veileder gjerne mer enn en friluftslivlærer fordi at det ligger litt i fagets natur. Når vi er ute på tur så blir vi på en måte en leder for en gruppe, like mye som en lærer. I vårt fag så vil kanskje det å være veileder være det jeg selv tenker på som en egen rolle da.

Are problematisere ikke folkehøgskolelærer og rollene så mye, men nevner at du må bytte roller i forhold til ulike situasjoner og knytte det opp mot ulike undervisningssituasjoner ute.

Are: Jeg er veileder, men noen ganger så er jeg en foreleser, jeg tolker det ikke som om det er noe forskjell. La elever slippe til der det er ok, også må du la dem prøve. En kombinasjon i forhold til riktig situasjon, men nord-pilen den peker alltid nord og da må du si det. Ikke alt kan være erfaringsbassert, hvis jeg tar hensyn til sikkerhet hvor det er nødvendig må jeg gi instruksjon og gi de en god mal.

Jens skiller seg litt ut fra de andre med at han mener at lærerbegrepet kan være negativt i den grad av at det kan være med på å skape en dårlig relasjon. Han mener allikevel at du må kunne ha en fleksibel rolle for å kunne tilpasse hvilken undervisningsmodell du må bruke.

Jens: Jeg sier til elevene mine, jeg er ingen lærer. Jeg er en instruktør, guide, rettleder, veileder, rådgiver og hele den pakken der og at jeg er et menneske. Det gjør at de kan legge vekk det lærernavnet og så kan de heller oppdage det at det går an å snakke med meg. Å ha ulike roller er veldig viktig. Det er fordi alle de undervisningsmodellene må inn hele tiden. De ligger der som en pendel. Du kan være instruktør, men du må samtidig vite hvordan du skal si det på en annen måte hvis den første måten ikke gikk inn. Det kommer an på personen. Hvis eleven ikke skjønner hva du sier, så må det være et øvingsbilde. For eksempel, «Se på meg nå og prøv å gjøre det her».

6.5.3 Undervisningsmetoder som er god i friluftsliv

Det er en tendens til at informantene mener at du må kombinere rolle og undervisning underveis, men de har noen metoder de liker å bruke for å gi mest mulig praktiske erfaringer til elevene. Alle informantene ønsker å gi mest mulig erfaring, men det er ikke alle som beskriver metoden de liker å bruke. Absolutt alle informantene samler seg om at arbeidet med

det sosiale for å skape en god gruppe er noe av det viktigste en friluftslivlærer arbeider med. Det er hensiktsmessig om det skal være mulig å gjennomføre mange ulike aktiviteter. Ole beskriver her hva som må til for å ha en god undervisning på folkehøgskolen og hvordan man er avhengig av at gruppen fungerer sosialt.

Ola: Du må kunne finne en balanse med den gruppa du er sammen med og da må du ha et samspill med de elevene. Prøve å se på både det faglige nivået, men også i forhold til kommunikasjon og kunne lese hva elevene er mottakelig for. Hvordan man skal skape god stemning eller et godt læringsmiljø i gruppa slik at man er mer mottakelig. Det å skape et trygt sosialt miljø er en ganske viktig faktor for at du også skal få gjort mange fine aktiviteter. Noen ganger må du jobbe mer for å få en god dynamikk i gruppa og da må du jobbe mer med det sosiale og da kanskje det går på bekostning av aktivitetene. Det er viktig å jobbe både sosialt og med det faglige. Jeg prøver å skape interessen for faget ved praktisk aktivitet ute, men supplerer så med masse teoretisk eller relevant informasjon underveis.

Alle informantene samler seg rundt det som Ola sier om å skape en god gruppe på tur. Jens liker å utvikle og ha en progresjon sammen med elevene, gjerne ved bruk av konkurranser.

Jens: Det er at eleven har en progresjon sammen med meg først der de jobber med ferdigheter som kan være med å hjelpe de med å klare seg selv om noe skulle dukke opp. Jeg ønsker å utvikle de, og ser veldig fort hva de kan og ikke kan når de for eksempel skal fyre et godt og varmt bål, slik de kan lage mat, spise og holde seg varme. Da har jeg ofte en konkurransebasert undervisning, hvor jeg kan veilede ved behov.

Knut mener at han blander undervisningsmodeller, men liker godt en situasjonsbestemt ledelse hvis han skal velge. Han sier at sikkerhets-rammene er avgjørende for om han må instruere eller om han kan ha frie tøyler.

Knut: Jeg tror selv at jeg blander modellene. Noen ganger er jeg veldig på instruksjon i forhold til dette med sikkerhet, men andre ganger er det veldig frie tøyler i forhold til tilnærming. Jeg liker ofte å ta i bruk situasjonsbestemt ledelse og da avhenger situasjonen av hvordan jeg burde lede gruppen. Det er klart når elevene skal lære om ulike arter, da må jeg komme med fasiten.

6.6 Danning er noe som er i bakhodet

I starten valgte jeg å ikke spørre om selve begrepet danning i intervjuet, men det ble sett som nødvendig, da det ikke framkom informasjon knyttet til selve begrepet danning. Ola og Stein ble ikke direkte spurt om begrepet danning og det fremkommer heller ikke noe om akkurat dette begrepet under intervjuet. Det er mulig det framkommer koblinger til begrepet, men det blir ikke tatt hensyn til og derfor er de ikke inkludert i denne kategorien.

Av de fem informantene som blir spurt om danning, er det ulike svar og beskrivelser. Julie mener at hun ikke har ordet i bakhodet hele tiden. Stein, Jens og Julie trekker frem noen dannelsingsaspekter som kan tilknyttes til internatlivet, men de kommer ikke spesifikk inn på danning i tilknytning til friluftslivundervisningen. Stein har noen meninger, og mener at ingen blir dannet mot sin vilje, men du kan tilrettelegge for det å bruke friluftsliv som et verktøy. På bakgrunn av lite grunnlag om danning fra informantene, ser jeg det lite relevant å presentere mer om danning uten om det Are og Knut sier med tilknytning til friluftslivundervisningen.

Ved skolen til Are og Knut har de valgt å definere danning i en danningshåndbok, siden det ofte kom spørsmål fra elever og foreldre om hva danning var. Ved dette studiet er det kun denne skolen som har konkretisert dannelsingsbegrepet, og tatt det i bruk spesifikt i friluftundervisningen. Friluftsliv regnes som en miniatyr av det å bo på internat. Are beskriver litt hvordan danningshåndboken fungerer og danningstimene her.

Are: Håndboken konkretiserer et innhold av danning fra mange ulike temaer, ulike øvelser og ting vi skal igjennom og snakke om. Alt i fra bordskikk, personlig hygiene, se hverandre i øynene når vi snakker sammen, ikke prate i munnen på hverandre. Sånn sett blir friluftslivet en liten miniatyr av det å bo på et internat. Det at man bor på et internat er definert som en like stor læringsarena som resten. Vi kan kalle det menneskelæringen, oppdragelse og sosial oppdragelse ved at en sånn sett blir speilet på både sine meninger, sine valg og handlinger.

Vi har danningstime hvor vi har oppsummeringer av alle turer og vi har en fast time hvor vi snakker sammen alle sammen. Det jeg praktiserer mest er den praten med elevene, som «hvordan opplevde du det her, hvordan var det å være på tur, hvordan var samspillet mellom deg og teltmakker, greide dere arbeidsfordelingen» osv.

Stein og Knut er enig i at friluftsliv kan være et verktøy for å vokse som person. Knut mener at friluftsliv som verktøy, gir mange av de forutsetningene som folkehøgskolen ønsker å ha

for at elevene skal vokse som personer. Det går tilbake på det som går inn under viktige friluftslivmomentet, som å ta vare på andre og seg selv på tur.

Knut: Det viktigste ved å gå på folkehøgskole er å vokse som person. Bli en person som vokser på mange måter selv, men også kan se andre og se seg selv i sammenheng med andre som en mer dannet person. Friluftsliv i den sammenhengen blir et verktøy for å vokse som person. Så sånn sett er friluftsliv et litt utviklende fag som handler om å ta vare på seg selv og de rundt seg, å se andre i gruppen, å være en del av noe, og det har jo danning generelt også mye om da.

7 Diskusjon

I resultatdelen har jeg med utgangspunkt i problemstillingen beskrevet studiets funn ved hjelp av informantenes sitater. For å gi en god systematisk oversikt valgte jeg å kategorisere det som representerte informantenes meninger på best mulig måte, slik at jeg kunne se tendenser og sammenligne hva som er likt og ulikt mellom informantene. Det var ikke alt som kunne sammenlignes, men det ble allikevel relevant for å vise ulike tendenser.

Gjennom disse kategoriene som ble presentert oppdaget jeg noen interessante funn som jeg ønsker å diskutere videre. I denne delen vil jeg diskutere resultatene opp mot det teoretiske rammeverket og tidligere forskning, og jeg håper dette kan kaste nytt lys over og berike funnene.

I diskusjonen vil jeg å forsøke å svare så godt som mulig på forskningsspørsmålet: *Hva gjør personer kvalifisert til å jobbe som friluftslivlærer på friluftslivlinjen på folkehøgskolen?*

Dette forskningsspørsmålet skal besvares gjennom problemstillingen: *Hva mener lærer på friluftslivlinjer på folkehøgskolen at er en god friluftslivlærer.*

Jeg ønsker å diskutere og kaste lys over kategoriene som kom fram i resultatet, og i den sammenheng skal jeg gjøre et forsøk på å knytte det opp mot profesjonen. På den måten ønsker jeg å danne et grunnlag for hva som muligens burde ligge til rette for å bli kvalifisert til å være en profesjonell lærer og en "god lærer". Det skal også ses i forhold til det informantene mener er en god friluftslivlærer, og hva teorien sier om dette.

7.1 Den gode friluftslivlærer, folkehøgskolelærer og den profesjonelle lærer

Hva er egentlig en god friluftslivlærer på folkehøgskolen, og finnes det en profesjonell friluftslivlærer. Jeg skal kort beskrive noen forskjeller og tolkninger av begrepsbruken til informantene som er viktig for å kunne forstå videre diskusjon. Jeg tolker at informantene i studiet deler arbeidsoppgavene til en folkehøgskolelærer og friluftslivlærer i den forstand at det skal være mulig å artikulere noen ulikheter i rollene. Du er en folkehøgskolelærer på skolen og på internatet i tilknytning til det generelle som foregår på skolen. Når du er friluftslivlærer er det kun på linjetiden eller valgfag når du er ute i naturen. Allikevel virker det som at flere av informantene ser på seg selv som folkehøgskolelærer og problematiserer lite begrepsbruken om de er friluftslivlærere eller folkehøgskolelærere. Informantene mener

allikevel at når du er friluftslivlærer er det mange situasjoner hvor du må skifte roller underveis knyttet til rammefaktorer som oppstår i uteklasserommet.

Arbeidsoppgaven til en folkehøgskolelærer grunner i noe felles for skolen, derfor er du en folkehøgskolelærer samtidig som du er friluftslivlærer. Det er muligens knyttet til den overordnede formålsparagrafen, slik jeg tolker det. Jeg vil hevde det er fordi synet på folkehøgskolepedagogikken knyttet til linjefag og valgfag er at dette er verktøy som brukes for å utvikle mennesket, og i den forstand jobber du som folkehøgskolelærer samtidig som man er friluftslivlærer (Frilyntfolkehøgskole, 2021).

Jeg vil videre i diskusjonen ha et skille på disse rollene for å gi en bedre forståelse og for å ha en ryddig oversikt i forhold til hva som er tilknyttet spesifikt til friluftslivlærerrollen, slik at dette kan kaste lys spesifikt på arbeidet på denne type friluftslivlinje. Det er allikevel veldig viktig å forstå at disse rollene har en flytende sammenheng når man jobber som lærer på folkehøgskolen. Det friluftslivfaglige må ses i sammenheng med oppdraget som er generelt knyttet til folkehøgskolelæreren og folkehøgskolen.

7.1.1 Danning i friluftsliv

Ifølge Folkehøgskoleforbundet (2020) blir friluftslivfaget på mange måter et verktøy som baserer seg på elevene sine interesser. Folkehøgskolen ønsker å bruke friluftsliv som et verktøy for arbeide med mennesker. Informantene er enig i denne bruken. At elevene lærer å ta vare på seg selv og andre, mener Knut er en viktig del av danningen, og friluftsliv er da et verktøy som gir mye gratis i forhold til dette arbeidet. Hvis målet til Folkehøgskoleforbundet (2020) i tilknytning til Folkehøgskoleloven (2002) er å fremme danning og folkeopplysning, burde kanskje dette inngå som en del av undervisningen i friluftslivfaget. Skolen til Knut og Are er den eneste skolen som har konkretisert danning i en danningshåndbok. Danning er lite brukt i sammenheng med friluftslivundervisning, og det er kun Are og Knut sin skole som har egne danningstimer i friluftslivundervisningen. Selv om Are har beskrevet hvordan han underviser i danning, mener han at friluftsliv også kan ses som en miniatyr i internatlivet, hvor internatlivet ses på som en like stor læringsarena i dannelsingsoppdraget. Det samsvarer med Folkehøgskoleforbundet (2020) at internatet utgjør en viktig og integrert del av skolen sitt helhetlige læringsrom som en ramme for dannelsingsprosessen. Både Stein, Julie og Jens har tanker om hvor de ser denne koblingen med internatlivet som rimelig likt friluftslivet når en gruppe er på tur sammen, og har mange av de samme sosiale faktorene som gir gode rammer

for å vokse som person og ta vare på seg selv og andre. Informantene mener at å forme en god elevgruppe på folkehøgskolen gjerne via internatlivet er noe av det viktigste av folkehøgskolen sitt sosialpedagogiske arbeid. Det samme sosiale arbeidet forekommer i friluftsliv når du er på tur.

Ifølge Folkehøgskoleforbundet (2020) skal den faglige utviklingen og undervisningen skje i og med faget, og skal brukes aktivt til å fremme danning. Hvordan dette blir gjort fremkommer noe utydelig da det virker som friluftslivfaget bare tar seg av denne oppgaven med sin særegenhet. Det er ikke mulig å gå for omfattende inn på dannelsbegrepet i videre diskusjon, da det ikke er teoretisk grunnlag for å ta for seg et slikt begrep. Jeg ønsker likevel å fremheve at bruken av danning i og med friluftslivfaget burde muligens undersøkes nærmere. Dannelsbegrepet burde i den sammenheng muligens konkretiseres og brukes mer i friluftslivundervisningen slik som Are og Knut har gjort på sin skole.

7.1.2 Hvilken oppgave har den gode friluftslivlærer

Profesjonalitet kan tolkes ulikt hos ulike aktører og hva som inngår akkurat i arbeidet som friluftslivlærer på folkehøgskolen blir noe uklart, siden informantene sier de ikke har noe dokument for hvordan de skal bedrive friluftsliv. I motargumentet kan jeg si at det er et friluftslivdokument eller forslag til friluftslivdokument på folkehøgskolen, dette bekrefter at ingen av informantene har kjennskaper eller bruker ikke dokumentet (Michaelsen og Håkenrud, 2002). Det kan være fordi flere av informantene har friluftslivutdanning og er kjent med lignede dokumenter med tilknytning til friluftslivlitteratur, noe som muligens gjør at informantene ser det lite nødvendig å sette seg inn i mer. Ola ga tydelig bekreftelse på at han var kjent med friluftslivlitteratur via studiene sine og flere nevnte at de hadde en friluftslivutdanning å støtte seg på. Kursing var også en faktor i kunnskapsgrunnlaget som var viktig. I den sammenheng ville det blitt mer relevant å se nærmere på hver enkelt friluftslivlinje og friluftslivlærer sin plan for linjene. Det ville da kunne vært mulig å få et mer konkret innblikk i hvordan de jobber med å nå disse målene og om det samsvarer med praksis. Dette ble ikke gjort i dette studiet.

For å se på hva som er en *god lærer* blir det hensiktsmessig å nevne *lærerbegrepet* som defineres av Kompetanse-Norge (2012) hvor de også mener oppgaven til en lærer er å støtte barn og voksne i deres læring, utvikling og danning. Jeg vil si i den sammenheng at du må være god i denne oppgaven knyttet opp mot formålsparagrafen og det frilynte

folkehøgskolesynet. Det som blir skrevet på sidene hvor de beskriver målsetting spesifikt for opplæring til friluftsliv blir også førende for det didaktiske arbeidet. Disse føringene må selvfølgelig også ses i sammenheng med friheten folkehøgskolelæreren har på folkehøgskolen, men også i sammenheng med egenarten til friluftsliv. Denne planen som står på friluftslivlinjene sine hjemmesider, blir på mange måter det som kan skille undervisning fra annen aktivitet. Det er avhengig av lærerens intensjon i en bestemt forstand som kan bidra til læring hos andre. Dette kan knyttes opp mot hovedaspektene i didaktikken som er hva, hvorfor, hvordan (Pettersen, 2005).

Informantene har mal av en plan, men som er veldig fleksibel i forhold til hva elevene ønsker å gjøre av aktiviteter. Dette må ses i sammenheng med rammefaktorer til friluftsliv, hvor undervisningen foregår ute. Alle informantene mener at de ønsker å gi gode opplevelser, engasjement og interesser, og da må aktiviteten tilpasses elevene i gruppen, slik at aktiviteten er innenfor deres ferdighetsnivå. Informantene har også klare meninger om hva friluftsliv er på folkehøgskolen og har i den sammenheng tanker og refleksjon om hvordan undervisningen skal være i friluftsliv.

Skal man være god på noe blir profesjonalitetsbegrepet brukt til å beskrive visse kvaliteter til hvordan arbeidet blir utført og det er også populært å bruke til å beskrive den *gode lærer*. Jeg vil hevde at informantene i studiet prøver å beskrive flere av disse kvalitetene som inngår i arbeidet som en god friluftslivlærer. Disse kvalitetene og kunnskapene er noen informantene har fått gjennom lang erfaring, utdanning, interesse og engasjement for faget, og kan på den måten reflektere omkring dette på bakgrunn av egen kunnskap. Jeg vil antyde at informantene bruker denne typen kunnskap, det innebærer for eksempel bruk av abstrakte kunnskaper basert på fag, fagdidaktikk og pedagogikk, og skjønnsbasert anvendelse av denne kunnskapen. Det er viktig å påpeke at det på ingen måte vises i dette studiet hva informantene faktisk gjør, og om de handler tilstrekkelig i tilknytning til den gode friluftslivlæreren de selv mener en person burde være på folkehøgskolen. Dette blir muligens et ideal som informantene mener en friluftslivlærer burde ha liggende til grunn eller arbeide for å få til eller oppnå. Jeg tenker det kan ses i lys av hva som muligens regnes som en profesjonell friluftslivlærer på folkehøgskolen. Hvis tanken at en profesjonell lærer er et ideal som lærere prøver å strekke seg etter mener Dahl et al. (2016) at det er kjennetegn ved profesjoner og profesjonelt arbeid som er relevant i sammenheng med læreryrket: (1) At de bygger på et distinkt teoretisk og metodisk kunnskapsgrunnlag ervervet gjennom høyere utdanning. (2) At de har et handlingsrom for profesjonell skjønnsutøvelse. (3) At de har et spesielt ansvar gitt

deres samfunnsmandat. Videre skal jeg se om dette idealt er gjenkjennelig i det profesjonelle arbeidet.

Jeg syntes det er noe tynt grunnlag at det ikke er så mange retningslinjer for arbeidet på friluftslivlinjer med friluftslivfaget, da dette kan føre til at det blir et aktivitetsfag eller bare et fag der det er mye morsomme aktiviteter. Jeg vil med dette argumentere for at informantene i dette studie muligens samler seg om noe mer som kan gi et større grunnlag for retningslinjer til arbeid på friluftslivlinjer. Denne kunnskapen er knyttet til praktisk erfaring og det informantene i den sammenheng klarer å artikulere. Folkehøgskolen får økonomisk støtte og jeg tenker det kan være hensiktsmessige å gi mer innblikk i hva informantene mener at inngår i arbeidet til en friluftslivlærer på folkehøgskolen. På den måten tror jeg at det blir mer klart i forhold til hva som informantene mener ligger i samfunnsmandatet og kunnskapsgrunnlaget som en friluftslivlærer burde forvalte. Profesjon regnes som et ekspertyrke og skal en folkehøgskolelærer som er friluftslivlærer på folkehøgskolen regnes som profesjon mener Angelo (2016) at erklæring av samfunnsmandatet og kunnskapsgrunnlaget profesjonen forvaltet er grunnleggende for profesjonens eksistens og myndighet. Erklæring av mandatet blir gjort på mange måter via nettsidene til frilynte folkehøgskoler. Her er det også et faglig felleskap for diskusjoner og kursing av frilynte folkehøgskolelærer. Dette gir et godt utgangspunkt for utvikling av arbeid med didaktisk kompetanse og pedagogisk profesjonalitet knyttet profesjonelle språket som Pettersen (2005) anser som svært viktig for en profesjon. Slik jeg ser det virker det ikke spesifikt rettet inn med retningslinjer for friluftsliv, men folkehøgskolen generelt, selv om det er noe fagstoff og forslag til undervisning i de ulike fagene på bloggen. Som nevnt tidligere i presentasjonen av informantene har alle en form for utdanning og mange år med praktisk erfaring i friluftsliv og i arbeid som folkehøgskolelærer og friluftslivlærer på folkehøgskolen. Informantene i dette studiet har med sine mange års erfaring på en friluftslivlinje stor kjennskap til linjen og folkehøgskolen generelt, og vet godt hvordan arbeidet på skolen foregår. På bakgrunn av dette mener jeg at informantene gir omgående informasjon knyttet til hva som inngår i det profesjonelle arbeidet til en friluftslivlærer hvis jeg kan ta yrket mot en profesjonaliseringstanke. Slik jeg ser det gir informantene innblikk i lærerrollen spesifikt knyttet mot friluftslivfaget på folkehøgskolen. Jeg vil også hevde at det er knyttet til synet informantene ser på seg selv i lærerrollen, som defineres av Kunnskapsdepartement (2009) som summen av forventinger og krav som stilles til utøvelse av yrket. Jeg mener informantene får fram grunnleggende normative forventinger til seg selv, speilet i formelle og uformelle forventinger i sitt yrke. Sett i lys av profesjonsteori er

det også en diskusjon om kvalifikasjoner og det er mulig at informantene farger dette med beskyttelse av eget arbeidsområde, utvikling av yrket, beskyttelse av egne interesser. Jeg skal prøve og å diskutere tendenser i datamaterialet som kommer fram i kategoriene i resultatet opp mot teori. Jeg mener det er sammenhenger som er viktig å diskutere og få fram, slik at jeg kan gi innsikt i den gode friluftslivlærer og muligens den profesjonelle friluftslivlæreren på folkehøgskolen. Jeg mener derfor det er relevant å gjøre et forsøk på å få fram de viktigste momentene i kategoriene for å vite hva som skal til for å være best mulig kvalifisert for å arbeide som en god friluftslivlærer på folkehøgskolen.

7.2 Hvilke friluftslivkunnskaper bør en friluftslivlærer på folkehøgskolen ha

Det blir hensiktsmessig å diskutere hva informantene mener er et friluftsliv som burde brukes på folkehøgskolen og hvordan de ønsker at arbeide med friluftslivbegrepet. En god friluftslivlærer må ha mange kunnskaper, men språkliggjøring kan gjøre det problematisk siden det ikke kan erstatte den praktiske kunnskapen (Horgen et al., 2016). Dette var muligens en utfordring i intervjuene for informantene. Det blir allikevel gjort et forsøk på å supplere og berike med mer kunnskap om hva informantene mener begrepet er, selv om de hevder det er et diskutert tema. Det kan knyttes til hva Bentsen et al. (2009) mener at friluftslivet ikke blir knyttet til særlige former for aktivitet eller særlig verdsett, men ses derimot som et overordnet begrep på synet til å bruke natur og landskap. Begrepet blir i den forstand umulig å avgrense og definere presist, men det er en allikevel tendenser som informantene samler seg om, som kan knyttes til teori og som viktig i folkehøgskolen. Det er kun Knut og Are som har hatt en formell prat om en grunnleggende friluftslivtanke som de ønsker å ha på sin skole. Informantene mener det stor frihet til å tolke og gjøre det de selv mener er friluftsliv, men alle informantene er enig i at friluftsliv skal være ute i naturen. Det er noen felles tendenser på hva den gode friluftslivlærer burde kunne selv og kunne lære bort knyttet til det friluftslivfaglige. Tendensene har allikevel flere likheter til friluftslivtanken med folkehøgskolearbeidet.

Alle informantene mener at formidlingen i friluftsliv handler om å kunne lære elever å ta vare på seg selv og andre på tur ute, og gradvis bygge de opp. Friluftslivlæreren må arbeide med det sosiale og gruppesammensetningen slik at gruppen kan få gode og trygge opplevelser sammen. Den gode friluftslivlærer må i den sammenheng være god på å vurdere sikkerhet slik at det blir mulig å skape trygghet i elevgruppen. Folkehøgskoleforbundet (2020) sitt verdigrunnlag baseres på det personlige møtet, basert på frihet, felleskap, og helhet.

Friluftslivet trenger ikke være de lengste, bratteste eller høyeste turene, men kan godt være i nærområdet. Begrepene som brukes om hverandre og er tilhørende friluftslivet er det simple skogshusvær, enkle, nære, norske friluftslivet og grunnleggende friluftsliv. Det er på en måte noe grunnleggende friluftsliv som på mange måter må ligge til grunn først. I den sammenheng vil jeg eksemplifisere noen av aktivitetene eller ferdighetene informantene nevner i tilknytning til det å lage mat på bål/primus, sove ute, kle seg riktig, pakke sekken, kunne bruke nødbivuakk, kart, kompass osv. Skal en friluftslivlærer ha lengre turer med mer ekstreme friluftslivsaktiviteter krever det høyere kompetanse fra friluftslivlæreren. Det krever også at elevene må ha veldig god erfaring og kjennskap til det grunnleggende friluftslivet. Skal friluftslivet tilpasses har det sammenheng med at en god friluftslivlærer jobber med det grunnleggende friluftslivet hvis det er elever som ikke kan så mye om friluftsliv. Når elevene og gruppen er flinke med det grunnleggende friluftslivet og tåler dette, gir det større muligheter til å gjennomføre flere aktiviteter med større vanskelighetsgrad og risiko, og samtidig få gode opplevelser. Derfor er det også veldig viktig å kjenne til elevenes kunnskaper og forutsetninger i forhold til hva de kan tåle av utfordringer i friluftsliv, slik at det kan føre til at elevene får gode opplevelser og mestringsopplevelser ute i naturen. Forskning kan i den sammenheng bekrefte at problemløsning knyttet til friluftsliv gir positive mestringsopplevelser og fører til et styrket selvbilde, som igjen kan gi en god folkehelse slik som Regjeringen ønsker (Miljødepartementet, 1996-97a).

Det grunnleggende friluftslivet informantene prater om minner mye om det Mytting and Bischoff (2008) kaller for basisferdigheter. Kort forklart er det en type kunnskap og ferdigheter som har med ferdselsteknikk, orientering, redskapsbruk, mat, bål og ferdigheter knyttet til sikkerhet. Michaelsen og Håkenrud (2002) mener også at det enkle og tradisjonsrike friluftslivet har stått sterkt i folkehøgskolen. De mener også at det er i utvikling av nye trender og mer ekstreme aktiviteter på folkehøgskolen, men det virker fortsatt som at informantene i studiet prøver å holde ved det enkle og tradisjonsrike som er trygt og har lite risiko. Ola og Knut er de eneste informantene som hadde hatt litt mer ekstremt friluftsliv og så positive sider med det også. Det grunnleggende friluftslivet knyttet til basisferdigheter er på mange måter nødvendig om du skal ha en linje og et pedagogisk tilbud som skal være fordomsfri og for alle. Ola og Sindre var åpen for det mer ekstreme friluftsliv, men det var som sagt avhengig at elevgruppen var flink og hadde basisferdighetene på plass. Da blir det vanskelig å inkludere alle, siden linjen må baserer seg på at det er elever med gode

basisferdigheter. Informantene sier at det er mer ekstreme friluftslivstilbud for de med gode ferdigheter, slik at de også får det tilbudet de har interesse for.

7.2.1 Gode opplevelser og erfaringer gjennom sansing fører til miljøbevisste elever

Informantene mener at en viktig del av formidlingen i friluftsliv er å kunne gi elevene gode naturopplevelser. En god friluftslivlærer må også like å være ute i naturen og ha en begeistrende interesse for det som er der. En god friluftslivlærer begeistrer og beskriver naturen slik at elevene også kan lære å oppleve naturen. En god friluftslivlærer må da ha mange kunnskaper som har med friluftsliv å gjøre, slik at det går an å vise og forklare til elevene. Knut mener for eksempel at en god friluftslivlærer har egenferdigheter, naturkunnskaper og ha tilknytning til andre fagområder som økologi, biologi, og mener dette henger sammen. En god friluftslivlærer motiverer også til å bruke sansene og være nysgjerrig, slik at fenomenet i naturen blir forsterket. Det å bruke kroppen ute i naturen blir også en del av formidlingen. Denne tanken knyttes til sansing ute i det frie, opplevelsen av naturen, og læring om hvordan vi er knyttet til naturen, som er en del av veilederen sin oppgave i friluftslivlitteraturen. Mange av momentene friluftslivslæreren mener er viktige kan ses i sammenheng med veilederrollen, som blir snakket mer om videre i oppgaven. Informantene mener at dette kan føre til at elever tar vare på naturen og har med det en miljøtanke omkring opplæring. I den sammenheng kan det knyttes opp mot det Miljødepartementet (1996-97b) mener at friluftsliv er en kilde til høyere livskvalitet og for å styrke folkehelsen. På den måten skal friluftsliv gi både sanselig og fysiske opplevelser, som kan føre til at den enkelte får et forhold til naturen, som igjen kan medføre til økt vilje til å foreta gode miljøvennlige valg (Miljødepartementet, 1996-97b). Denne type formidling kan muligens knyttes opp mot summen av forventinger som stilles til lærerrollen på folkehøgskolen. Informantene mener også at friluftslivet må tilpasses slik at det ikke blir for tøft for elevgruppen om de skal få gode opplevelser slik at de blir glade i friluftslivet. Da må friluftslivslæreren lære elevene basiskunnskapene og eventuelt finne ut hvilken kunnskap og ferdigheter de har for å vurdere hvilke aktiviteter som er mulig å gjennomføre om eleven skal få gode opplevelser. Disse vurderingsevnene kommer med praktiske erfaring og arbeid med mennesker. Disse tankene ser ut til å samsvare med skolesynets tanker om å utvikle mennesket, men også til å arbeide aktivt for økologi, bevissthet og respekt for naturen og dens mangfold (Folkehøgskoleforbundet, 2020).

7.2.2 Fleksibel undervisningsrolle for å kunne ha sikkerhet på tur

Friluftslivtilbudet ligger noe beskrevet på siden til den enkelte folkehøgskole, men informantene mener at planen er fleksibel og med stor frihet til å endres underveis. Dette kan også knyttes til friluftslivfagets fagdidaktikk som legger føringer på at en ikke skal være for bundet av planen sin, slik at situasjoner kan utfolde seg. Jeg tolker det også som at flere av informantene har tanker eller ønsker om hva elevene skal ha lært etter året på folkehøgskolen. Når elevene kommer på skolen, må disse målene ses i sammenheng med hvordan gruppen fungerer sammen og hvilke friluftslivferdigheter elevene har. Denne vurderingen er kritisk for å kunne gi gode opplevelser og har varierte aktiviteter innafor gruppens kapasitet. Dette sosialpedagogiske arbeidet er noe av det viktigste arbeidet mener informantene. Dette er muligens en av grunnene til at informantene vil ha en åpen tilnærming til planleggingen, siden det er så viktig å se i sammenheng med gruppesammensetningen. Ikke alt er skrevet ned og det virker som mye av dette sitter i informantene og har kommet etter mange år med arbeidserfaring. Denne vurderingen og hvordan planen brukes fleksibelt er basert på det jeg mener er sammensatt av både teoretiske og praktiske kunnskaper.

Informantene har en mal på en plan de følger som står på hjemmesiden til skolen. Denne malen er fleksibel etter elevens ønsker, men det ser ut som at en av de viktigste planleggingsfasene informantene prater om, er hvordan de vedlikeholder sikkerheten på tur. Denne type arbeid kan knyttes til didaktikken og hvordan en skal skape gode tilvenninger til elevene. Mytting og Bischoff (2008) mener denne type arbeid kan knyttes til veilederen, hvor oppgave begynner før turen og før du møter gruppen.

Informantene mener at en god friluftslivlærer må kunne bytte undervisningsrolle og metode i forhold til sikkerhetsfaktoren. Dette planlegges på forhånd bak kulissene og hvor det blir gjort risikoanalyser. Disse risikoanalysene mener informantene er veldig viktig for seg selv, men også for å forberede elevene. Det blir gjort vurderinger på hva som kan skje og i den forstand har flere av informantene reflekterte rutiner som gir et godt grunnlag for «godt utført lærerarbeid», og mener dette er en viktig del av friluftslivarbeidet. Kriteriene for et godt utført arbeid er ikke bare det undervisningsarbeidene som læreren gjør, men det som kan felles kjennetegne hva som vi kan samle oss om i utdanning og ved lærerteam. Veilederbegrepet kan se ut til å ha likehetstrekk med hvordan informantene mener friluftsliv burde jobbes med.

Det er to informanter som henvender seg til veilederbegrepet, men mener også du er lærer og må være fleksibel i rollen din i tilknytning til undervisning. Denne koblingen med ulike roller

har likhet med hvordan veilederbegrepet fra friluftslivlitteraturen hvor Mytting og Bischoff (2008) mener at begrepet *veileder* framfor lærer, instruktør eller leder ble tatt i bruk. Det var for å markere at oppgaven var utvidet fra å ikke bare dreie seg om læring av teknikk og ferdigheter, men også om naturopplevelser og verdiorientering i friluftslivfaget. Absolutt alle informantene er enige om at en god friluftslivslærer må kunne bytte rolle. Informantene mener at denne rollen er knyttet til hvordan undervisningen utvikler seg i den forstand at det planlegges sikkerhetsmessig, men også at det må skje i handlingssituasjoner for å ivareta sikkerheten.

Informantene mener at det er viktig å gi handlingsrom til elevene i friluftsliv, slik at de kan få praktiske erfaringer så lenge sikkerhetselementene er ivaretatt. Informantene mener at grad av instruksjon øker hvis det er stor risiko med aktiviteten. På den måten er det en reflektert praksis over metodebruken i undervisning på bakgrunn av at det må være en fleksibel rolle. Denne type undervisning kan kobles mot friluftslivets egenart og innebærer at veiledning vil det i høy grad innebære at ledelse er situasjonsbestemt (Mytting og Bischoff, 2008).

7.2.3 Det kan være lurt med friluftslivutdanning

Dahl et al. (2016) mener at en viktig del av profesjonen er at det bygger på et distinkt teoretisk og metodisk kunnskapsgrunnlag ervervet gjennom høyere utdanning. Om en friluftslivslærer på folkehøgskolen trenger en friluftslivutdanning er et diskutert tema. Stein og Sindre har en klar mening om at en friluftslivslærer burde ha en friluftslivutdanning. Seks informanter mener at friluftslivutdanning vil gi en folkehøgskolelærer et godt kunnskapsgrunnlag for hvordan du arbeider med det friluftslivfaglige, men det er viktig med praktisk erfaring også. De mener at det beste er å ha både friluftslivutdanning og praktisk erfaring. Tar du friluftslivutdanning på høyskolenivå i dag skal ha lært ferdigheter innen friluftslivutøvelse og kunnskaper om disse, samfunnsfaglige rammer for friluftslivutøvelse og kunne fungere som en leder ute for en gruppe mennesker i naturen (Høyem, 2010).

Informantene i dette studiet er har meget stort erfarings grunnlag i arbeidet med friluftsliv på folkehøgskolen og noen ulik utdanning. Informantene mener at praktisk erfaring er det viktigste i en friluftslivslærer sitt kunnskapsgrunnlag. Det er fordi det kan skje uventede hendelser på tur som du som friluftslivslærer må være i stand til å håndtere. Sikkerhetsmoment til egenferdighet og opplæring er også av stort fokus. På tross av dette mener Sindre og Stein at en friluftslivslærer som blir ansatt i dag, 2020, burde ha master eller bachelor i

idrett eller friluftslivfaget. Dette begrunner Sindre med at det vil gi deg et godt grunnlag og en fordel i friluftslivarbeidet og gir deg bedre utbytte av praksisen du får. Begge mener en lærer må ha erfaring og at du kan klare deg som friluftslivlærer med mye erfaring, men da må du ha et stort engasjement og interesse for å lære faget og hvordan du skal arbeide på folkehøgskolen. Fire av informantene mener en kombinasjon av praktisk erfaring og utdanning er lurt, men mener også at praktisk erfaring som veldig viktig. Are mener at det handler om hvem du er som menneske og menneskesynet ditt som gjør deg god i jobben på folkehøgskolen, men mener en kombinasjon kanskje er best. Knut er den eneste som skiller seg ut ved å mene at du må ha erfaring og at praktisk erfaring er viktigere enn utdanning. Knut er også veileder for studenter som har praksis utplassering hos han. Han har erfart at mange av studentene på slike studier ikke får tilstrekkelig med praktisk erfaring. Alle informantene er bekymret for at en friluftslivutdannelse gir for mye teori og for lite praktisk erfaring. Dette kan muligens knyttes til den misforståtte akademiseringen, hvor det blir for mye fokus på studiet om friluftsliv som går på bekostning av en studie i friluftsliv (Dahle, 2007). Det er uheldig for utdannings-Norge at det er så mange av informantene i dette studiet som trekker sin tvil til praktisk erfaring i friluftslivstudier, men det blir argumentert for at det er varierende på studiene. Uansett har muligens friluftslivstudier en jobb å gjøre her. Noen av måtene å bli kjent med friluftslivet på er gjennom tur med foreldre, i leken gjennom lokalmiljøet, gjennom uteliv, ferier i ulike deler av landet, ved utprøving og feiling. Dette representerer på mange måter friluftslivets egenart (Dahle, 2007).

Informantene mener at friluftslivstudiet har mye teori og det går på bekostning av praktisk erfaring. Dette er interessant og kan kobles med at teoretisk kunnskap ofte blir sett på den høyeste form for kunnskap. Informantene mener at teoretisk kunnskap har sine fordeler. Ola mener at det fint å kunne ha en faglig bakgrunn, for da har han blant annet jobbet med sikkerhet, turplanlegging og de aspektene med jobben. Disse teoretiske tilnærmingene kan knyttes til arbeidet som blir gjort på forhånd av turene. Sindre mener også at det formelle burde være på plass i dag, og mener at du må ta inn kvalifisert personell.

Dette viser til at diskusjonen om hva som er viktigst av praktisk og formell kompetanse fortsatt er aktuell (Michaelsen og Håkenrud, 2002). Informantene mener også at det kommer an på hvem du er som person om du passer til å arbeide på folkehøgskolen. Måten informantene mener en friluftslivlærer kan innhente mer praktisk erfaring er å ha interesse, engasjement, lærevillighet og søke sosialt etter mer kunnskap. Skal du klare å få nok praktisk erfaring burde du som person engasjere deg i arbeidet med andre mennesker i friluftsliv under

studiet eller ta kurs på enkelte friluftslivfagområder og aktiviteter du har interesse for, samtidig som du er ute å kjenne friluftslivet på kroppen.

Stein er den eneste som har sterke meninger grunnet i fagforeningen og skoleutviklingsperspektivet, og har ønsker om hvordan han mener folkehøgskoleslaget skal framstå utad. Han mener det generelt burde bli ansatt lærere med formell utdanning på folkehøgskolen. Han viser til en bekymring for en trend hvor folkehøgskolen ansetter kule folk med realkompetanse, og at dette kan føre til at skoleslaget mister respekt i samfunnet. På bakgrunn av dette vil jeg hevde at Stein reflekterer om en profesjonaliseringstanke i forhold til hvem om skal bli ansatt på folkehøgskolen. Profesjonalisering er noe som har skjedd med læreryrket og det skal ikke ses bort i fra at dette holder på å skje med lærere på folkehøgskolen. Alle informantene i studiet har noe form for utdanning. Hva som utgjør en god friluftslivlærer, er en blanding av formell teoretisk kunnskap via utdanning og praktisk erfaring. Slik jeg ser det er det lurt å gå til anskaffelse av begge deler om en person ønsker å være best mulig kvalifisert til lærerarbeidet på friluftslivlinjer på folkehøgskolen. Det er fornuftig å ha et godt teoretisk grunnlag når personen arbeider med friluftslivfaget.

7.2.4 Vektlegger pedagogisk utdanning på folkehøgskolen generelt

Tidligere i diskusjonen snakket jeg om at det var en delt rolle mellom friluftslivlærer og folkehøgskolelærer. Jeg diskuterte også om det å være folkehøgskolelærer på mange måter var integrert i rollen når du arbeider som friluftslivlærer. Alle informantene er enig i at det sosiale arbeidet med å utvikle mennesker i et felleskap er noen av det viktigste. De ulike informantene knyttet dette til ulike sosialiseringprosesser på folkehøgskolens internat, men også ved bruk av friluftslivverktøyet. Dette er også noe den frilynte folkehøgskolen mener er kjerneverdier i folkehøgskolen (Frilyntfolkehøgskole, 2021). I studiet er det fire informanter som mener at det pedagogiske arbeidet er viktigst, og at det er lurt å ha en pedagogisk utdanning. For å skille friluftslivfaget fra pedagogikkfaget mener Julie at når du driver med lav risiko av friluftslivsaktiviteter kreves det ikke nødvendigvis en friluftslivutdanning, men heller den pedagogiske utdannelsen. Det vil si at hvis du skal ut på lange turer hvor det er viktigere med sikkerhet er det lurt med friluftslivutdanning. Stein blir den eneste som igjen skiller seg ut ved å si at ingen burde ansettes uten pedagogisk utdanning på folkehøgskolen og at dette er i et fagforenings og skoleutviklingsperspektiv. Dette kan knyttes til en utvikling av profesjonen hvor Stein ønsker å ha en mer profesjonalisering knyttet til

ansettelsesforholdet på folkehøgskolen. Dette er muligens til beskyttelse av egne interesser og ønske om å ha monopol på stillinger, men også til yrkets fordel (Dahl et al., 2016). Han mener at pedagogikkfaget burde respekteres fordi det dreier seg om å forstå og behandle mennesker og elever. Det handler også om å strukturere, planlegge og gjennomføre undervisning på en god måte. Stein mener at pedagogikk er en vitenskap og det å tro at man kan bli en god lærer med bare kloke tanker og ha vært masse på tur er et dårlig grunnlag. Stein frykter at folkehøgskolen skal miste sin respekt som utdanningsinstitusjon uten å ansette utdannede lærere, og mener derfor en friluftslivlærer på folkehøgskolen burde ha både friluftslivutdannelse og pedagogisk utdannelse. I sammenheng med at alle informantene mener at sosialt arbeid er veldig viktig, er det på ingen måte noe bakdel å ha en pedagogisk utdannelse. Det er nylig kommet en studie i Stavanger som skal gi en lærer grunnlag for arbeid med folkehøgskolepedagogikk og denne utdanningen er utviklet i samarbeid med den frilynte folkehøgskolen for å få kompetanseheving (Frilyntefolkehøgskole, 2021).

7.3 Praktisk erfaring er det viktigste arbeidet for en friluftslivlærer

Praktisk undervisning er et av målene til folkehøgskolen, slik at elevene kan ha en undersøkende læringsarena med mange nye erfaringer (Folkehøgskoleforbundet, 2020). Det er ingen tvil om at informantene mener at en god friluftslivlærer arbeider masse med å skape en god gruppe slik at elevene kan få masse praktiske erfaringer med forskjellige aktiviteter. Dette krever at friluftslivlæreren kan planlegge og gjerne ha rutiner på forberedelsene slik at friluftslivlærere er forberedt om noe skulle skje. Det betyr at friluftslivlærere også må kunne vurdere sikkerhet underveis. For å kunne gjøre dette må undervisningsrollen være fleksibel, slik at den er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det kan ses i sammenheng mot hva Michaelsen og Håkenrud (2002) mener det er en viktig diskusjon på hva du trenger av praktisk erfaring eller formell utdanning for å bli ansatt på folkehøgskolen. Det rettes mot det viktigste spørsmålet som har med hvem du er og om du kan ivareta og vurdere sikkerheten tur med en gruppe på best mulig måte. Informantene mener i den sammenheng at en god friluftslivlærer må selv ha et variert spekter av kunnskap og spesielt praktiske erfaringer. Tendensen informantene viser til er at det handler om basiske ferdigheter og det å være i stand til å ta vare på seg selv og andre ute i naturen. Informantene mener at hvis du skal lære bort noe så må du kunne det veldig god selv og ha kunnskap om det du skal lærer bort, spesielt i denne sammenhengen i forhold til praktisk erfaring i det friluftslivfaglige og vurdering av sikkerheten slik at du kan ivareta gruppen.

7.3.1 Erfaring, den tause kunnskapen som du må ha for å bli en god friluftslivlærer

I profesjoner mener Angelo (2016) at det er forskjell på allmenn kunnskap og den profesjonelle kunnskapen. Informantene mener i dette studiet at det er spesiell kunnskap som må til for å være en god friluftslivlærer. Det å fange akkurat hvilke type kunnskaper som forekommer er viktig og er en komplisert prosess (Hallandsvik og Høyem, 2019). Vi kan se denne kunnskapen som en spesiell ekspertise som også informantene mener at en god friluftslivlærer har i friluftsliv og det er knyttet til å kunne ha det trygt med en gruppe i uteklaserommet eller ute på tur. Denne kunnskapen knytter informantene til praktisk erfaring i friluftsliv. Informantene beskriver at det kan skje uforutsette situasjoner ute på tur med elever og da må den gode friluftslivlæreren ha erfaring skal det være mulighet til å gjøre en kvalifisert vurdering. Are mener at en friluftslivlærer må kunne håndtere situasjonen som oppstår og da vil praktisk erfaring gi deg en trygghet og et større register i forhold til tiltakene du skal gjøre. Det er også lurt å presse seg ut i dårlig vær, kjenne på kroppen og erfare dette slik at du har et større register å spille på. Jens sier at du må kunne ha levd et liv ute i skogen og i fjellet, og at du må også kunne handle og ikke fryse. Julie er inne på det samme og mener at du må ha gått turer og fått erfaring med å påkledning og det å fryse. Det er avhengig av vær og vind som er noe som kan være uforutsigbart. Denne type kunnskap vil jeg hevde at er knyttet til en spesiell vurderingsevne til praksissituasjoner i sikkerhetsperspektivet, slik at du er i stand til å handle å ivareta deg selv og gruppen. Jens sier at teoretikere ikke vil klare seg som en god friluftslivlærer fordi de ikke ville taklet de situasjonene som skulle oppstå. Informantene mener i den forstand at den praktiske kunnskapen er en av de viktigste ekspertisene en friluftslivlærer kan ha for å være en god friluftslivlærer på friluftslivlinjen.

Informantene mener at måten du kan tilvende deg denne kunnskapen på for å bli en god friluftslivlærer, er å utsette seg for praktiske situasjoner, om det er gjennom studier, egne interesser, egen erfaring og kurs. Jeg mener informantene i den sammenheng snakker om en tilvenning til den tause kunnskapen. Denne kunnskapen kan knyttes til det Horgen et al. (2016) sier om at praksis er således innsikt si seg selv. Informantene mener at det kun er mulig å få denne kunnskapen ved å utsette seg selv for praktisk erfaring, hvor det muligens er en kunnskap som også blir vanskelig å språkliggjøre presist for informantene. Denne kunnskapen er kroppslig, kommunikativ og følelsesmessig (Hallandsvik og Høyem, 2019). Denne type kunnskap mener informantene er i handlingsøyeblikket, hvor det skjer uforutsette hendelser, og det virker som informantene mener at du er avhengig av erfaring for å kunne gjøre riktige valg. Hvilke situasjoner dette er knyttet til er i sammenheng med vurdering av

elevene og gruppen i øyeblikket av aktiviteter som blir gjort ute i naturen akkurat der og da. Øyeblikket er situert og hva som avgjør den riktige handlingen for å utspille seg som en god friluftslivlærer og en muligens profesjonell lærer kan kun bli avgjort i handlingssituasjonen. Denne type kunnskap er relasjonell og utgjør den kunnskapen vi har i den tiden. Grimen (2008) mener at diskusjonen rundt denne type tause kunnskapen er fokusert på hvordan vi tenker, erfarer, bedømmer og handler på grunnlag av viten som er verbal artikulert eller ikke kan artikuleres språklig. Han mener denne type kunnskap er viktig å se i sammenheng med en profesjonalisering og at kunnskapen vises gjennom handling, eksemplifisering og demonstrasjon og er en like presis måte å artikulere seg på.

Informantene trekker inn disse momentene i den fleksible undervisningsrollen for å klare å tilpasse undervisningen til elevene. Denne rollen kan sammenlignes med hva Mytting og Bischoff (2008) mener at en veileder må gjøre, som å se an situasjonen hele tiden for å se om det er nødvendig å være tilbaketrucken eller om veileder må ta over og gå inn i en mer styrende rolle. For å kunne fremlegge den kunnskapen som er vanskelig å utsi og gå inn i en mer styrende rolle som viser hvordan ferdigheter elevene skal lære handler det ikke om å artikulere beskrivelser av friluftslivferdighetene, men heller å vise elevene hvordan det skal gjøres. Å se en god friluftslivlærer må kunne justere undervisningsmetodene etter elevene slik at eleven kan forstå. Informantene liker å bruke ulike undervisningsmetoder som gir praktiske erfaringer, ta i bruk en situert ledelse, problemløsning, konkurranser, gi elevene handlingsrom til erfaringer, men de må også se an situasjonen, og om det er nødvendig å vise eller hjelpe elevene på en måte slik at kunnskapen blir overført. Informantene mener at friluftslivet må kjennes på kroppen og oppleves av elevene slik at de kan oppdage nye erfaringer og mestre praktiske ferdigheter. Ifølge Lyngstad (2013) er disse kunnskapselementene ikke knyttet sammen i omfattende teori, men heller *praktiske synteser*. Overføringen av kunnskap handler om kvalitative formidlinger av kroppslig bevegelser som gjerne er vanskelig å utsi og vanskelig for elevene å forstå. En god friluftslivlærer klarer i den forstand å porsjonere ut passe mengde formidlinger av kunnskap gjennom handling som forenkler øvelsene i aktivitetene for elevene. Det er derfor informantene mener at rollen og undervisningen må være fleksibel.

Grimen (2008) mener profesjoners kunnskap er sammensatt og antyder at praktisk kunnskap spiller en større rolle i profesjonsutøvelse enn det klassiske bilde antyder. Informantene mener at denne praktiske kunnskapen er det veldig viktig i friluftsliv. I den sammenheng vil jeg hevde at den type kunnskap er en av de avgjørende faktorene for å bli en god friluftslivlærer på

folkehøgskolen ifølge informantene, og det er hovedgrunnen til at de mener praktisk erfaring er så viktig. En person som ønsker å bli en god friluftslivlærer må involvere seg med andre mennesker som har denne kunnskapen, slik at de kan eksemplifisere den til deg eller så må du ut å kjenne på det selv og gjøre erfaringen som fører til denne kunnskapen. Ola mener også at den praktiske erfaringen er noe du bygger opp underveis ved ansettelse og at det også er nødvendig å hoppe litt ut i. Profesjonell kunnskap omfatter evnen til å vurdere hva som er bra og klokt for sin egen del, men også for elever i kroppsøving og deres læringsprosess (Lyngstad, 2013). Dette er en nødvendig og viktig vurderingsevne også i friluftslivs faget.

7.3.2 Profesjonelle lærer anvender kunnskap til riktig situasjon

I studiet har informantene gitt uttrykk for at friluftslivutdannelse gir et godt teoretisk grunnlag for arbeid som friluftslivlærere på folkehøgskolene. Denne type kunnskap kan knyttes til det friluftslivfaglige, muligens bruk av didaktiske verktøy og fagdidaktikk spesielt i tilknytning til planlegging av sikkerhet før tur. Dette gir grunnlag for viten som kan artikuleres. Det er også viktig å nevne at seks av informantene mener at en friluftslivutdannelse er lurt for å gi et godt teoretisk grunnlag i friluftslivfaget, og det kan muligens også gi et større utbytte av praksisen. Pedagogikk er en viktig del av folkehøgskolen og det er også kommet en ny utdannelse spesielt til folkehøgskolelærere. Dette vil kunne gi et godt grunnlag for å arbeide med mennesker. Teoretisk kunnskap blir sett på som den høyeste form for kunnskap. Dette vil jeg hevde at ikke er tilstrekkelig hvis du skal arbeide som friluftslivlærer. Praktisk erfaring står sentralt i kunnskapsgrunnlaget for å kunne gjøre de riktige valgene til riktig tid og sted.

For å unngå et reduksjonistisk syn på forbindelsene mellom teoretisk og praktisk kunnskap, bruker i den sammenheng begrepsapparatet *praktiske syntese* og *indeksert kunnskap* (Grimen, 2008). Ekspertisen med det friluftslivfaglige og sikkerhet kan være vanskelig å sette ord på i hverdagspråket hvis du ikke har tilstrekkelig utdanning. Det kan også være vanskelig å se koblingen med didaktikken og hvordan du lærer elevene friluftslivfaget hvis du ikke klarer å språkliggjøre det på mange ulike måter. Handling og verbalisering blir i den sammenheng sett på som like grunnleggende og presis i måter å artikulere kunnskap på (Grimen, 2008).

Informantene mener du må kunne bytte rolle og ha fleksibel variasjon i hvordan du underviser for å kunne treffe den enkelte eleven. Noe av kunnskapen kan instrueres og noe må vises. I den sammenheng er det en god kobling til veilederbegrepet hvor Hallandsvik og Høyem (2019) mener at en klok praktiker klarer å anvende de ulike kunnskapsformene til riktig tid og

sted i et helhetlig perspektiv. Jeg mener her det er en integrasjon av teoretisk kunnskap og praktisk kunnskap som gir en god lærer grunnlaget for å handle riktig. Praktisk kunnskap er en viktig del av å bli en god friluftslivlærer i dette studiet. Dette kan ses i sammenheng med at profesjonell kunnskap er *indeksert kunnskap*. Lyngstad (2013) mener at dette peker på kunnskapsbærere og hvordan kunnskapen, det er praktiske, teoretisk eller kombinasjoner, handler om at det fungerer i en brukssituasjon, og den peker også på læringsituasjonene for kunnskapen. Jeg mener denne vurderingsevnen og anvendelsen av kunnskap kan knyttes til stor grad av sikkerhetsvurdering på tur. Denne kunnskapen er kroppslig og er praktisk innsikt i seg selv som gir mulighet for gode handlinger i uforutsette situasjoner som oppstår underveis på tur (Horgen et al., 2016).

Jeg mener det er svært viktig å forstå at den gode friluftslivlæreren er avhengig av praktisk og teoretisk kunnskap for å kunne anvende riktig kunnskap til riktig tid og sted. Derfor er det viktig å kunne se på praktisk og teoretisk kunnskap som en flytende harmonisk interaksjon, hvor begge deler er av stor nødvendighet i profesjonelt arbeid. Denne interaksjonen er tett knyttet til reelle undervisningssituasjoner hvor læreren underveis og i undervisningssituasjon må avgjøre, vurdere og handle for å oppnå de beste resultatene som friluftslivlærer. Skal en person bli ansatt på folkehøgskolen er dette noe som burde ligge til grunn for å gi de beste kvalifikasjonene for å bli ansatt.

8 Styrker og svakheter med studiet

Det har vært en svært lærerik forskningsprosess og jeg har gjort meg noen tanker over valgene jeg har tatt i prosessen og metoden. I ettertid tenker jeg at hovedspørsmålet skulle vært mer spisset eller mer rettet mot et begrenset tema, for å kunne begrense omfanget av datamaterialet. Målet var å ha denne åpne tilnærmingen, men det gjorde at det ble stort og uoversiktlig i arbeidet med analysen og presentasjonen av resultatet. Den teoretiske tilnærmingen ble også på mange måter begrenset spesielt knyttet til friluftslivbegrepet og omfanget av veiledning, da det var nødvendig å inkludere en forståelse av arbeidet på folkehøgskolen for å se sammenhenger.

Til å starte med var det tydelig at flere av informantene syntes at spørsmålet var vanskelig, stort og åpent, noe som gjorde det vanskelig å starte samtalen. Det hjalp derfor veldig med å ha en intervjuguide for å få i gang informanten, men intervjuguiden var rimelig åpen og ble brukt sporadisk. Dette førte til at spørsmålene ble ulikt forklart til de ulike informantene knyttet til konteksten og forståelse informantene ga uttrykk for. Handlingene jeg gjør som forsker i intervjuene baseres på et inntrykk jeg fikk fra kroppsspråk og pauser av at informanten under intervjuet. Jeg ga de god tid til å svare, men forsto de ikke spørsmålet prøvde jeg å hjelpe de med å forstå spørsmålet. Det informantene ga uttrykk for å ha mye kunnskap om, tok jeg i bruk flere oppfølgingsspørsmål. Noen ganger pratet informanten så mye at jeg måtte la de få prate og det ville muligens blitt ødeleggende å spørre spørsmål hele tiden (Kvale og Brinkmann, 2015). Alt dette gjør at jeg stiller meg kritisk til valgene jeg gjorde og hvorfor jeg stilte de spørsmålene jeg gjorde. Målet var så klart å få mer informasjon, men det kan ha vært med på å farge svarene til informantene. Det skal heller ikke se bort ifra at jeg muligens gir for mye informasjon om spørsmålet og leder de inn på temaer de tror jeg ønsker de skal snakke om. Samtidig kan de tolkningene mine underveis være subjektive og misforståtte. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) blir det da viktig at jeg som instrument og forsker blir en ekspert på emne og på menneskelig interaksjon, slik at intervjuet kan ledes der det er ønskelig. Jeg stiller meg kritisk til meg selv siden jeg ikke er ekspert og er kritisk til validitet og reliabilitet i oppgaven på bakgrunn av min forsker rollen.

8.1 utfordringer med presentasjon av resultat.

I intervjuet blir informanten stilt et veldig stort og åpent spørsmål. Det blir for mye å prate om samtidig som jeg underveis hjelper informantene med de tematiske spørsmålene for å få en

innholdsrik samtale. I den sammenheng har jeg har fått omfattende informasjon fra informantene. Dette gjorde presentasjonen av resultatene veldig vanskelig og utfordrende. Utfordringen var at svarene informantene ga for omfattende informasjon. Informantene trekker inn mye informasjon og ulike temaer i svarerne sine, noe som gjorde det utfordrende å skille temaer, koder og kategorier.

Måten jeg prøve å løse dette på i oppgaven, var at jeg kategoriserte disse temaene for å skille informasjonen som ble gitt i intervjuene. Allikevel finnes det informasjon i flere sitater som kan knyttes til flere kategorier. Jeg prøvde å få fram dette i flere av underkategoriene med å nevne at det var blitt sagt eller nevnt tidligere i sitat om dette temaet. Dette ble gjort for å vise til den sammenhengen som jeg starter med å nevne i presentasjonen av resultatene. Flere kategorier er på mange måter avhengig av hverandre eller kan på en eller annen måte knyttes sammen. Derfor blir den gode friluftslivlærer en overordnet hovedkategori slik at det bemerkes i alle kategorier og ses i sammenheng.

9 Konklusjon og Avslutning

I dette studiet har problemstillingen lagt føring på studiet. *Hva mener lærere på friluftslivlinjer på folkehøgskolen at er en god friluftslivlærer?*

Sett i lys av problemstillingen vil jeg konkludere med at resultatene i studiet indikerer at informantene mener at den gode friluftslivlærer er en person som har interesse og engasjement til å lære bort friluftsliv, og at personen helst skal ha mye kunnskap som er tilknyttet til friluftslivbegrepet og spesielt det grunnleggende friluftslivet. Læreren vil da kunne gi elevene gode opplevelser og erfaringer i naturen. Friluftslivet må være erfart gjennom praktisk erfaring på den måten at friluftslivlæreren har vært ute i naturen og kjent friluftslivet på kroppen. Noe som er spesielt i friluftslivfaget er at undervisningen er ute i uteklasserommet, hvor det kan oppstå uforutsette hendelser. I den sammenheng må en god friluftslivlærer kunne ha en trygg og fleksibel undervisningsrolle, hvor undervisningen blir justert etter sikkerhetsforholdene. Personen må kunne arbeide med sikkerhet og helst ha god erfaring med slikt arbeid før hen tar med seg elever fra folkehøgskolen på tur. En friluftslivlærer burde ikke utføre aktiviteter uten at det kan utføres trygt og sikkerhetsmessig. Om en friluftslivlærer mangler kompetanse på et område må en kompetent person hentes inn, slik at sikkerheten opprettholdes. En god friluftslivlærer burde ha en friluftslivutdannelse gjerne med pedagogikk, men hen må også skaffe seg masse praktisk erfaring i tillegg til studiet. Dette gjøres gjerne via kurs, verv, sosialt arbeid, militæret og arbeid med mennesker ute i naturen.

Formålet med undersøkelsen sikter på å bidra til å utvide kunnskapen om friluftslivlærere på folkehøgskolen. Problemområdet er knyttet til hva lærere mener er viktig å ha lært før en begynner i jobb, men også hvordan du skal jobbe med friluftsliv på folkehøgskoler. Studiet svarer også på forskningsspørsmål som er knyttet til hva friluftslivlæreren mener er hensiktsmessig å kunne før ansettelse. For å gå mer i detalj på hva informantene legger i hva som må til for at du skal jobbe på en slik linje prøver jeg å svare på i forskningsspørsmålet. *Hva gjør personer kvalifisert til å jobbe som friluftslivlærer på friluftslivlinja på folkehøgskolen?*

Folkehøgskolen kan ansette ved behov ved grunnlag av kvalifikasjonskrav den enkelte skole stiller og har mulighet til å ansette lærer uten formell utdanning (folkehøgskoler, 2006). Informantene mener at en person kan bli ansatt uten formell utdanning, men det er ikke det

beste. Skal personen uten utdanning bli ansatt må personen være en som passer til å arbeide på folkehøgskolen og da må man ha stor interesse, engasjement og være søkende etter kunnskap i friluftslivfaget. Personen må være glad i å jobbe med mennesker og kunne møte alle fordomsfritt og med et åpent sinn. Praktisk erfaring og arbeidet med mennesker ute i naturen må også ligge til grunn.

Hva informantene mener er den gode friluftslivslærer og muligens den som har de beste forutsetninger for arbeid på folkehøgskolen kommer frem i diskusjonen. I diskusjonen ble det presentert at informantene mener at en god friluftslivslærer må kunne ses i sammenheng med profesjonen. Når det er snakk om kunnskapsgrunnlaget mener informantene at det burde ligge til rette for å være en god lærer. Det betyr at det ikke holder mål å mene at hvem du er som person og erfaring med friluftslivfaget gir et godt nok grunnlag for ansettelse. I mitt argument vil jeg presentere hva som kjennetegner informantenes mening om den gode friluftslivslærer sett i lys av tre kjennetegn ved profesjoner og profesjonelt arbeid som Dahl et al. (2016) mener er relevant i sammenheng med læreryrket. Dette burde ses i lys av et ideal informantene formidler gjennom meningene sine som er gjenkjennelig i profesjon.

(1) At de bygger på et distinkt teoretisk og metodisk kunnskapsgrunnlag ervervet gjennom høyere utdanning.

Flere av informantene har utdanning og har reflektert praktisk knyttet til didaktiske og fagdidaktiske momenter i undervisningen. Dette er spesielt knyttet til sikkerhetsvurdering og risikovurdering på forhånd av aktiviteter, men også forberedelser til å håndtere situasjoner som kan oppstå. Dette menes å være veldig viktig i forhold til å kunne skape den gode og trygge gruppen og kunne gi den enkelte elev mulighet til mestring gjennom praktiske erfaringer. En god friluftslivslærer må ha naturkunnskaper og friluftslivkunnskaper. Det informantene mener at en god friluftslivslærer skal være, må hen også ha ulike kunnskaper om natur og friluftsliv som omhandler teoretiske kunnskaper. Seks informanter mener friluftslivstudiet gir et godt utgangspunkt for arbeid med det friluftslivfaglige. Utdanning gir ifølge informantene et godt teoretisk grunnlag som muligens er bra for å bygge sin praktiske erfaring på. Pedagogikk er også viktig i det sosialpedagogiske arbeidet på folkehøgskolen. Den frilynte folkehøgskolen har utviklet et nytt studium for folkehøgskolelærere og ønsker i den sammenheng kompetanseheving på det pedagogiske arbeidet.

(2) At de har et handlingsrom for profesjonell skjønnsutøvelse.

Profesjonell skjønn kan knyttes til de vurderingene som blir gjort knyttet til den tause kunnskapen. Denne kunnskapen er noe en god friluftslivlærer må ha, som er en kroppslig innsikt som er tilvendt gjennom praktiske erfaringer i friluftsliv. En god friluftslivlærer må ha praktisk erfaring og dette må tilvendes via interesse og engasjement for friluftsliv, og muligens gjennom kursing, frivillighet, speidere, diverse aktiviteter der det arbeides med å utsette seg selv for friluftslivet, og gjerne sammen med andre mennesker på tur. Du må kunne vurdere og forberede deg på det uforutsette og da er det nødvendig med erfaring. En god friluftslivlærer er en som er fleksibel og god på å bruke ulike undervisningsmetoder til ulike lærings situasjoner spesielt knyttet til vurdering av sikkerhet, men også hvordan du skal kunne skape mestring, glede og interesse til elevene. Denne kunnskapen er kroppslig og er praktisk innsikt i seg selv som gir mulighet for gode handlinger i uforutsette situasjoner som oppstår underveis på tur (Horgen et al., 2016).

(3) At de har et spesielt ansvar gitt deres samfunnsmandat.

Når du er friluftslivlærer er du også folkehøgskolelærer i den forstand at du arbeider med den overordnede oppgaven som er tildelt til folkehøgskolene knyttet til formelle krav, lover og føringer på måten folkehøgskolen ønsker å bruke friluftsliv som et verktøy. Et annet moment er at det sosialpedagogiske arbeidet skal være fordomsfritt og åpent, og informantene mener at du som friluftslivlærer må vurdere gruppen og eventuelt jobbe med det friluftslivfaglige og det sosiale for å ha en gruppe som kan være i stand til å utføre ulike friluftslivsaktiviteter, slik at de ikke blir for tøft og utenfor elevenes evner. Dette er viktig om det skal være mulig å gi elevene gode opplevelser.

Hvis jeg kan speile informantene sine meninger i tilknytning til begrepet lærerrolle, hvor rollebegrepet omhandler det formelle og uformelle forventningene lærere møter. I den forstand kan disse forventningene reflekteres i hva informantene oppfatter som forventninger til seg selv og yrket sitt. Da er summen av forventninger og krav som stilles til utøvelsen av yrket muligens mer omfattende enn det folkehøgskolen gir uttrykk for. Jeg regner med at det er ønskelig fra en skoleeier å ansette en friluftslivlærer som har de beste forutsetningene til å kunne arbeide på folkehøgskolen sine friluftslivslinjer. Da vil jeg hevde at informantene

mener at en friluftslivlærer burde ha formell friluftslivutdannelse for å ha et godt teoretisk grunnlag som også kan gi god tilnærming til praktiske erfaringer. Det viktig å kunne se på praktisk og teoretisk kunnskap som en flytende harmonisk interaksjon, hvor begge deler er av stor nødvendighet i profesjonelt arbeid. Den nye pedagogiske folkehøgskoleutdannelsen er noe som burde ligge i grunnlaget for det sosialpedagogiske arbeidet. Det er også helt nødvendig med et godt grunnlag av praktisk erfaring i friluftslivfaget for å lære seg å vurdere sin egne og gruppen sin sikkerhet på tur. Den praktiske erfaringen må berikes av kurs, verv, sikkerhetskurs, militære eller andre typer arbeid ute i naturen med andre mennesker.

Jeg vil hevde at skoleeier muligens driver et sjansespill ved å ansette en person som ikke har en formell utdanning på plass, eller ikke kan referere til omfattende praktiske erfaringer med friluftslivarbeid spesielt i tilknytning til sikkerhet med grupper på tur. Kunnskapsdepartement (2009) ønsker også å utvikle utdanning og læreryrket, og mener det skal være kompleksitet i kravene som stilles slik at det er krevende å gjennomføre utdanningen. Det er derfor muligens et tillitsbrudd fra utdannede lærere som kan miste yrkesmonopolet, da at det i folkehøgskolen åpner opp for at lærere kan bli ansatt uten en formell utdanning. Et kritisk argument for å fortsette med å ansette lærer uten utdanning er at studier ikke klarer å gi et godt nok grunnlag med praktisk erfaring til studenter som tar utdanningen. På bakgrunn av dette er idealet i studiet at hvis en person ønsker å bli ansatt på folkehøgskolen burde personen ha formell utdanning i tillegg til anskaffelse av praktisk kunnskap før og under studiet.

9.1 Veien videre

Dette studiet undersøker en liten del av flere store forskningsfelt innenfor friluftsliv og folkehøgskolen, og det er mange spørsmål som ikke blir besvart og må begrenses i en masteroppgave. En friluftslivlærer skal ha ferdigheter innenfor friluftsliv og kjenne til både det teoretiske og de praktiske kvalitetene med friluftsliv, og da bruke faget som et verktøy i folkehøgskolens dannelsingsoppdrag. Bruken av dette verktøyet med tilknytning til dannelsingsoppdraget og formålsparagrafen burde undersøkes nærmere for å danne et bedre grunnlag for profesjonelt arbeid med dette. Det kunne også vært interessant å gå dypere i sammenhengen med praktisk erfaring og arbeid med sikkerhet, og hvordan denne kunnskapen burde arbeides med på folkehøgskolen. Et funn i dette studiet var også at informantene var kritiske til de praktiske erfaringene som studenter får på friluftslivstudiet. For å unngå mistillit til friluftslivstudier er dette muligens noe som burde undersøkes nærmere.

Referanseliste

- Angelo, E. (2016). *Lærerutdannerens profesjonsforståelse: En innfallsvinkel til å profesjonalisere lærerutdannerfeltet*.
- Bentsen, P., Andkjær, S., Ejbye-Ernst, N., & (2009). *Friluftsliv: Natur, samfund og pædagogik*. København: Munksgaard Danmark.
- Dahl, T., Askling, B., Heggen, K., Kulbrandstad, L. I., Lauvdal, T., Qvortrup, L., . . . Thue, F. W. (2016). *Om lærerrollen: et kunnskapsgrunnlag*. Bergen: Fagbokforlaget. Hentet 14.03.2021 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/17f6ce332c47437c8935d7ccc0a72769/rappo-rt-om-laererrollen.pdf>.
- Dahle, B. (2007). *Min bestefars pedagogikk*. i Faarlund, N., Eriksen, J., & Sookermany, A. (2007). *Veglederen: Et festskrift til Nils Faarlund*.
- Folkehøgskoleforbundet. (2020). *Ide - og prinsipp program folkehøgskole forbundet 2017-2020*. Hentet 01.01.2021 fra <https://www.frilyntfolkehogskole.no/fhf/organisasjonen/ide-og-prinsippprogram-for-folkehogskoleforbundet/>
- Folkehøgskolene. (2019). Hentet 19.02.2021 fra <https://www.folkehogskole.no>
- Folkehøgskoleforbundet. (2019). *Om forbundet*. Hentet 28.03.2021 fra <https://www.frilyntfolkehogskole.no/fhf/organisasjonen/om-forbundet/>
- Folkehøgskoleloven. (2002). *Lov om folkehøgskoler*. Hentet 23.04.2021 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-12-06-72>
- Forskrift til lov om folkehøgskoler (FOR-2006-10-13-1158) (2006).
- Frilyntfolkehøgskole. (2021). *Nytt tilbud: Folkehøgskolepedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge*. Hentet 05.02.2021 fra <https://www.frilyntfolkehogskole.no/blogg/2020/03/nytt-tilbud-folkehogskolepedagogikk-ved-universitetet-i-sorost-norge/>
- Frilyntfolkehøgskole. (2021). *Folkehøgskolepedagogikk*. Hentet 04.08.2020 fra <https://www.frilyntfolkehogskole.no/pu/folkehogskolepedagogikk/>
- Frilyntfolkehøgskolene. (2019). Hentet 07.04.2021 fra <https://www.frilyntfolkehogskole.no>
- Gloppen, B. H. (2013). *Selvevaluering i folkehøgskolen – krav utenfra, behov innenfra? Norsk pedagogisk tidsskrift*, 97(04-05), 326-339.
- Grimen, H. (2008). *Profesjon og kunnskap. Profesjonsstudier*, 71-86.
- Hallandsvik, L., & Høyem, J. (2019). *Friluftslivspedagogikk*. Oslo CAPPELEN DAMM AS.

- Horgen, A., Fasting, M. L., Lundhaug, T., Magnussen, L. i., & Østrem, K. (2016). *Ute: Friluftsliv-pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Høyem, J. (2010). *Vi graver oss ned i friluftslivsfagets didaktikk*. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 94(01), 67-78.
- Høyem, J. (Ed.) (2016). *Å grave kantgrop med Aristoteles: En beskrivelse av praktisk kunnskap i friluftslivsfag*. In A. Horgen, ML Fasting, T. Lundhaug, LI Magnussen, & K. Østrem (Eds.), UTE.
- Imsen, G. (2009). *Lærerens verden. Innføring i generell didaktikk*, 4.
- Knutas, A., & Solhaug, T. (2010). "Som en sang i sinnet-som et eneste sollyst minne": *elevers utbytte av folkehøgskolen: NTNU samfunnsforskning*.
- Kunnskapsdepartementet. (2009). *Læreren Rollen og utdanningen*. (St.meld. nr. 11 (2008-2009)). Hentet 16.12.2020 fra https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-11-2008-2009/id544920/?q=profesjonell&ch=1#match_0
- Kunnskapsdepartement, D. K. (2009). St. meld. nr. 11 (2008–2009): Læreren; Rollen og utdanningen. *Tilråding fra Kunnskapsdepartementet av 6. februar 2009, godkjent i statsråd samme dag*.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju (3. utgave)*. Oslo: Gyldendal Akademiske. Kvale, S. & Brinkmann, S.(2009) (Vol. 3).
- Leksikon, S. N. (2121). Lærer. In *Lærer* (Vol. 2121).
- Lyngstad, I. (2013). *Profesjonell kunnskap i skolens kroppsøvningsfag: Teoretisk og empirisk belysning i et fenomenologisk og praksisrelatert perspektiv*.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring*. oslo: Universitetsforlag.
- Michaelsen, B., & Håkenrud, B. (2002). *Friluftsliv og sikkerhet II - et kompendium om bevisstgjøring og ansvar ved friluftslivsundervisning*. Hentet 04.01.2021 fra https://www.wis.no/wwfile/129238/sikkerhetsrutiner_ytun_fhs.pdf
- Miljødepartementet. (1996-97a). *Stortingsmelding nr. 58 Miljøvernpolitikken for en bærekraftig utvikling*. (Dugnad for framtid, 12 Friluftsliv). Oslo: Miljødepartementet
- Miljødepartementet. (1996-97b). *Stortingsmelding nr. 58. Miljøvernpolitikken for en bærekraftig utvikling, Dugnad for framtid, 12 Friluftsliv*. Oslo
- Miljødepartementet, K. o. (2015-2016). *Friluftsliv Natur som kilde til helse og livskvalitet*. (Meld.St.18). Hentet 03.05.2021 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf>

- Mytting, I., & Bischoff, A. (2008). *Friluftsliv*: Gyldendal undervisning.
- Neegard, H. (2008). *Friluftsliv og sikkerhet i skolen. (Master oppgave)*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- NESH, D. N. f. k. (2121). *Forskningsetikk*. Hentet 09.09.2020 fra <https://www.forskningsetikk.no/om-oss/hva-er-forskningsetikk/>
- Norge, K. (2121). *Yrkesbeskrivelse lærer*. Hentet 03.02. 2021 fra <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/laerer>
- NSD. (2018). *Veiledende mal for informasjonsskriv*. Hentet 07.05.2021 fra https://nsd.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/
- Odden, A. (2009). *På tur som barn på tur som vokse?*- Om sosialisering i friluftsliv. 51-65.
- Pettersen, R. C. (2005). *Kvalitetslæring i høyere utdanning: innføring i problem-og praksisbasert didaktikk*: Universitetsforl.
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*: Universitetsforlaget.
- Postholm, M. B., & Moen, T. (2009). *Forsknings-og utviklingsarbeid i skolen: metodebok for lærere, studenter og forskere*: Universitetsforl.
- Rudjord, K. (2009). *Skolemiljø og skolevegring: skolerelaterte faktorerens betydning for skolevegring*. University of Stavanger, Norway,
- Slumstrup, F., Akerlie, O., Terning, P., & Bjørkstrand, G. (1983). *Grundtvigs opplysningstanker og vor tid*. Jelling bogtrykkeri: Nordisk folkehøjskoleråd.
- Steinsholt, K., & Gurholt, K. P. (2010). *Aktive liv: idrettspedagogiske perspektiver på kropp, bevegelse og dannelse*: Tapir Akademisk Forlag.
- Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2011). *Research methods in physical activity*: Human kinetics.
- Utdanningsdirektoratet. (2021a). *Folkehøgskoler*. Hentet 09.10.2020 fra <https://www.udir.no/utdanningslopet/folkehogskoler/>
- Utdanningsdirektoratet. (2021b). *Utdanningsløpet*. Hentet 10.10.2021 fra <https://www.udir.no/utdanningslopet/>
- Utdanningsdirketoratet. (2021). *Læreplan i kroppsøving*. (KR001-05). Hentet 11.11.2021 fra <https://www.udir.no/lk20/kro01-05>

Vedlegg

Vedlegg 1: Informert samtykke

OsloMet – storbyuniversitetet

Informasjon om og forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«En kvalitativ studie av lærere på friluftslivlinjer sin mening om hva som er en god friluftslivlærer på folkehøgskole»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke læreres meninger om hva som er en god friluftslivslærer i folkehøgskolen. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

Studien er et masterprosjekt ved OsloMet – storbyuniversitetet, Master i skolerettet utdanningsvitenskap. Hensikten med oppgaven er å undersøke friluftslivslæreres tanker og meninger om hva som er en god friluftslivslærer på folkehøgskolen. Problemområdet er knyttet til hva lærere mener er viktig å ha lært før en begynner på jobb, men også hvordan du skal jobbe med friluftsliv på folkehøgskole. I prosjektet ønsker jeg å intervju 5-8 lærere på forskjellige folkehøgskoler i Norge.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse innebærer å delta i et intervju som blir tatt opp med lydopptaker. Intervjuet vil omhandle spørsmål knyttet til å være friluftslivslærer på folkehøgskolen med fokus på hva lærere mener utgjør et godt og kompetent friluftsliv lærer knyttet til folkehøgskolens formål og friluftslivets egen art. Det vil være en lærer du og en forsker til stede under intervjuet, og forskeren vil lede intervjuet. Intervjuet vil ta rundt 30 minutter.

Hva skjer med innsamlet informasjon?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun forskeren og hans veileder ved OsloMet vil ha tilgang på innsamlet informasjon. Navnet og kontaktopplysninger om deg vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil bli lagret på en ekstern harddisk som låses med egen kode. Studien er anonym, så personopplysninger vil ikke komme frem i oppgaven. Innsamlede personopplysninger som lydfiler og navnelister vil bli slettet ved prosjektslutt våren 2021.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i studien og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke ved å underskrive skjemaet nederst i dette brevet. På oppdrag fra OsloMet – storbyuniversitetet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Vi håper du vil være en av våre informanter og bidra med dine erfaringer og tanker som friluftslivslærer.

Hilsen Ruben Gundersen.

Dersom du har spørsmål om studien, ta kontakt med personen som kontaktet deg eller hans veileder:

Forskere:

Ruben Gundersen

Tlf: 48089839

Mail: s331199@oslomet.no

Veileder:

Knut Løndal (professor)

Tlf: +4767237311

Mail: knutlo@oslomet.no

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien og er villig til å delta

Jeg samtykker til å delta i intervju

Signert av prosjektdeltaker og dato

Vedlegg 2: Bekreftelse fra OsloMet

OSLOMET

Bekreftelse fra OsloMet – storbyuniversitetet

Viser til meldeskjema med referansenummer: 830807 i forbindelse med gjennomføring av masterprosjektet " Et kvalitativt studie av læreres mening om hva som er en god lærer på friluftslivslinjer på folkehøgskole" ved OsloMet.

I avsnittet om behandling av datamaterialet opplyser NSD om følgende: *Datainnsamling, oppbevaring eller lagring på private lagringsenheter som privat pc, mobiltelefon, minnepinne osv. er ikke anbefalt og forutsettes avklart med behandlingsansvarlig institusjon.*

I mitt prosjekt skal jeg, Ruben Gundersen, gjennomføre intervju med friluftslivslære i folkehøgskoler. Intervjuene blir tatt opp med lydopptaker, og vil bli lagret på min personlige datamaskin. Denne datamaskinen skal oppbevares innelåst i et skap eller i mitt hjem

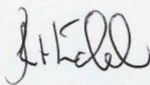
Viser til OsloMet sin *Veileder forskningsprosjekt*: <https://ansatt.oslomet.no/valg-riktig-elektronisk-verktoy-lagringssteder>. Det følger av retningslinjene her at ikke-sensitive personopplysninger ikke skal lagres på private datamaskiner eller annet privat utstyr uten kryptering. Enheter som har forbindelse med nett skal aldri brukes til lyd- eller videoopptak, f.eks. mobiltelefon og nettbrett.

OsloMet aksepterer bruk av personlig datamaskin ved skriving og analyse av data ved dette masteroppgaveprosjektet, under følgende forutsetninger:

- Aktuelle data skal alltid være kryptert med unntak av når de er i aktiv bruk.
- Før data dekrypteres (åpnes), skal datamaskinen kobles av internett (både trådfast og trådløst), og forbli frakoblet til data igjen er kryptert.
- Bruker må gis forsvarlig opplæring i bruk av krypteringsprogram og sikker håndtering av data.

Underskrift fra behandlingsansvarlig institusjon ved veileder professor Knut Løndal, og instituttleder Vibeke Bjarnø, begge Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning (GFU), Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, OsloMet – storbyuniversitetet.

Oslo 11.10.2019

Knut Løndal
Veileder

Sign.
Vibeke Bjarnø
Instituttleder GFU, OsloMet

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Vedlegg 3: Intervju guide

Før intervju

- Uformell prat
- Fortelle om temaet for samtalen (bakgrunn, formål)
- Forklar: Debrifing om informasjonsskriv, taushetsplikt, anonymitet og frivillighet- Det blir brukt fiktive navn i transkribering.
- Det er lov å trekke seg dersom man ønsker det
- Spørsmål? – Skriver under på samtykkeerklæring
- 1) Før vi starter: Når vi nå starter intervjuet kan det hende at underveis stiller jeg oppfølgingsspørsmål. Det er mulig noen av disse spørsmålene er litt like men svar så godt du kan og skulle du ikke ha noe mere og komme med så går vi videre. Du bruker den tiden du trenger og vi har ingen hastverk. (Det er helt greit for alle parter at vi får litt pusterom til å tenke i blant.
- Bruk av opptaker
- Start opptaker

Innledningsvis

- Hvilken Utdanning? Kompetanse? Formel/ praktisk-
- Hvor mange år som lærer
- År med egen definert praktisk/erfaring i friluftsliv?
- Annen aktuelle arbeids erfaringer?

Hva gjør jeg med denne informasjonen for å beskytte personvernet? Kommer til å begrense bruken av denne til forsvarlig materiell.

Hva mener du er en god friluftslivlærer på

Folkehøgskolen?

Kompetanse og kunnskap

- Hva mener du er viktig eller nødvendig av kompetanse/kunnskap for å kunne jobbe på friluftsliv linjen på folkehøgskolen.
- Hva mener du burde være minimum for å kunne jobbe på en slik linje?
- Hva mener du er viktigst av formel utdanning eller praktisk erfaring Teoretisk vs Praksis kunnskap?.

Friluftsliv

- Hva er en god lærer i friluftsliv
- Hva er din forståelse av begrepet friluftsliv på folkehøgskolen?
- Hvilken plass har friluftsliv i folkehøgskolen?
- Har du på denne skolen fått noen klare retningslinjer eventuelt dokumenter på hvordan friluftsliv linjen skal bedrives?
- Hva er det med naturen? Hvorfor være der å ikke andre steder?

Lærer/ veileder

- Hva mener du er den beste måten å undervise på, på en slik linje?
- Er du kjent med begrepet veileder (brukes begrepet)? Følger du noen veiledningsmodeller.
- Tror du det er forskjell på å jobbe på folkehøgskole en andre plasser som skole Guide, , leirskole osv.
- Hva er det du vil elevene skal sitte igjen med etter året på folkehøgskole?
- Hva er det du mener er den viktigste delen med å være lærer på folkehøgskole?

Folkehøgskole

- I følge staten er folkehøgskolens fremste mål danning! Hva tenker du om dette i forhold til en friluftsliv linje?
- Blir elevene dannet på dette året?
- Er det noe spesielt med friluftsliv som gjør at elevene lærer mer eller mindre?
- Når du er lærer i friluftsliv knytter du undervisningen opp til de satsingsområdene som er knyttet til folkehøgskolens verdier?

Noe som har gått øre forbi? Noe du mener av viktighet som du vil prate mer om?

Noe annet du Mangler å si om hva du mener er en god friluftsliv lærer på folkehøgskolen?

Til slutt

- **Debrifing**
- **Tusen Takk for intervjuet :D Setter stor pris på at du tok deg tid :D**

Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 830807 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt: Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 18.10.19. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD

vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE

REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Dersom du benytter en databehandler i prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)